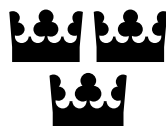

Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

13

Förslag till statens budget för 2017

Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	7
1 Förslag till riksdagsbeslut	9
2 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering.....	11
2.1 Omfattning.....	11
2.2 Utgiftsutveckling	11
2.3 Mål för utgiftsområdet.....	12
3 Nyanlända invandrares etablering	13
3.1 Omfattning.....	13
3.2 Utgiftsutveckling	13
3.3 Mål för utgiftsområdet.....	14
3.4 Resultatredovisning.....	14
3.4.1 Sammanfattning av bilaga 1	14
3.4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	16
3.4.3 Främjande av integration.....	17
3.4.4 Statlig ersättning till kommuner vid flyktingmottagande	18
3.4.5 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare.....	23
3.4.6 Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag	24
3.4.7 Lån till hemutrustning.....	30
3.4.8 Europeiska integrationsfonden.....	31
3.5 Analys och slutsatser	31
3.6 Politikens inriktning	33
3.7 Budgetförslag.....	39
3.7.1 1:1 Etableringsåtgärder	39
3.7.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	39
3.7.3 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare.....	41
3.7.4 1:4 Ersättning till insatser för vissa nyanlända invandrare	42
3.7.5 1:5 Hemutrustningslån.....	44
4 Diskriminering.....	45
4.1 Omfattning.....	45
4.2 Utgiftsutveckling	45
4.3 Mål.....	46

4.4	Resultatredovisning	46
4.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	46
4.4.2	Resultat	46
4.5	Analys och slutsatser	51
4.6	Politikens inriktning.....	51
4.7	Budgetförslag	52
4.7.1	2:1 Diskrimineringsombudsmannen	52
4.7.2	2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	53
5.	Jämställdhet	55
5.1	Omfattning	55
5.2	Utgiftsutveckling.....	55
5.3	Mål för jämställdhetspolitiken	56
5.4	Resultatredovisning	56
5.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	56
5.4.2	Resultat	57
5.4.3	Analys och slutsatser.....	70
5.5	Politikens inriktning.....	71
5.6	Budgetförslag	75
5.6.1	3.1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.....	75
6	Åtgärder mot segregation	77
6.1	Omfattning	77
6.2	Utgiftsutveckling.....	77
6.3	Resultatredovisning	77
6.4	Politikens inriktning.....	77
6.5	Budgetförslag	78
6.5.1	4:1 Åtgärder mot segregation	78
Bilaga 1	Resultatredovisning för integration	

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	9
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	9
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2017–2020. Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	12
Tabell 2.3	Ramnivå 2017 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	12
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom område Nyanlända invandrades etablering	13
Tabell 3.2	Auktorisation av tolkar 2013–2015	17
Tabell 3.3	Länsvis mottagande 2015	19
Tabell 3.4	Kommunmottagande 2006–2015	20
Tabell 3.5	Utbetalda ersättningar 2011–2015	22
Tabell 3.6	Antal personer som har anvisats plats för bosättning av Arbetsförmedlingen 2012–2015	24
Tabell 3.7	Andel personer som har eller har haft en insats fördelat på hur länge de haft en etableringsplan	26
Tabell 3.8	Andel personer som har eller har haft arbete under tiden i etableringsplan.....	28
Tabell 3.9	Utbildningsnivå bland deltagarna i etableringsuppdraget	29
Tabell 3.10	Status 90 dagar efter avslutad etableringsplan.	30
Tabell 3.11	Beviljade hemutrustningslån m.m.	30
Tabell 3.12	Anslagsutveckling 1:1 Etableringsåtgärder.....	39
Tabell 3.13	Härledning av anslagsnivån 2017–2020, för 1:1 Etableringsåtgärder.....	39
Tabell 3.14	Anslagsutveckling 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande ...	39
Tabell 3.15	Prognos för mottagandet av nyanlända 2016–2020.....	40
Tabell 3.16	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande.....	41
Tabell 3.17	Anslagsutveckling 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	41
Tabell 3.18	Härledning av anslagsnivån 2017–2020, för 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare.....	42
Tabell 3.19	Anslagsutveckling 1:4 Ersättning till insatser för vissa nyanlända invandrare	42
Tabell 3.20	Härledning av anslagsnivån 2017–2020, för 1:4 Ersättning till etableringslotsar och insatser för vissa nyanlända invandrare	43
Tabell 3.21	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare.....	43
Tabell 3.22	Anslagsutveckling 1:5 Hemutrustningslån.....	44
Tabell 3.23	Härledning av anslagsnivån 2017–2020, för 1:5 Hemutrustningslån.....	44
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom område Diskriminering	45
Tabell 4.2	Inkomna anmälningar till DO fördelat på kön	47

Tabell 4.3	Antalet anmälningar per diskrimineringsgrund och missgynnande i samband med föräldraledighet till DO 2013–2015.....	48
Tabell 4.4	Anslagsutveckling 2:1 Diskrimineringsombudsmannen.....	52
Tabell 4.5	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen	53
Tabell 4.6	Anslagsutveckling 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	53
Tabell 4.7	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.....	53
Tabell 5.1	Utgiftsutveckling inom område Jämställdhet.....	55
Tabell 5.2	Chefer i offentlig och privat sektor	57
Tabell 5.3	Styrelseledamöter i börsbolag 2002–2015	58
Tabell 5.4	Personer 16–79 år som uppgett att de utsatts för misshandel efter plats 2011–2013	62
Tabell 5.5	Personer 16–79 år utsatta för misshandel efter relation till förövaren 2014.....	63
Tabell 5.7	Anmälda brott rörande köp av sexuell tjänst och lagförda brott rörande köp av sexuell tjänst samt domar och strafförelägganden över människohandel för sexuella ändamål	64
Tabell 5.8	Anslagsutveckling 3.1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	75
Tabell 5.9	Beställningsbemyndigande för anslaget 3.1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	75
Tabell 5.10	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.....	76
Tabell 6.1	Utgiftsutveckling inom område Åtgärder mot segregation.....	77
Tabell 6.2	Anslagsutveckling 4:1 Åtgärder mot segregation	78
Tabell 6.3	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 4:1 Åtgärder mot segregation	78

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Antal personer som är nya, kvarstående eller har lämnat etableringsuppdraget dec 2010 – juli 2016.....	29
Diagram 5.1	Anmäld misshandel 1990–2015	63
Diagram 5.2	Anmälda våldtäktsbrott mot vuxna och barn 2010–2015	64

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. för budgetåret 2017 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering enligt tabell 1.1,
2. bemyndigar regeringen att under 2017 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive

tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag		
1:1	Etableringssåtgärder	209 030
1:2	Kommunersättningar vid flyktmottagande	21 643 414
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandare	6 379 887
1:4	Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare	3 598 643
1:5	Hemutrustningslån	331 982
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	111 966
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	62 919
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	247 539
4:1	Åtgärder mot segregation	50 000
Summa		32 635 380

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:4	Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare	2 000 000	2018–2027
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	100 000	2018
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		2 100 000	

2 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar integrationspolitik, politik mot diskriminering, jämställdhetspolitik, åtgärder mot segregation och myndigheterna Diskrimineringsombudsmannen och Nämnden mot diskriminering.

2.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna för 2015 blev 1,4 miljarder kronor lägre än anvisade medel. Det förklaras främst av lägre utbetalningar för dels ersättningar för kommunersättning vid flyktmottagande, dels etableringsersättningar till vissa nyanlända invandrare och ersättningar för insatser för vissa

nyanlända invandrare. För 2016 beräknas utgifterna bli 0,5 miljarder kronor lägre än beräknat till följd av att antalet deltagare i etableringsuppdraget inte ökat i samma utsträckning som tidigare antagits. För 2017 föreslår regeringen att totalt 32,6 miljarder kronor anvisas inom utgiftsområdet. Den högre nivån i förhållande till 2015 beror på ökade utgifter inom samtliga områden inom utgiftsområdet. Den största ökningen av utgifter väntas för utbetalningar av kommunersättningar.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
Nyanlända invandrares etablering	15 055	20 895	20 353	32 163	32 178	25 685	22 238
Diskriminering	139	164	156	175	172	179	180
Jämställdhet	152	239	234	248	248	347	247
Segregation	0	0	0	50	75	100	100
Äldreanslag ²	16	0	0	0	0	0	0
Totalt för utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	15 362	21 297	20 743	32 635	32 672	26 310	22 765

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Avser äldreanslaget 1:6 *Från EU-budgeten finansierade insatser för integration av tredjelandsmedborgare*

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2017–2020. Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	21 070	21 070	21 070	21 070
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	3	5	7	10
Beslut	2 627	-3 631	-6 568	-6 877
Övriga makro- ekonomiska förutsätt- ningar	-1	-473	-443	-559
Volymer	8 960	15 813	12 393	9 270
Överföring till/från andra utgifts- områden	-1 547	-1 547	-1 547	-1 547
Övrigt	1 523	1 435	1 397	1 397
Ny ramnivå	32 635	32 672	26 310	22 765

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Tabell 2.3 Ramnivå 2017 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Miljoner kronor

	2017
Transfereringar ¹	31 788
Verksamhetsutgifter ²	847
Investeringar ³	0
Summa ramnivå	32 635

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2015 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

De av riksdagen beslutade målen inom utgiftsområdet är följande:

Integrationspolitik (avsnitt 3)

- Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund

Politik mot diskriminering (avsnitt 4)

- Ett samhälle fritt från diskriminering

Jämställdhetspolitik (avsnitt 5)

- Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (avsnitt 5)

(För beslut om målen se prop. 2008/09:1 utgiftsområde 13 avsnitten 3.3, 4.3 och 5.3, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115.)

För området Åtgärder mot segregation (avsnitt 6) finns inget av riksdagen bundet mål.

Resultatredovisningar lämnas under respektive avsnitt med undantag för Åtgärder mot segregation som är ett nytt område inom utgiftsområdet.

3 Nyanlända invandrares etablering

3.1 Omfattning

Området omfattar verksamhetsområden som rör allas lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund, nyanlända invandrares etablering i samhället, ersättning till kommunerna för flyktingmottagande, hemutrustningslån samt insatser som främjar etablering.

Med nyanlända invandrare avses här personer som har beviljats uppehållstillstånd som

skyddsbehövande samt deras anhöriga. Nyanlända invandrare används i detta sammanhang också i beskrivningen av deltagare i etableringsuppdraget. Fortsättningsvis i texten används förkortningen nyanlända. Asylsökande ingår inte i kategorin nyanlända.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom område Nyanlända invandrares etablering

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Nyanlända invandrares etablering</i>							
1:1 Etableringsåtgärder	73	204	201	209	184	174	64
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	8 967	12 658	13 024	21 643	20 791	16 463	13 758
1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	3 687	5 048	4 470	6 380	6 934	5 538	5 421
1:4 Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare	2 131	2 683	2 430	3 599	4 066	3 345	2 848
1:5 Hemutrustningslån	197	302	229	332	203	166	147
Summa Nyanlända invandrares etablering	15 055	20 895	20 353	32 163	32 178	25 685	22 238
<i>Äldreanslag</i>							
2015 1:6 Från EU-budgeten finansierade insatser för integration av tredjelandsmedborgare	16	0	0	0	0	0	0
Summa Äldreanslag	16	0	0	0	0	0	0

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

3.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (se även avsnitt 2.3).

Inriktningen för utgiftsområdet är att verksamhet och insatser som finansieras inom utgiftsområdet ska bidra till att ge nyanlända förutsättningar att etablera sig och bli delaktiga i samhälls- och arbetslivet. Målet för integrationspolitiken uppnås främst genom generella åtgärder för hela samhället. För att nå målet behöver de generella åtgärderna kompletteras med riktade åtgärder som bl.a. finansieras på utgiftsområde 13.

3.4 Resultatredovisning

Eftersom målet för integrationspolitiken främst uppnås genom generella insatser redovisas resultat av insatser med betydelse för integrationen till stor del inom andra utgiftsområden. Detsamma gäller bedömningen av ansvariga myndigheters resultat i dessa delar. I detta avsnitt redovisas i huvudsak resultat av verksamheter och insatser som svarar mot inriktningen för utgiftsområdet avseende insatser för nyanländas etablering i samhälls- och arbetslivet. Redovisningen är strukturerad efter anslagsstrukturen inom utgiftsområdet.

I bilaga 1 *Resultatredovisning för integration* redovisar regeringen vissa resultatindikatorer för integrationens utveckling inom områdena arbetsmarknad, utbildning och hälsa. Här redovisas en kort sammanfattning av resultaten.

3.4.1 Sammanfattning av bilaga 1

Arbetsmarknad

Antalet utrikes födda, 15–74 år, som ingår i arbetskraften, dvs. personer som kan och vill arbeta och som har eller söker arbete, ökar stadigt. Det relativa arbetskraftstalet har ökat med 6,3 procentenheter för utrikes födda kvinnor och med 5,7 procentenheter för utrikes födda män under den senaste tioårsperioden. Under 2015 var andelen utrikes födda kvinnor i arbetskraften lägre än andelen för inrikes födda kvinnor, 66 procent respektive 70 procent,

medan andelen utrikes födda män i arbetskraften var 75 procent, vilket var något högre jämfört med inrikes födda män.

Ökningen av utrikes födda kvinnor och män i arbetskraften har lett till att både antalet sysselsatta och arbetslösa har ökat. Sysselsättningsgraden har ökat bland utrikes födda, särskilt bland kvinnor. Det är dock vanligare med tidsbegränsade anställningar och ofrivilligt deltidsarbete bland utrikes födda än bland inrikes födda. Därtill är arbetslösheten alltså betydligt högre bland utrikes än inrikes födda; 15,7 respektive 16,3 procent för utrikes födda kvinnor och män och 5,2 respektive 5,5 procent för inrikes födda kvinnor och män.

Arbetslösheten och sysselsättningsgraden bland utrikes födda kvinnor och män påverkas av flera faktorer. Bland dem kan nämnas tidigare arbetslivserfarenhet, utbildningsnivå, språkkunskaper, nätverk, hur länge personen har varit i Sverige och grund för bosättning. Det finns även forskning som visar att diskriminering förekommer på arbetsmarknaden. Bland nyanlända är sysselsättningsgraden låg de första åren efter folkbokföring, i synnerhet bland kvinnor. Med tiden ökar andelen sysselsatta i Sverige och skillnaderna mellan kvinnor och män minskar. Även bland dem som har vistats tio år eller längre i Sverige är dock andelen sysselsatta lägre än bland inrikes födda. Personer som är högutbildade och födda utanför EU/EFTA arbetar i lägre grad i yrken med hög kvalifikationsnivå än inrikes födda med motsvarande utbildningsnivå.

Utbildning

Utrikes födda elever har i genomsnitt sämre utbildningsresultat än elever födda i Sverige. Resultaten i skolan är bl.a. beroende av föräldrarnas utbildningsbakgrund, elevens kön och elevens ålder vid invandringstillfället.

Utrikes födda elever som har invandrat efter ordinarie skolstartsålder har betydligt svårare att uppnå gymnasiebehörighet, både jämfört med inrikes födda och jämfört med övriga utrikes födda elever. För flickor födda utanför EU/EFTA som har folkbokförts efter sju års ålder var andelen med gymnasiebehörighet 45 procent 2015 och motsvarande andel för pojkar var 38 procent. För inrikes födda flickor och pojkar var siffrorna 91 procent respektive 89 procent. För elever som invandrat före sju års ålder från länder utanför EU/EFTA var andelen

med gymnasiebehörighet 85 procent för flickor och 82 procent för pojkar år 2015.

Av de nyinvandrade elever som påbörjade gymnasieskolan höstterminen 2011 är det 21 procent av flickorna respektive 16 procent av pojkarna som har en gymnasieexamen fyra år senare och 3,5 procent av flickorna respektive nästan 5 procent av pojkarna som har ett studiebevis. Med nyinvandrade elever avses, i enlighet med Skolverkets definition, de som har kommit till Sverige tidigast 4 år före sin start i gymnasieskolan. Statistiken utgår från elever som är folkbokförda, asylsökande elever ingår inte. Bland elever med svensk bakgrund (elever som är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige) är det närmare 75 procent av de elever som påbörjade gymnasieskolan hösten 2011 som har en gymnasieexamen fyra år senare och 8 procent som har ett studiebevis.

Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Antalet elever i sfi fortsätter att öka och uppgick år 2015 till drygt 138 000 elever. Drygt sex av tio avslutar någon kurs med minst godkänt resultat två år efter kursstart. Andelen kvinnor som får godkänt på någon kurs är högre än andelen män. Andelen som avbryter studierna är högre bland män än bland kvinnor. Se närmare beskrivning av sfi under utg.omr. 16, avsnitt 5.3.2.

Hälsa

Bland utrikes födda kvinnor uppger cirka 71 procent att de har bra hälsotillstånd. Högst andel som anger att de har bra hälsotillstånd återfinns bland inrikes födda män, drygt 80 procent.

Bland utrikes födda kvinnor uppger 38 procent att de har sömnbesvär och 33 procent uppger att de känner ångslan, oro och ångest.

Ansvarsfördelning avseende nyanländas etablering

Staten har sedan lång tid tillbaka ett särskilt ansvar för mottagande av nyanlända. Verksamhet som är kopplad till detta ansvar finansieras främst under utgiftsområde 13 *Nyanlända invandrades etablering*.

Ansvaret för mottagande och insatser för nyanlända är fördelat mellan flera olika aktörer inom såväl statlig som kommunal sektor. Därutöver bedriver organisationer i det civila samhället ett omfattande arbete på området.

Från och med den 1 december 2010 har staten genom *Arbetsförmedlingen* det samordnande ansvaret för insatser för vuxna nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (etableringslagen) har nyanlända rätt till en etableringsplan. Etableringsplanen ska minst innehålla sfi, samhällsorientering och aktiviteter för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbetslivet. Nyanlända som deltar i etableringsinsatser har rätt till statlig etableringsersättning för sin försörjning. Arbetsförmedlingen beslutar om etableringsersättning medan *Försäkringskassan* betalar ut ersättningen. Försäkringskassan beslutar och betalar även ut tillägg till etableringsersättningen i form av etableringstillägg och bostadsersättning. Arbetsförmedlingen ansvarar till och med 2016 för att anvisa nyanlända som har rätt till etableringsplan och som har anmält behov samt deras familjemedlemmar plats för bosättning i en kommun.

Migrationsverket anvisar bosättning i en kommun till vidarebosatta (kvotflyktingar), minderåriga som kommer till landet utan

medföljande vårdnadshavare (ensamkommande barn) och de nyanlända som omfattas av etableringslagen men som inte har rätt till etableringsplan, t.ex. på grund av sjukdom. Från och med 2017 har Migrationsverket det fulla ansvaret för anvisning av bosättning. Myndigheten beslutar också om och betalar ut statlig ersättning för mottagande av nyanlända till kommuner och landsting.

Länsstyrelserna verkar för att det finns beredskap och kapacitet hos kommunerna för att ta emot nyanlända och ensamkommande barn och unga samt verkar för regional samverkan.

Kommunerna tar emot nyanlända för bosättning. Kommunerna har också ansvar för mottagande av ensamkommande barn och unga. Kommunerna tillhandahåller sfi och samhällsorientering, praktisk hjälp i samband med bosättning, särskilda introduktionsinsatser för nyanlända barn och elever inom skola, förskola, fritidshem och andra insatser för att underlätta etablering i samhället. För dessa och andra insatser får kommunerna en ersättning från staten.

Landstingen svarar för insatser inom hälso- och sjukvård och genomför hälsoundersökningar för nyanlända. Vissa landsting har verksamhet med hälsokommunikatörer som är särskilt inriktade på nyanlända.

Centrala studiestödsnämnden handlägger och beslutar i ärenden om hemutrustningslån för nyanlända.

3.4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Bedömningsgrunder för resultatet av insatser inom utgiftsområdet baseras på återrapporteringar från de myndigheter som är ansvariga för genomförandet av insatserna, främst Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och länsstyrelserna.

3.4.3 Främjande av integration

Främjande av integration avser verksamhet och insatser som stimulerar integrationsprocesserna i samhället och som finansieras via anslag 1:1 *Integrationsåtgärder*.¹

Stöd till riksorganisationer bildade på etnisk grund

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fördelar stöd till organisationer bildade på etnisk grund. Syftet med stödet är att stärka organisationernas egna initiativ och verksamheter kring kultur, språk och identitet samt delaktighet i samhället. Stödet fördelas enligt förordningen (2008:63) om statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund. Under 2015 har 56 organisationer av 74 som ansökt om bidrag fått del av stödet vilket är två fler jämfört med 2014. Stödet uppgår årligen till totalt 19 miljoner kronor.

Auktorisation av tolkar och översättare

Kammarkollegiet ansvarar för auktorisation av tolkar och översättare. Statliga myndigheter, kommuner och landsting är de huvudsakliga användarna av tolkar och inom rättsväsendet och sjukvården är det särskilt angeläget att det finns tillgång till auktoriserade tolkar. Kammarkollegiet ansvarar för ett register över auktoriserade tolkar och översättare. Kammarkollegiet har även i uppdrag att föra ett register över tolkar som har genomgått den grundläggande utbildningen med godkänt resultat men som inte har ansökt om auktorisation.

Vid utgången av 2015 fanns det i registret över auktoriserade tolkar 1 122 gällande auktorisationer varav 239 med specialistkompetens som rättstolk och 158 med specialistkompetens som sjukvårdstolk. Totalt fanns det åtta fler auktoriserade tolkar jämfört med 2014.

Vid samma tidpunkt fanns det 479 auktorisationer som översättare. Auktorisation av tolkar har under 2015 skett i 31 språk och av översättare i 21 språk. Av tabell 3.2 framgår hur många som ansöker och deltar i skriftliga prov, hur många som går vidare till muntliga prov och slutligen hur många av dessa som blir auktoriserade.

Tabell 3.2 Auktorisation av tolkar 2013-2015

	2013	2014	2015
Deltagare i skriftliga prov	337	447	441
Deltagare i muntliga prov	130	165	158
Antal nya auktorisationer	49	62	59

Källa: Kammarkollegiet.

Totalt ansökte 441 personer om att bli auktoriserade tolkar under 2015 jämfört med 447 personer under 2014 och 337 personer under 2013. Av dessa fick 59 personer auktorisation av Kammarkollegiet, vilket motsvarar 13 procent av ansökningarna. För 2014 var motsvarande andel 14 procent och för 2013 var andelen 15 procent. Jämfört med 2012 har andelen som har blivit auktoriserade halverats från 25 till 13 procent. Trots att antalet deltagare i skriftliga prov har ökat de senaste åren har inte antalet auktorisationer ökat i motsvarande grad, inte heller i proportion till ökningen av antalet nyanlända. Antalet nya auktorisationer för översättare var 9 under 2015 jämfört med 17 under 2014 och 20 under 2013. Det motsvarar en andel på 6, 13 respektive 14 procent av dem som klarade det skriftliga provet.

Flyktingguider och familjekontakter

Kommunerna har sedan 2013 möjlighet att enskilt eller tillsammans med organisationer i civilsamhället söka medel för att stärka och utveckla verksamhet med flyktingguider och familjekontakter. Länsstyrelserna har under 2015 disponerat totalt 51 miljoner kronor för ändamålet. Av dessa tillfördes 30 miljoner kronor i propositionen Vårändringsbudget för 2015.

Länsstyrelserna beviljar medel enligt 37 a § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. Under 2015 inkom 212 ansökningar motsvarande drygt 71 miljoner kronor. Av dessa beviljades medel helt eller delvis för 126 projekt i 103 kommuner. Den

¹ Från och med budgetåret 2017 föreslås anslag 1:1 byta namn från Integrationsåtgärder till Etableringsåtgärder och därtill anslagsändamålet att ändras, se avsnitt 3.7.

största beviljade summan var ca 2,5 miljoner kronor och den lägsta 12 000 kronor. I likhet med 2014 avsåg ca 85 procent av ansökningarna 2015 verksamhet i samarbete mellan kommun och organisation.

På uppdrag av länsstyrelserna genomfördes en extern analys av projekt som beviljades medel enligt 37 a § och som avslutades under 2014 och 2015. Slutsatserna av denna analys är att det finns möjligheter att utveckla hanteringen av medel ytterligare, t.ex. vad gäller information och vägledning om tillgängliga medel och möjliga inriktningar av verksamhet, spridning av goda exempel, rutiner för uppföljning och krav på måluppfyllelse och kvalitet.

Uppföljning och utvärdering av integrationen

Anslaget 1:1 *Integrationsåtgärder* får även användas till utgifter som rör uppföljning och utvärdering av integrationen, t.ex. uppföljning av tillståndet för nyanlända och övriga utrikes födda inom områdena arbetsmarknad, transfereringar, inkomster, boende, utbildning, hälsa och valdeltagande.

Under 2015 fick Statistiska centralbyrån (SCB) 900 000 kronor för att fortsätta redovisa registerstatistik om integration på nationell, regional och lokal nivå på SCB:s hemsida. Statistiken publiceras grupperad efter kön, grund för bosättning, vistelsetid i landet m.m.

3.4.4 Statlig ersättning till kommuner vid flyktingmottagande

Staten har ett ekonomiskt ansvar för flyktingmottagandet och ersätter kommuner och landsting för kostnader som är relaterade till mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn och unga. Statlig ersättning vid flyktingmottagande finansieras via anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande*.

Ersättning till kommuner och landsting för flyktingmottagandet regleras i förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar och i vissa avseenden även i förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m. Ersättningarna utbetalas av Migrationsverket och till en mindre del av länsstyrelserna.

Utgifterna för ersättning till kommuner och landsting för flyktingmottagandet påverkas av antalet asylsökande och ensamkommande barn och unga som får uppehållstillstånd och tas emot i en kommun.

Kommunmottagandet ökar men är inte tillräckligt

Under 2015 blev 51 000 nyanlända mottagna i landets kommuner. Av dessa var 3 800 ensamkommande barn. Jämfört med 2014 är det ca 5 400 fler mottagna och jämfört med 2013 ca 17 400 fler. Andelen personer från Migrationsverkets anläggningsboenden (ABO) respektive från s.k. eget boende (EBO) motsvarar 2014 års nivå. Antalet från EBO utgör 51 procent av det totala antalet mottagna nyanlända.

Mottagandet av ensamkommande barn med uppehållstillstånd har jämfört med 2014 ökat med ca 400 barn. Majoriteten av de mottagna ensamkommande barnen under 2015 var pojkar och 22 procent var flickor, vilket är samma andel som 2014.

Könsfördelningen fortsätter att vara ojämn och är oförändrad jämfört med 2014. Andelen kvinnor inklusive ensamkommande flickor är 42 procent. En förklaring till detta är att det fortsatt är många män som kommer ensamma från främst Syrien och Irak. Antalet anhöriga bland de kommunmottagna har ökat mellan 2014 och 2015. Anhörigas andel av mottagna var 31 procent under 2015.

Mottagandet i länen

Sammantaget har kommunerna ökat mottagandet av nyanlända under 2015 jämfört med 2014. Det finns dock stora variationer mellan länen både vad gäller omfattning och typ av mottagande. I en del län har mottagandet kraftigt ökat under året medan det har minskat i andra. Andelen som bosatts i en kommun efter anvisning har minskat under 2015 jämfört med 2014 och utgör endast 17 procent av alla mottagna.² De högsta andelarna av mottagna nyanlända i relation till befolkningen har

² Till anvisade räknas asylsökande som beviljats uppehållstillstånd och som har bosatt sig i en kommun efter anvisning av Arbetsförmedlingen eller Migrationsverket. Till anvisade räknas även kvotflyktingar.

Blekinge, Kalmar, Gävleborg och Kronobergs län. Lägst andelar har Gotlands, Stockholms, Norrbottens och Uppsala län. Tabell 3.3 visar mottagandet länsvis.

Tabell 3.3 Länsvis mottagande 2015

Mottagande i länen 2015, antal och andel i procent av befolkning den 31 december 2015 och av totalt mottagna i riket 2015 samt varav ensamkommande barn, antal och andel av mottagna i länet

Län	Mottagna flyktingar och skyddsbehövande			Varav ensamkommande barn	
	Antal	Andel av befolkn. i länet (%)	Andel av mottagna i riket (%)	Antal	Andel av mottagna i riket (%)
Stockholm	6 152	0,28	12,0	614	16,2
Uppsala	1 281	0,36	2,5	126	3,3
Södermanland	2 185	0,77	4,3	130	3,4
Östergötland	2 144	0,48	4,2	169	4,5
Jönköping	2 622	0,75	5,1	110	2,9
Kronoberg	1 647	0,86	3,2	109	2,9
Kalmar	2 301	0,97	4,5	160	4,2
Gotland	101	0,18	0,2	14	0,4
Blekinge	1 656	1,06	3,2	61	1,6
Skåne	6 154	0,47	12,0	451	11,9
Halland	1 646	0,52	3,2	87	2,3
Va Götaland	7 914	0,48	15,5	596	15,7
Värmland	1 827	0,66	3,6	120	3,2
Gävleborg	2 624	0,93	5,1	182	4,8
Västmanland	1 856	0,70	3,6	135	3,6
Dalarna	2 304	0,82	4,5	197	5,2
Örebro	2 114	0,73	4,1	142	3,7
Västernorrland	1 772	0,73	3,5	94	2,5
Jämtland	1 001	0,79	2,0	81	2,1
Västerbotten	1 027	0,39	2,0	120	3,2
Norrbotten	869	0,35	1,7	96	2,5
Hela riket	51 197	0,52	100	3 794	100

Källa: Migrationsverket.

Mottagandet inom länen är ojämnt fördelat mellan olika kommuner. Överlag tar residensstäder och kommuner med högskola eller universitet emot färre nyanlända i relation till befolkningen i dessa orter medan små och medelstora kommuner med en relativt svagare arbetsmarknad tar emot relativt fler nyanlända.

Trots att kommunmottagandet har stigit i de flesta av länen under 2015 har antalet personer som begärt men inte fått en bosättningsanvisning ökat. Som en konsekvens har fler nyanlända blivit kvar längre i Migrationsverkets anläggningsboenden.

Tabell 3.4 visar utvecklingen av kommunernas mottagande av flyktingar och andra skyddsbehövande samt deras anhöriga de senaste 10 åren.

Tabell 3.4 Kommunmottagande 2006–2015

Antal mottagna med uppehållstillstånd efter kategori mottagen och varav ensamkommande barn 2006-2015

Kategori mottagen	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Från anläggningsboende (ABO)	9 044	6 267	4 249	4 605	5 170	5 068	6 003	5 939	6 624	6 848
Från eget boende (EBO)	14 470	9 221	4 433	4 319	5 100	4 361	6 316	14 223	25 742	26 036
Anhörig till flykting som ansökt inom två år ¹	2 478	6 424	9 598	7 697	2 916	2 064	4 383	11 354	10 917	15 837
Vidarebosatta (kvotflyktingar)	1 594	1 810	1 869	1 880	1 813	1 962	1 687	1 801	1 972	1 897
Övriga	334	172	167	174	213	117	402	480	581	579
Summa	27 920	23 894	20 316	18 675	15 212	13 691	18 791	33 797	45 836	51 197
Varav ensamkommande barn	755	932	790	1 216	1 492	2 345	2 205	2 285	3 370	3 794

¹ Från och med 1 januari 2014 har bestämmelserna ändrats så att en ansökan ska ha skett inom sex år från det att anknytningspersonen första gången blev mottagen i en kommun.

Källa: Migrationsverket.

Länsstyrelsernas arbete för beredskap och kapacitet hos kommunerna

Den 1 mars 2016 trädde lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning i kraft. Lagen innebär att en kommun är skyldig att efter anvisning ta emot en nyanländ för bosättning i kommunen. Syftet med förändringen är att alla kommuner bör vara med och ta ansvar för mottagandet av nyanlända för att förbättra de nyanländas etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Under 2015 har förberedelser för den nya lagen pågått, vilket bl.a. har påverkat länsstyrelsernas arbete med överenskomna anvisningsbara platser enligt det gamla mottagningsystemet. Länsstyrelsernas roll enligt den nya bosättningslagen har förändrats vilket påverkade arbetet redan under 2015.

Den ordning som gällde fram till och med mars 2016 för mottagande av nyanlända som inte bosätter sig på egen hand innebar att kommuner frivilligt erbjöd sig att ta emot nyanlända. Länsstyrelsen slöt överenskommelser med kommuner om anvisningsbara platser. För 2014 bedömdes att det fanns ett sammanlagt behov av 14 100 anvisningsbara platser. I slutet av 2014 hade länsstyrelserna träffat överenskommelser om 23 600 platser, varav ca 8 300 var anvisningsbara platser. För 2015 bedömdes det sammanlagda behovet av platser till 23 100. Överenskommelserna motsvarade totalt 18 000 platser, varav 10 575 avsåg anvisningsbara platser.

Länsstyrelserna har under 2015 disponerat 60 miljoner kronor för insatser som syftar till att öka kommuners beredskap och kapacitet för flyktingmottagande. Av tillgängliga medel avsattes 8 miljoner kronor i en nationell reservation för att möjliggöra större och/eller

länsöverskridande projekt. Under 2015 inkom 212 ansökningar motsvarande drygt 131 miljoner kronor. Sammantaget beviljade länsstyrelserna medel för 127 projekt i 102 kommuner. Insatser som syftar till att underlätta bosättning och väsentligt öka kommunernas mottagningskapacitet har prioriterats och en stor andel av de projekt som beviljades gällde ombyggnationer, utökad kollektivtrafik till kransorter, kartläggning av bostadsmarknaden och samverkan med privata fastighetsägare. Enligt länsstyrelserna har medlen fortsatt stor betydelse för kommunernas möjligheter att genomföra utvecklingsinsatser i flyktingmottagandet.

Mottagandet av ensamkommande barn och unga
Länsstyrelserna har i uppdrag att verka för kommunernas beredskap och kapacitet att ta emot ensamkommande barn. Länsstyrelserna förhandlar med kommunerna och Migrationsverket sluter överenskommelser om mottagande. Ensamkommande barn anvisas till en kommun när de är asylsökande och stannar i normalfallet kvar i anvisningskommunen när uppehållstillstånd beviljas.

Inför 2015 beräknade Migrationsverket att behovet av platser för anvisning av ensamkommande barn var 4 850 asylplatser. I beräkningen låg en buffert på 20 procent med anledning av att antalet asylsökande ensamkommande barn ökade med 80 procent under 2014 i jämförelse med föregående år.

Under sommaren och hösten 2015 ökade antalet ensamkommande barn som sökte asyl i Sverige mycket kraftigt. Sammantaget sökte närmare 35 400 ensamkommande barn asyl i Sverige under 2015, vilket kan jämföras med drygt 7 000 året innan. Migrationsverket genomförde drygt 33 300 anvisningar till

kommunerna. Anvisningsmodellen som tillämpades hade fyra steg, där steg ett var anvisning utifrån anknytning, steg två och tre var kopplade till överenskomna platser och steg fyra innebar en fördelning av barnen mellan samtliga kommuner när de överenskomna platserna inte räckte till.

Utvecklingen under andra halvåret 2015 innebar att antalet överenskomna platser för mottagandet av ensamkommande barn blev otillräckligt. Sammantaget under 2015 anvisades 90 procent av alla asylsökande ensamkommande barn till kommuner utöver de överenskomna platserna. Nära 30 procent av anvisningarna skedde utifrån anknytning (steg 1) och 60 procent av anvisningarna fördelades mellan kommuner utöver de överenskomna platserna (steg 4).

Antalet som fick uppehållstillstånd ökade inte på motsvarande sätt som antalet asylsökande ensamkommande barn. En orsak till det är att handläggningstiderna för asylärenden har blivit längre.

Kommunala insatser

Samhällsorientering

Samhällsorienteringen ska i möjligaste mån bedrivas på modersmålet eller ett annat språk som deltagaren behärskar väl. Vid behov ska tolk anlitas.

De flesta kommuner (91 procent) anger att de främst ger samhällsorientering på modersmål. För att underlätta deltagande i samhällsorientering parallellt med andra etableringsinsatser och för att kunna kombinera insatsen med arbete behöver samhällsorientering erbjudas på flexibla tider. Enligt länsstyrelsernas återsrapportering om samhällsorientering för 2015 erbjuder 19 procent av kommunerna samhällsorientering på kvällstid, 25 procent erbjuder intensivkurs och 19 procent erbjuder sommarkurs. Det innebär att något färre kommuner erbjuder ett varierat utbud av samhällsorientering i dessa former i jämförelse med 2014.

I 37 procent av kommunerna väljer man att komplettera de 60 obligatoriska timmarna med ytterligare samhällsorientering. De kompletterande timmarna kan exempelvis innehålla fördjupningar inom hälsa.

Samverkan mellan kommuner och användandet av distanslösningar är en förutsättning för att fler ska kunna få samhällsorientering på sitt modersmål. 60 procent av kommunerna uppger att de samverkar med andra kommuner kring organiseringen av samhällsorientering. Det finns flertalet exempel på olika typer av distanslösningar liksom exempel på samverkan mellan kommuner som också sträcker sig över stora geografiska områden.

Uppgifterna om hur många som deltar i samhällsorientering utanför etableringsuppdraget är osäkra, men indikerar att deltagandet är lågt. Under perioden 1 oktober 2014 till 31 september 2015 uppskattas antalet deltagare utanför etableringsuppdraget ha uppgått till drygt 900 personer, något fler kvinnor än män. Det innebär en minskning jämfört med 2014, trots att andelen kommuner som uppger att de erbjuder samhällsorientering till denna målgrupp har ökat från 87 till 94 procent. Det är tydligt att få kommuner lyckas nå målgruppen och motivera dem att delta. Samhällsorientering för personer inom Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag redovisas i avsnitt 3.4.6.

Utbetalda ersättningar för flyktingmottagande fortsätter att öka

Utgifterna 2015 för ersättningar för flyktingmottagandet blev totalt ca 560 miljoner kronor lägre än anvisat anslag i budgetpropositionen för 2015. Huvudsakligt skäl till detta är att antalet kommunmottagna blev lägre än förväntat. Generellt är utgifterna svårprognosticerade.

Utgifterna har dock fortsatt att öka jämfört med tidigare år. Migrationsverket och länsstyrelserna betalade under 2015 ut 8,9 miljarder kronor jämfört med 6,9 miljarder kronor 2014 och 5,5 miljarder kronor 2013 i ersättningar till kommuner och landsting för flyktingmottagande. De fortsatt ökade utgifterna jämfört med tidigare år är en följd av att fler personer blev mottagna i kommunerna 2015 än 2014 och att mottagandet också var stort under 2014 (se tabell 3.2). Mottagandet under ett år kan påverka utgifterna på anslaget under flera år framöver. Schablonersättningen utbetalas t.ex. under två år och ersättningar för ensamkommande barn och unga kan utbetalas under flera år. Av tabell 3.5 framgår vilka ersättningar som har betalats ut samt

utvecklingen av utbetalda ersättningar under åren 2011–2015.

Tabell 3.5 Utbetalda ersättningar 2011–2015

Miljoner kronor

	2011	2012	2013	2014	2015
Extra ersättning mottagna 2010 ¹	72	6	2		
Schablonersättning ²	1 953	1 259	1 540	2 496	3 418
Initialt ekonomiskt bistånd	53	69	128	172	191
Prestationsbaserad ersättning ³				313	405
Grundersättning	154	120	123	62	63
Ekonomiskt bistånd m.m.	104	68	133	130	107
Ensamkommande barn och unga	1 554	2 072	3 201	3 404	4 380
Vissa särskilda kostnader	60	60	76	80	100
Stöd och service, hälso- och sjukvård	184	193	295	249	234
Extra ersättning mottagna 2007–2009 ⁴	10	2			
Hyreskostnader ⁵			1	2	2
sfi för anläggnings-boende ⁶				1	8
Beredskap och mottagningskapacitet	60	40	40	60	60
Summa	4 199	3 889	5 539	6 969	8 968

Kommunerna fick en extra ersättning för mottagna under 2010 fram till etableringsreformens ikraftträdande för att påskynda utlänningars etablering på arbetsmarknaden. Från och med 2014 utbetalas inte denna ersättning längre.

² Schablonersättning för mottagna före den 1 december 2010 utbetalas inte längre fr.o.m. 2013. Utbetalad ersättning för 2011 och 2012 ingår i detta belopp.

³ Utbetalades första gången 2014. Ersättningen upphör fr.o.m. 2016.

⁴ Kommunerna fick en extra ersättning för mottagna 2007–2009 för att påskynda utlänningars etablering på arbetsmarknaden. Från och med 2013 utbetalas inte denna ersättning längre.

⁵ Utbetalades första gången 2013.

⁶ Utbetalades första gången 2014.

Källa: ESV Hermessystemet.

Schablonersättning

Schablonersättning betalas ut per mottagen person och avser kostnader för bl.a. mottagande i samband med bosättning, skola, förskola, sfi, samhällsorientering, tolkar och kommunala insatser som underlättar etablering. 2015 var schablonersättningen 83 100 kronor per person t.o.m. 64 års ålder respektive 52 000 kronor per person fr.o.m. 65 år och äldre. Från och med 2016 har schablonersättningen höjts till 125 000 respektive 78 200 kronor.

Under 2015 utbetalades 3,4 miljarder kronor i schablonersättning, vilket är 0,9 miljarder kronor mer än 2014 och 2,2 miljarder kronor mer än 2013. Schablonersättningen per mottagen person

under 2015 utgjorde 38 procent av utgifterna på anslaget, vilket är 3 procentenheter mer än 2014. De ökade utgifterna för schablonersättning beror på det ökade mottagandet.

Prestationsbaserad ersättning till kommuner har upphört

Prestationsbaserad ersättning utbetalades första gången under 2014. Under 2015 utbetalades 0,4 miljarder kronor vilket är 0,1 miljard kronor mer än 2014. Ersättningen utgjorde 5 procent av utgifterna på anslaget. Från och med 2016 har ersättningen upphört, men kommunerna har möjlighet att ansöka om ersättning för personer som har mottagits under november eller december 2015. Avskaffandet av den prestationsbaserade ersättningen har möjliggjort höjningen av den generella schablonersättningen till kommunerna.

Ersättningar för ensamkommande barn och unga

Statens utgifter för ersättning vid mottagande av ensamkommande barn och unga påverkas i hög utsträckning av hur barnen placeras och deras ålder vid mottagandet. Placering har under 2015 kunnat ske i hem för vård eller boende (HVB) och i familjehem. Från och med 2016 finns också möjlighet att bli placerad i ett stödboende. Under 2015 utbetalades 4,4 miljarder kronor vilket är 1 miljard kronor mer än 2014. Ersättningar för mottagandet av ensamkommande barn och unga svarade för 49 procent av utgifterna under 2015 och utgjorde den största utgiftsposten på anslaget. Jämfört med 2014 ökade andelen med 0,4 procentenheter. Som andel av de totala utgifterna var de dock fortfarande lägre jämfört med 2012 och 2013. Huvudskälet till att utgifterna har ökat är att betydligt fler ensamkommande barn har tagits emot i kommunerna under 2014 och 2015 jämfört med tidigare år.

Övriga ersättningar

Övriga ersättningar som kan utgå till kommuner och landsting för flyktningmottagandet utgjorde 8 procent av utgifterna under 2015.

Varje kommun med överenskommelse om flyktningmottagande får en årlig *grundersättning* som 2015 var 221 500 kronor. Sammanlagt utbetalades 63 miljoner kronor i grundersättningar under 2015 och de utgjorde 9 procent av övriga ersättningar.

Ersättning för initialt ekonomiskt bistånd avser att ersätta kommuner för kostnader för försörjningsstöd i samband med mottagandet och innan den nyanlände fått den första utbetalningen av etableringsersättning. 191 miljoner kronor utbetalades under 2015 och utgjorde 27 procent av övriga ersättningar.

Ersättning för ekonomiskt bistånd m.m. avser personer som har nedsatt prestationsförmåga och inte får hel eller delvis etableringsersättning. Ersättning ges även för personer som inte kan försörja sig efter att etableringsplanen upphört om det beror på sjukdom eller funktionsnedsättning som personen hade när han eller hon togs emot i kommunen. Det kan även avse kostnader för stöd och hjälp i boendet samt omvårdnad. Ersättning lämnas även för ekonomiskt bistånd till personer i gymnasieskolan som är mellan 18 och 21 år och saknar föräldrar i landet. Ersättningen ska bl.a. bidra till att underlätta mottagandet av personer som av olika skäl inte har tillräcklig förmåga att försörja sig själva. 107 miljoner kronor utbetalades under 2015 och utgjorde 15 procent av övriga ersättningar.

Ersättning för stöd och service och hälso- och sjukvård avser kostnader för varaktig sjukvård under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda. Ersättning kan också lämnas för hälsoundersökning som görs inom 12 månader från kommunmottagandet om personen inte har genomgått en hälsoundersökning tidigare. Under 2015 utbetalades 234 miljoner kronor vilket utgjorde 33 procent av övriga ersättningar.

Hyreskostnader avser ersättning för kostnader för bostäder som kommunen har haft innan en nyanländ flyttat in och syftar till att underlätta kommunernas mottagande. Ersättning kan beviljas i mån av tillgängliga medel. 1,6 miljoner kronor utbetalades under 2015.

Ersättning för vissa särskilda kostnader avser ersättning för kostnader i samband med mottagandet av vidarebosatta flyktingar. Migrationsverket kan även ge förhandsbesked på ersättning för mottagandet av nyanlända med särskilda behov. Utöver detta kan kommuner och landsting ansöka hos Migrationsverket om ersättning för vissa särskilda kostnader som inte kan ersättas på annat sätt. Under 2015 ansökte kommuner och landsting om ca 190 miljoner kronor. Totalt beviljades 100 miljoner kronor i ersättning.

Sfi för anläggningsboende avser att ersätta kommuner som erbjuder sfi till personer med uppehållstillstånd som vistas i Migrationsverkets anläggningsboenden i avvaktan på en kommunplacering. Under 2015 utbetalades 8 miljoner kronor. Ersättning har inte ansökts av kommunerna i den utstäckning som beräknats. Ersättningen utgjorde 1 procent av övriga ersättningar.

3.4.5 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare

Nyanlända som omfattas av etableringsuppdraget och som deltar i insatser enligt en etableringsplan har rätt till statlig etableringsersättning och i vissa fall bostadsersättning eller etableringstillägg. Ersättningarna administreras av Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Dessa ersättningar finansieras via anslag 1:3 *Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare*.

Under 2015 utbetalades etableringsersättning till i genomsnitt ca 41 400 personer per månad, varav ca 16 400 kvinnor och 25 000 män. Antalet personer med etableringsersättning ökar kontinuerligt och i december utbetalades etableringsersättning till ca 46 700 personer, varav ca 18 400 kvinnor och 28 300 män. Medelersättningen under 2015 var 6 230 kronor per person och månad. Medelersättningen var något lägre för kvinnor än för män.

Av dem som hade rätt till etableringsersättning utbetalades etableringstillägg till ca 11 900 hushåll med hemmavarande barn under 2015. I december utbetalades etableringstillägg till ca 13 300 hushåll. Medelbeloppet för etableringstillägg var 2 305 kronor per person och månad under 2015. Under 2015 utbetalades bostadsersättning till ca 8 500 ensamstående utan hemmavarande barn. I december utbetalades bostadsersättning till ca 9 700 ensamstående utan hemmavarande barn. En övervägande andel (80 procent) av dem som fick bostadsersättning under 2015 var män. Medelbeloppet för bostadsersättningen var 2 483 kronor per person och månad under 2015. Kvinnor hade ett något lägre medelbelopp än män.

3.4.6 Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag

Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag omfattar bl.a. bosättning av nyanlända som har rätt till en etableringsplan och samordning och utformning av insatser i en etableringsplan. Insatserna finansieras via anslag 1:4 *Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare*. Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader för uppdraget finansieras från utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Här redovisas dock inledningsvis viss verksamhet som är finansierad via Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag.

Bosättning av nyanlända inom etableringsuppdraget³

Arbetsförmedlingen ansvarar till och med 2016 för att vid behov anvisa en nyanländ som har rätt till etableringsplan samt deras familjemedlemmar plats för bosättning i en kommun. Från och med 2017 övergår ansvaret till Migrationsverket.

Den 1 mars 2016 trädde lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning i kraft. Den nya lagen innebär att kommuner är skyldiga att efter anvisning ta emot en nyanländ för bosättning i kommunen. Det tidigare systemet, som gällde fram till den 1 mars 2016, byggde på frivilliga överenskommelser om anvisningsbara platser som tecknades mellan länsstyrelser och kommuner.

I augusti 2014 fastställde Arbetsförmedlingen länsstalen för 2015, som ligger till grund för länsstyrelsernas och kommunernas överenskommelser om anvisningsbara platser. De angav ett behov av 23 100 anvisningsbara platser. Länsstyrelsen gjorde under hösten 2015 bedömningen att antalet anvisningsbara platser för året skulle uppgå till 11 200. Antalet personer som anvisats plats för bosättning av Arbetsförmedlingen har ökat något jämfört med 2014, från drygt 5 700 till omkring 6 000.

Tabell 3.6 Antal personer som har anvisats plats för bosättning av Arbetsförmedlingen 2012–2015

Efter kön och i anläggningsboende (ABO) respektive eget boende (EBO)

	2012	2013	2014	2015
ABO				
Kvinnor	1 578	1 787	2 757	2 964
Män	1 508	1 701	2 802	3 003
ABO totalt	3 086	3 488	5 559	5 967
EBO				
Kvinnor	325	416	93	23
Män	296	411	92	27
EBO totalt	621	827	185	50
Totalt	3 707	4 315	5 744	6 017

Källa: Arbetsförmedlingen.

Under 2015 har det totala antalet personer som anmält behov av bosättning minskat jämfört med 2014. Under 2014 anmälde drygt 19 300 personer behov av anvisad bosättning, för 2015 var antalet knappt 15 700. Sedan oktober 2014 prioriterar Arbetsförmedlingen att anvisa personer bosatta i anläggningsboenden framför personer som har ordnat bosättning på egen hand.

Mediantiden från det att en nyanländ har beviljats uppehållstillstånd till anvisning om bosättning för personer i anläggningsboende har minskat jämfört med 2014, från 151 dagar till 143 dagar 2015. Det är dock fortsatt högre än 2012 och 2013, då mediantiden var 117 respektive 126 dagar. För nyanlända med särskilda behov är mediantiden från beviljat uppehållstillstånd till anvisning om bosättning generellt längre. Mediantiden för dessa ärenden ökade från 166 dagar 2012 till 202 dagar 2014 för att sedan minska till 180 dagar 2015.

Andelen nyanlända som tackar ja till en erbjuden bosättning har ökat varje år sedan 2012. 2015 var andelen som accepterade en anvisning ca 80 procent.

Många väljer att under handläggningstiden avbryta sitt bosättningsärende och ordna bosättning på egen hand och avbrotten har ökat såväl för personer i eget boende som för personer i anläggningsboende. Under 2015 avbröt varje månad i genomsnitt 15 procent av personerna i anläggningsboende sitt bosättningsärende, jämfört med 11 procent 2014. Bland dem i eget boende ökade andelen som avbröt sitt ärende från 5 till 10 procent per månad.

³ Uppgifterna om bosättningsärenden har i vissa fall uppdaterats retroaktivt för tidigare år och kan därför skilja sig från tidigare års redovisningar.

Samverkan och utveckling av arbetssätt inom etableringsuppdraget

Arbetsförmedlingen ska samordna insatser i etableringsplanen och vara pådrivande gentemot andra aktörer i etableringsuppdraget. Den nationella samordningen sker huvudsakligen inom ramen för den s.k. Samverkansdelegationen där representanter från Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Försäkringskassan, länsstyrelserna och Sveriges Kommuner och Landsting ingår. Samverkansdelegationen har tillsammans tagit fram ett metodstöd, vilket syftar till att förbättra möjligheterna till samverkan på lokal nivå. En revidering av metodstödet genomfördes under 2015. Under hösten 2015 fyllde Samverkansdelegationen också en viktig funktion för informationsutbyte och samverkan med anledning av flyktingsituationen.

Samverkan avseende nyanlända

Arbetsförmedlingens samverkan med bl.a. Försäkringskassan, Migrationsverket och Skatteverket för att förenkla processen för nyanlända i deras myndighetskontakter har fortsatt under 2015. På fyra orter har samverkan mellan myndigheterna möjliggjort för nyanlända att träffa representanter för flera myndigheter vid samma tillfälle. Enligt myndigheternas egen utvärdering har detta varit positivt, dels genom att nyanlända upplever trygghet och kontroll över sin egen situation, dels genom att etableringsprocessen kan påbörjas snabbare. Se också beskrivning under utg.omr. 3, 8 och 10.

Nytt arbetssätt inom Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen bedrev under 2014 och 2015 en avgränsad pilotverksamhet med ett nytt, systematiserat arbetssätt inom etableringsuppdraget. Syftet var att säkra och höja nivån på de insatser som erbjuds inom etableringsuppdraget, oavsett individuella egenskaper som kön och utbildningsnivå. Arbetssättet är ett sätt att ta tillvara erfarenheter och goda exempel som har identifierats under Arbetsförmedlingens arbete med etableringsuppdraget sedan 2010. Arbetsförmedlingen bedömer att det nya arbetssättet bidrog till att säkerställa större enhetlighet och rättssäkerhet i tjänsterna och att individerna fick mer individanpassade och arbetsnära aktiviteter. Särskilt kvinnornas etableringsplaner fick en starkare jobbfokus än tidigare som ett resultat av det förändrade arbetssättet. Arbetsförmedlingen har beslutat att

under 2016 implementera det nya arbetssättet i hela myndigheten.

Pilotprojekt med tidig kompetenskartläggning

På uppdrag av regeringen bedrev Arbetsförmedlingen under 2015 ett pilotprojekt avseende tidig fördjupad kompetenskartläggning för individer som hade fått uppehållstillstånd men som vistades i Migrationsverkets anläggningsboenden i väntan på kommunplacering. Målsättningen var att tidigt fånga upp och synliggöra nyanlända invandrades kompetens och därigenom underlätta och påskynda deras etablering på arbetsmarknaden. Enligt Arbetsförmedlingen bidrog pilotprojektet till att ge deltagarna möjlighet att redan på anläggningsboendet få en förståelse för hur vägen till arbete eller studier kan se ut. Arbetsförmedlingen konstaterar dock också att det, utöver det digitala kartlägningsverktyg som användes, även behövs personella resurser för att förklara verktyget och ta om hand resultatet av kartläggningen så att individens kompetens tas till vara.

I uppdraget ingick också att ta fram ett informationspaket för nyanlända om arbete och studier. Den information som Arbetsförmedlingen tog fram visade bl.a. hur individen kan gå till väga för att synliggöra sin kompetens, hur olika vägar till arbete eller studier kan se ut samt information om jobbsökande och det stöd som Arbetsförmedlingen kan ge. Informationen finns tillgänglig på länsstyrelsernas gemensamma webbportal för information till nyanlända.

Nyanlända praktikantprogram m.m.

Enligt överenskommelsen mellan regeringspartierna, Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna med anledning av det stora antalet nya asylsökande under andra halvåret 2015, ska fler nyanlända ges möjlighet till praktik. Regeringen har därför gett statliga myndigheter i uppdrag att under tiden den 1 april 2016 – den 31 december 2018 ställa praktikplatser till förfogande åt Arbetsförmedlingen och ta emot nyanlända arbetssökande för praktik. Myndigheterna ska gemensamt ta emot i genomsnitt minst 1 000 nyanlända för praktik per år under den aktuella perioden. Myndigheterna ska redovisa hur uppdraget genomförs och vilka resultat som nåtts enligt instruktion från Statskontoret.

Regeringen har också tagit initiativ till 100-klubben som innebär att Arbetsförmedlingen erbjuder skraddarsydda paket av insatser till de företag som tar emot minst 100 nyanlända i arbete eller praktik.

Andelen som har deltagit i olika insatser ökar ju längre tid de nyanlända har haft rätt till plan, se tabell 3.7. Även insatsernas koppling till arbetsmarknaden ökar över tid.

Insatser i etableringsplanerna

Under 2015 använde Arbetsförmedlingen sammanlagt 2,1 miljarder kronor för ersättning till etableringslotsar och för insatser för vissa nyanlända invandrare. Av detta avsåg 322 miljoner kronor ersättning till lotsarna. I propositionen Vårändringsbudget för 2015 minskades medlen med 117 miljoner kronor för att finansiera andra insatser för att förbättra och effektivisera vissa nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Utfallet för 2015 var totalt 462 miljoner kronor lägre än tilldelade medel för anslaget.

Tabell 3.7 Andel personer som har eller har haft en insats fördelat på hur länge de haft en etableringsplan

Andel i procent i december 2013–2015

	2013			2014			2015		
	Kv	M	Tot	Kv	M	Tot	Kv	M	Tot
Arbetsförberedande insatser eller arbetsmarknadspolitiska program									
0-6 mån	70	78	74	66	77	73	73	85	80
7-12 mån	85	92	89	84	92	89	86	93	90
13-18 mån	92	96	94	90	94	92	90	96	93
>18 månader	95	99	96	95	97	96	95	97	96
Totalt	82	88	85	83	88	86	85	92	89
Samhällsorientering									
0-6 mån	18	17	17	19	21	21	23	25	24
7-12 mån	28	31	30	27	28	28	35	40	38
13-18 mån	35	36	35	35	33	34	36	39	38
>18 månader	41	39	41	37	39	38	36	37	37
Totalt	28	27	28	29	29	29	32	24	33
Utbildning i svenska för invandrare									
0-6 mån	54	56	55	55	60	58	56	62	59
7-12 mån	80	86	83	77	80	79	82	90	87
13-18 mån	90	92	91	85	89	87	89	92	91
>18 månader	94	95	95	92	93	93	91	92	91
Totalt	75	76	75	77	77	77	78	81	80

Källa: Arbetsförmedlingen.

Arbetsförberedande insatser

Av dem som i december 2015 haft en etableringsplan i maximalt sex månader hade 80 procent tagit del av minst en arbetsförberedande insats eller ett arbetsmarknadspolitiskt program. Det innebar en ökning med 7 procentenheter jämfört med december 2014. Andelen var dock lägre bland kvinnor (73 procent) än bland män (85 procent).

Statistik avseende deltagandet i enskilda insatser och resultat inom etableringsuppdraget redovisas i det följande i huvudsak som årsgenomsnitt för 2015. Siffrorna är därför inte jämförbara med de siffror som redovisades i budgetpropositionen för 2016.

Det vanligaste arbetsmarknadspolitiska programmet var förberedande utbildning. Av dem som hade en etableringsplan under 2015 deltog 55 procent i förberedande utbildning. Andelen var något större bland män än bland kvinnor. Förberedande utbildningar innefattar bl.a. aktiviteter för att kartlägga yrkesbakgrunden eller hitta lämpligt yrkesområde, lära sig yrkesinriktad svenska eller förbereda sig för studier.

Som en förberedande utbildning kan nyanlända inom etableringsuppdraget delta i särskilt anpassade sammanhållna utbildningar på folkhögskolor, s.k. etableringskurs på folkhögskola. Arbetsförmedlingen anvisar deltagare till folkhögskoleutbildningarna som ska omfatta flera insatser som kan kombineras med varandra, bl.a. svenska samt orienterande och arbetsförberedande insatser. Under 2015 deltog totalt 2 000 personer i utbildningen, varav 46 procent kvinnor och 54 procent män. Utbildningarna bedrevs på 91 folkhögskolor. Folkhögskolorna har anpassat kursernas innehåll och utformning utifrån individens och gruppens förutsättningar och behov. För 2015 fick folkhögskolorna totalt 120 miljoner kronor i ersättning för denna utbildning.

Av dem som hade en etableringsplan under 2015 deltog 6 procent i arbetsmarknadsutbildning och 8 procent i arbetspraktik. När det gäller arbetsmarknadsutbildning innebar det en minskning med 2 procentenheter jämfört med 2014, medan andelen som deltog i arbetspraktik var oförändrad. Det var en lägre andel bland kvinnorna än bland männen som tog del av både arbetsmarknadsutbildning (4 procent av kvinnorna, 8 procent av männen) och arbets-

praktik (6 procent av kvinnorna, 9 procent av männen).

Under 2015 deltog närmare 4 200 personer i arbetsträning med handledare.

Det är möjligt att inom ramen för etableringsplanen studera inom den kommunala vuxenutbildningen, vilket 10 procent av samtliga nyanlända med en etableringsplan gjorde under 2015.

Under 2015 tillfördes Arbetsförmedlingen tillfälligt 50 miljoner kronor för förstärkta validerande insatser och för att utveckla och målgruppsanpassa dessa insatser för dem som omfattas av etableringsuppdraget. Arbetsförmedlingen fortsatte under 2015 det utvecklingsarbete avseende validering som påbörjades under 2014 i syfte att förbättra förutsättningarna för och underlätta för personer inom etableringsuppdraget att få sin kompetens validerad. Bland annat genomförde myndigheten ett tiotal interna dialogseminarier i syfte att öka och förbättra användningen av validerande insatser. Inom ramen för arbetet med snabbspår för nyanländas etablering har också de valideringsmodeller som finns inom flera branscher anpassats och översatts, i syfte att bättre passa validering av nyanländas kompetenser.

Antalet nyanlända i etableringsuppdraget som fick sin kompetens validerad enligt branschmodeller var 437 under 2015. Det var en ökning med knappt 100 personer jämfört med 2014. Det totala antalet personer inom etableringsuppdraget som deltog i olika slags insatser med validerande inslag var drygt 11 300, en ökning med 4 600 jämfört med 2014. Män är överrepresenterade i alla former av validering och andra insatser med validerande inslag.

Snabbspår för nyanländas etablering

Under 2015 och 2016 har Arbetsförmedlingen samordnat de snabbspår som arbetsmarknadens parter i samarbete med Arbetsförmedlingen har initierat. I augusti 2016 fanns 13 snabbspår för ett tjugotal yrken klara. Det är parterna inom respektive bransch som tecknar avtal och Arbetsförmedlingen som samordnar och genomför snabbspåren. Snabbspåren riktar sig till deltagare i etableringsuppdraget som har tidigare erfarenhet eller utbildning inom ett bristyrke där arbetsmarknadens parter har kommit överens om ett snabbspår. Branscher där det råder brist på arbetskraft får hjälp med

kompetensförsörjningen. Överenskommelserna handlar om att i en sammanhållen process kunna erbjuda insatser såsom praktik, språkträning, validering och utbildning.

Inför 2016 tillfördes Arbetsförmedlingen medel för att fördela statsbidrag för särskilda främjande- och utvecklingsinsatser i syfte att påskynda nyanlända invandrares etablering på arbetsmarknaden.

Arbete under etableringstiden

Arbete parallellt med deltagande i etableringsinsatser ökar möjligheterna att nå målen med etableringsplanen. Under 2015 arbetade 17 procent av deltagarna inom ramen för etableringsplanen. Det innebar en ökning från 16 procent 2014. En individ kan ha både subventionerat och osubventionerat arbete inom etableringsplanen, och samma individ kan ha flera typer av arbete under samma år. Den vanligaste typen av arbete inom etableringsplan under 2015 var instegsjobb. Det var 10 procent av deltagarna som hade ett instegsjobb, medan 6 procent hade ett nystartsjobb. Detta mönster var i stort sett oförändrat jämfört med 2014. Knappt 3 procent hade ett arbete utan stöd i sin etableringsplan, vilket också var i stort sett oförändrat jämfört med 2014. Det var genomgående en betydligt större andel bland männen än bland kvinnorna som hade ett arbete som insats i sin etableringsplan, se tabell 3.8.

Tabell 3.8 Andel personer som har eller har haft arbete under tiden i etableringsplan

Andel i procent i december 2013–2015

	2013			2014			2015		
	Kv	M	Tot	Kv	M	Tot	Kv	M	Tot
Instegsjobb	4	12	8	5	14	10	4	14	10
Nystartsjobb	2	7	4	2	7	5	3	9	6
Arbete utan stöd	2	3	3	2	3	2	2	3	3

Källa: Arbetsförmedlingen.

Etableringslotsar

Det tidigare kravet på Arbetsförmedlingen att tillhandahålla valfrihetssystem som ger nyanlända rätt att välja en etableringslots upphörde att gälla den 1 januari 2016 (prop. 2015/16:30 bet. 2015/16:AU1, rskr. 2015/16:57). Bakgrunden var att flera uppföljningar och granskningar hade visat på allvarliga brister och indikerat att etablerings-

lotsar inte var en effektiv insats för att påskynda nyanländas etablering i arbetslivet. Arbetsförmedlingen hade dessförinnan, i februari 2015, beslutat att avsluta tjänsten etableringslots. Anledningen till avslutandet av tjänsten var att kvaliteten i tjänsten inte kunde garanteras. Leveransen av tjänsten upphörde i maj 2016.

Under 2015 deltog totalt 33 500 personer i aktiviteter hos en etableringslots, innan tjänsten avslutades. Det innebär att 50 procent av de kvinnor och 55 procent av de män som hade etableringsplan under 2015 hade en etableringslots.

Utbildning i svenska för invandrare

Av dem som hade en etableringsplan under 2015 deltog 75 procent i utbildning i svenska för invandrare (sfi) någon gång under året. Andelen ökar med tiden i etableringsuppdraget. Sfi ges i fyra kurser, från A till D, där D är den högsta kursen. Av dem som studerade sfi under 2015 deltog det stora flertalet i kurs A-C. Endast en mindre andel, 12 procent, deltog i kurs D. En generell beskrivning av utbildning i svenska för invandrare redovisas under utg.omr. 16 avsnitt 5.3.2.

Samhällsorientering

Av dem som hade en etableringsplan under 2015 deltog 27 procent i samhällsorientering. En närmare beskrivning av samhällsorientering ges i avsnitt 3.4.4.

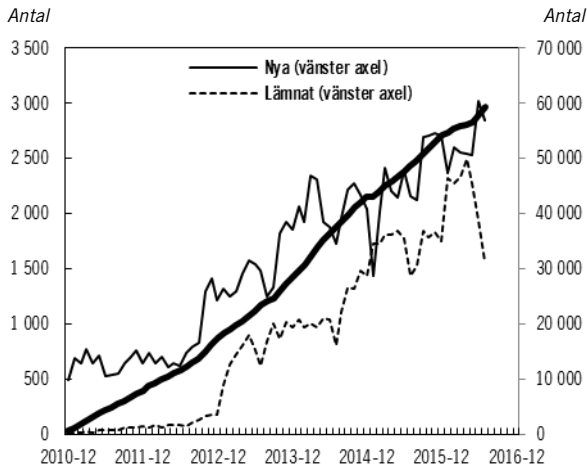
Deltagare i etableringsuppdraget

Antalet personer med etableringsplan fortsätter öka
Antalet personer i etableringsuppdraget fortsatte att öka under 2015 till följd av den ökade flyktinginvandringen. Den stora ökningen av antalet asylsökande under hösten 2015 hann dock inte få någon direkt påverkan på Arbetsförmedlingens verksamhet under året, eftersom det kraftiga inflödet av asylansökningar medförde att Migrationsverket inte hade möjlighet att avgöra dessa asylärenden före årsskiftet. Under 2015 tillkom i genomsnitt drygt 2 300 personer per månad i etableringsuppdraget och 1 500 personer per månad lämnade uppdraget.

Under 2015 hade totalt 63 000 personer en etableringsplan. Det innebar en ökning med närmare 16 000 personer jämfört med 2014. Av

dem som hade en etableringsplan under 2015 var 43 procent kvinnor och 57 procent män. Andelen kvinnor har minskat från 44 procent 2014 och 47 procent 2013, medan andelen män har ökat i motsvarande grad.

Diagram 3.1 Antal personer som är nya, kvarstående eller har lämnat etableringsuppdraget dec 2010 – juli 2016

Källa: Arbetsförmedlingen.

Utbildningsnivån och genomsnittsåldern bland deltagarna i etableringsuppdraget har ökat

71 procent av dem som hade en etableringsplan under 2015 var under 40 år. Det var samma andel som under 2014.

Personer som är 18 eller 19 år har rätt till en etableringsplan om de saknar föräldrar i Sverige och i övrigt uppfyller kriterierna i etableringslagen. Under 2015 var det 646 unga i åldrarna 18–19 år som hade en etableringsplan, vilket motsvarade 1 procent av deltagarna.

Den genomsnittliga utbildningsnivån bland deltagarna i etableringsuppdraget har ökat över tid. Andelen personer med eftergymnasial utbildning två år eller längre har ökat från 19 procent under 2013 till 24 procent under 2014 och 2015. Andelen med endast förgymnasial utbildning har under samma period minskat från 57 procent under 2013 och 51 procent under 2014 till 49 procent under 2015. Ökningen i utbildningsnivå gäller både kvinnor och män, men kvinnorna har fortfarande i genomsnitt en lägre utbildningsnivå än männen.

Tabell 3.9 Utbildningsnivå bland deltagarna i etableringsuppdraget

Andel i procent bland kvinnor och män 2015 (2014 inom parentes)

Utbildningsnivå	Kvinnor	Män	Totalt
Förgymnasial utbildning	53 (56)	47 (48)	49 (51)
Gymnasial utbildning	20 (19)	22 (22)	21 (21)
Eftergymnasial utbildning <2 år	4 (4)	5 (5)	5 (4)
Eftergymnasial utbildning >2 år	22 (21)	26 (26)	25 (24)
Summa	100	100	100

Källa: Arbetsförmedlingen.

Arbetsmarknadsstatus efter avslutad etableringsplan

Av dem som lämnade etableringsuppdraget under 2015 var det 31 procent som arbetade eller studerade 90 dagar efter att planen hade avslutats. Detta innebar en ökning i förhållande till 2013 och 2014, då andelen för båda dessa år var 28 procent. Det är inte lämpligt att jämföra resultatet avseende andelen i arbete eller studier med år längre tillbaka än 2013, då enbart ett fåtal personer lämnade etableringsuppdraget före 2013.

Det ökade utflödet till arbete från etableringsuppdraget drevs framför allt av att en större andel fick nystartsjobb under 2015 jämfört med tidigare år. Nystartsjobben var den vanligaste typen av anställning för dem som lämnade etableringsuppdraget för arbete, och mer än hälften av dem som gick vidare till arbete under 2015 hade ett nystartsjobb 90 dagar efter avslutad etableringsplan. Ökningen av utflödet till nystartsjobb var dock betydligt större bland män än bland kvinnor. Som framgår av tabell 3.10 är det genomgående en betydligt lägre andel kvinnor än män som har olika former av arbete efter etableringsuppdraget och skillnaderna har ökat jämfört med 2013 och 2014.

Andelen som studerar efter etableringsuppdraget var 7 procent under 2015, och därmed i princip oförändrad jämfört med 2013 och 2014. Studier kan avse både högskolestudier och studier inom kommunal vuxenutbildning. Andelen som studerade efter etableringsuppdraget var något större bland kvinnor än bland män.

Personer som har haft etableringsplan som har upphört att gälla för att tiden för planen har löpt ut och är arbetslösa kan anvisas till jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar. Av dem som lämnade

etableringsuppdraget under 2015 var 50 procent inskrivna i arbetsmarknadspolitiska program 90 dagar efter avslutad etableringsplan, varav nästan alla i jobb- och utvecklingsgarantin eller i jobbgarantin för ungdomar.

Tabell 3.10 Status 90 dagar efter avslutad etableringsplan.

Procent 2014 och 2015

	2014			2015		
	Kv	M	Tot	Kv	M	Tot
Arbete/studier	21	34	28	21	39	31
<i>Varav</i>						
-arbete med stöd	3	5	4	3	5	4
-arbete utan stöd	3	7	5	3	6	5
- nystartsjobb	5	15	11	7	22	15
-avaktualiserad för studier	9	7	8	8	6	7
Arbmarknprogram	53	51	52	53	47	50
<i>Varav</i>						
-Jobb- och utvecklingsgaranti	47	44	45	48	42	44
-Jobbgaranti för ungdomar	4	4	4	3	4	3
Öppet arbetslös	5	6	6	6	6	6
Förhindrad att ta arbete direkt	7	3	5	9	3	6
Övriga avaktualiserade från AF	14	6	9	11	5	8
Summa	100	100	100	100	100	100

Källa: Arbetsförmedlingen.

Stockholms universitet fick i samband med etableringsreformens ikraftträdande i uppdrag att utvärdera effekterna av reformen. Slutrapporten presenterades i april 2016 (A2016/00870/SV). Resultaten tyder på att etableringsreformen har haft en liten men positiv effekt på nyanländas arbetsmarknadsetablering. De personer som mottogs precis efter reformen hade efter tre år 2,7 procentenheter högre sannolikhet att vara sysselsatta någon gång under året, jämfört med dem som mottogs precis före reformen. I genomsnitt hade gruppen som mottogs efter reformen också 22 procent högre löneinkomster efter tre år. De positiva effekterna av reformen tycks ha varit av samma storleksordning för både kvinnor och män, såväl vad gäller arbetsmarknadsetablering som löneinkomst. Kvinnorna har dock fortfarande en betydligt lägre sannolikhet att vara sysselsatta än män, liksom en betydligt lägre löneinkomst.

3.4.7 Lån till hemutrustning

Syftet med hemutrustningslånen är att nyanlända flyktingar ska få möjlighet att utrusta och möblera sin bostad när de blir mottagna i en kommun. Mål för handläggningstiden för hemutrustningslån är att den inte ska överstiga tre veckor. Verksamhet och insatser för hemutrustningslån finansieras via anslaget 1:5 *Hemutrustningslån*. CSN handlägger och beslutar i ärenden om hemutrustningslån.

Utgifterna för hemutrustningslån påverkas av antalet kommunmottagna flyktingar, genomsnittsbelopp samt hur stor andel av dessa som ansöker om lån. Utgifterna 2015 för hemutrustningslån blev ca 21 miljoner kronor mindre än anvisat anslag i budgetpropositionen för 2015. Huvudsakligt skäl är att antalet personer som ansökte om lån under året blev färre än beräknat.

Av tabell 3.11 framgår antal beviljade lån, utbetalat belopp, antal personer som beviljats lån samt antal efterskänkta lån 2013–2015. Antalet lån och antal personer skiljer sig åt eftersom ansökan om hemutrustningslån kan göras gemensamt.

Tabell 3.11 Beviljade hemutrustningslån m.m.

Antal nya beviljade lån efter bostadsform, utbetalat belopp, antal personer som beviljats lån efter kön samt antal personer med efterskänkta lån efter kön 2013–2015

	2013	2014	2015
Antal beviljade lån	6 818	11 091	12 708
-Varav för möblerad bostad	801	1 149	1 584
-Varav för omöblerad bostad	6 017	9 942	11 124
Utbetalat belopp, miljoner kr	106	171	197
Antal personer som beviljats lån	8 157	13 384	16 063
-Varav kvinnor	3 921	5 332	5 929
-Varav män	4 236	8 052	10 134
Antal personer med efterskänkta lån	2 270	1 627	1 697
-Varav kvinnor	1 073	829	859
-Varav män	1 197	798	838

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Under 2015 utbetalades 197 miljoner kronor i lån till 13 400 låntagare vilket är 26 miljoner kronor mer jämfört med 2014 och 91 miljoner kronor mer jämfört med 2013. Ökningen beror på att fler nyanlända flyktingar har tagits emot i kommunerna under 2015 jämfört med 2014 och 2013. Antalet beviljade lån under 2015 ökade med ca 15 procent jämfört med 2014 och med ca

86 procent jämfört med 2013. 26 procent av de nyanlända som mottagits i en kommun beräknas ha ansökt om lån under 2015 jämfört med 25 procent under 2014. Antalet låneberättigade har mellan 2014 och 2015 ökat med 13 procentenheter.

Fördelningen mellan lån för omöblerad respektive möblerad bostad är relativt konstant men andelen lån för omöblerad bostad har minskat något mellan 2014 och 2015, från 90 till 88 procent.

Utestående fordran för hemutrustningslånen uppgick per den 31 december 2015 till 1,5 miljarder kronor. Fordran fördelas på 61 800 lån till totalt 81 100 låntagare.

Det inbetalade skuldbeloppet inklusive räntor var 139 miljoner kronor 2015. Det är en ökning med 13 miljoner kronor jämfört med 2014 och med 2 miljoner kronor jämfört med 2013. Detta beror främst på att den senaste tidens flyktingmottagande har medfört fler lån men också att fler låntagare än tidigare har betalat innan lånen förfallit.

Antalet låntagare som har fått sina lån efterskänkta har ökat marginellt mellan 2014 och 2015.

Mer än hälften av dem som har fått lån efterskänkta under 2015 är äldre och saknar inkomst. Övriga orsaker till efterskänkning är främst sjukdom, funktionsnedsättning eller dödsfall. Något fler kvinnor än män har fått lån efterskänkta under 2015. Det finns ingen övre åldersgräns för att få lån.

Handläggningstiden efter att ansökan har inkommit till CSN är ett fåtal dagar. Den totala handläggningstiden inklusive hantering hos kontaktpersonerna är mindre än tre veckor varför målet om handläggningstid är uppfyllt.

3.4.8 Europeiska integrationsfonden

Europeiska integrationsfonden har ingått i EU:s ramprogram för solidaritet och hantering av migrationsströmmar (SOLID) och har finansierats via anslaget 1:6 *Från EU-budgeten finansierade insatser för integration av tredjelandsmedborgare*. Anslaget har upphört från och med 2016.

Europeiska integrationsfonden i Sverige har förvaltats av Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet). För programperioden 2007–2013 tilldelades Sverige

ca 155 miljoner kronor i projektmedel varav 79 procent utnyttjades. Svenska ESF-rådet har beviljat medel till omkring 100 projekt. Beslutade projektmedel utbetalades t.o.m. 2015 och Svenska ESF-rådet har i mars 2016 slutredovisat programmet till EU-kommissionen.

3.5 Analys och slutsatser

Auktoriserade tolkar

För att kunna ta del av samhället innan man kan svenska är tillgången till tolkar viktig. Antalet personer som är registrerade i Kammarkollegiets register över auktoriserade tolkar har under de senaste åren inte ökat i proportion till hur antalet asylsökande och nyanlända har ökat i Sverige.

Antalet deltagare i de skriftliga proven har ökat de senaste åren men antalet auktorisationer har inte ökat i motsvarande grad. En anledning till detta är att de som anmäler sig saknar tillräckliga förkunskaper för att klara auktorisationsprovet.

Regeringen har redan under 2016 möjliggjort utökningar av antalet preparandkurser inför auktorisation och kompetenshöjande kurser i övrigt.

Kommunmottagande och bosättning

Trots att antalet kommunmottagna har ökat kraftigt de senaste åren har det sammanlagda mottagandet inte varit tillräckligt i förhållande till behoven. Mottagandet är också ojämnt fördelat mellan landets kommuner. Även om andelen som bosätter sig på egen hand har minskat under 2015, är det fortsatt en majoritet av de personer som beviljas uppehållstillstånd som bosätter sig på egen hand. De som inte bosätter sig på egen hand anvisas, enligt den ordning som gällde 2015 och tidigare, till de kommuner som har ingått frivilliga överenskommelser om mottagande. Antalet överenskomna platser i kommunerna har inte motsvarat det totala behovet av platser och de anvisningsbara platserna har varit ännu färre. När det frivilliga mottagandet inte motsvarar mottagningsbehovet uppstår ett underskott av

anvisningsbara platser som leder till att personer bosätter sig själva eller blir kvar i anläggningsboenden i väntan på att bli kommunmottagna. Långa väntetider för nyanlända till bosättning i en kommun fördröjer etableringen i samhället och på arbetsmarknaden. Det leder också i många fall till att nyanlända ordnar sitt boende på egen hand, vilket ofta resulterar i att de flyttar till kommuner som redan har ett högt mottagande av nyanlända. Det bidrar till att den ojämna fördelningen av mottagandet i landets kommuner förstärks. Detta leder i sin tur till utmaningar hos de kommuner som tar ett stort ansvar för mottagandet. Mot denna bakgrund trädde lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning i kraft den 1 mars 2016.

I november 2015 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av mottagande och bosättning för asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn och föreslå åtgärder för att skapa ett mer sammanhållet system för mottagandet (A 2015:02). Utredaren ska även lämna förslag till förbättringar av systemet för statlig ersättning till kommuner och landsting.

Mottagandet av ensamkommande barn och unga

Antalet asylsökande ensamkommande barn ökade dramatiskt under 2015. Samtidigt var antalet överenskomna platser med kommunerna otillräckligt för att hantera den kraftiga ökningen, vilket ledde till att kommunernas planeringsförutsättningar försämrades kraftigt. För att uppnå en jämnare fördelning av mottagandet av ensamkommande barn gav regeringen Migrationsverket i uppdrag att utforma en ny anvisningsmodell, som tillämpas från och med den 1 april 2016 (se vidare utg.omr. 8, avsnitt 2.5). Regeringen bedömer dock att det kommer att krävas ytterligare åtgärder för att förbättra kommunernas planeringsförutsättningar och att skapa ett effektivare mottagande av ensamkommande barn och unga.

Regeringen aviserade i 2016 års ekonomiska vårpropositionen att den avsåg att återkomma med förslag för att förenkla regelverket, förbättra kommunernas planeringsförutsättningar, minska den administrativa bördan och öka kostnadseffektiviteten. Den stora ökningen av antalet ensamkommande barn

under 2015 medför mycket stora utmaningar för många kommuner.

Statens ersättning för flyktingmottagandet

Kommunernas ansökningar om ersättning för särskilda kostnader överstiger tillgängliga medel. Ersättning för dessa kostnader är viktiga för kommunerna och kan avgöra om en kommun kan ta emot en person med särskilda behov.

Behovet av att lära sig svenska är stort både för nyanlända som bor kvar i anläggningsboenden och för asylsökande. Sfi för nyanlända i anläggningsboende har inte genomförts i den utsträckning som har förväntats och kommunerna har heller inte återsökt medel i den omfattning som har beräknats. Insatsen har därför inte gett det resultat som är önskvärt. Betydligt fler personer som vistas i anläggningsboende med uppehållstillstånd i avvaktan på bosättning borde kunna ta del av insatsen.

Etableringsuppdraget

Antalet deltagare i etableringsuppdraget fortsätter öka

Antalet deltagare i etableringsinsatser hos Arbetsförmedlingen har ökat kontinuerligt sedan Arbetsförmedlingen fick uppdraget 2010 och utgör nu en betydande del av de inskrivna personerna hos myndigheten. Till följd av den stora ökningen av antalet asylsökande till Sverige under 2015 väntas antalet deltagare i etableringsuppdraget fortsätta öka kraftigt framöver.

Sammantaget innebär detta stora utmaningar för Arbetsförmedlingen och myndighetens möjligheter att tillhandahålla individuellt anpassade insatser till deltagarna. Det snabbt ökande antalet deltagare medför också behov av att förenkla och effektivisera Arbetsförmedlingens arbete med etableringsuppdraget. Regeringen ser ett behov av att genomföra förändringar i regelverket, bland annat för att minska Arbetsförmedlingens administrativa börda. Det är positivt att Arbetsförmedlingen har tagit tillvara på erfarenheterna och utvecklat arbetssättet i syftet att förbättra resultaten. Det är också viktigt att Arbetsförmedlingen implementerar dessa förbättringar, liksom att myndigheten fortsätter att identifiera ytterligare möjligheter till förbättring och effektivisering inom det egna arbetet med etableringsuppdraget,

samt att verksamheten anpassas utifrån det förväntade ökade antalet deltagare i uppdraget de närmaste åren. Det är även positivt med det arbetssätt som Arbetsförmedlingen har utvecklat inom ramen för snabbspåren, vilket på sikt kan förväntas öka utflödet till arbete.

En något större andel av dem som lämnar etableringsuppdraget har gått till arbete och studier under 2015 jämfört med tidigare. Detta är positivt, särskilt med tanke på att även antalet deltagare i etableringsuppdraget har ökat. Fler arbetar också inom ramen för etableringsplanen. Att mindre än en tredjedel av dem som lämnar uppdraget går till arbete eller studier är dock i grunden otillfredsställande.

Få studerar

Ett fåtal av deltagarna i etableringsuppdraget studerar inom den kommunala vuxenutbildningen. Endast 7 procent av dem som lämnar etableringsuppdraget går vidare till studier och andelen är i princip oförändrad jämfört med 2013 och 2014. Även om utbildningsnivån i etableringsuppdraget som helhet har ökat de senaste åren är det fortfarande många vars utbildningsnivå inte motsvarar varken gymnasieskola eller grundskola. I många fall behöver individen tillgång till fleråriga reguljära utbildningsinsatser för att ha en möjlighet att varaktigt etablera sig på arbetsmarknaden. Samtidigt är medelåldern låg, och genomsnittsdeltagaren har potentiellt många år framför sig i arbetslivet. Även individer med högre utbildningsnivå kan ha behov av viss kompletterande utbildning för att varaktigt etablera sig på arbetsmarknaden.

Kommunerna har en nyckelroll när det gäller att erbjuda insatser inom ramen för etableringsplanen, såsom samhällsorientering och vuxenutbildning. För att individerna ska ha möjlighet att varaktigt etablera sig på arbetsmarknaden och i samhällslivet är det därför av avgörande betydelse att den lokala samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna fungerar väl.

Deltagandet i valideringsinsatser har ökat under 2015. Validering utgör en grundläggande byggsten i de snabbspår som Arbetsförmedlingen arbetar med tillsammans med arbetsmarknadens parter.

Könsskillnaderna ökar

Fortfarande finns genomgående stora könsskillnader inom etableringsuppdraget. Andelen

som tar del av arbetsmarknadsnära insatser respektive övergår till arbete är avsevärt större bland män än bland kvinnor, och skillnaderna har ökat. Hela ökningen av utflödet till arbete från 2014 till 2015 skedde bland männen. Det är angeläget att arbetet utvecklas så att kvinnor och män ges samma möjligheter till etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Att utbildningsnivån i etableringsuppdraget har ökat de senaste åren, bland både kvinnor och män, borde innebära bättre förutsättningar för att erbjuda kvinnor och män likvärdiga insatser. Arbetsförmedlingens arbete med att utveckla sitt arbetssätt inom etableringsuppdraget är också avsett att främja kvaliteten och arbetsmarknadsanknytningen i etableringsplanerna. Regeringen anser att det är viktigt att detta utvecklingsarbete verkligen bidrar till ökad likvärdighet och ändamålsenlighet i de insatser som både kvinnor och män deltar i.

3.6 Politikens inriktning

Antalet personer som sökte asyl inom EU och Sverige under 2015 kom att överträffa alla prognoser. För 2014 och 2015 var sammantaget antalet asylsökande per capita det högsta som någonsin registrerats i ett OECD-land. De närmaste åren kommer att präglas av att många nyanlända ska etablera sig i Sverige. Den unika situation Sverige befinner sig i innebär både en utmaning och en möjlighet. Regeringen har identifierat ett antal områden som behöver utvecklas och förstärkas för att bygga ett samhälle som håller ihop och för att motverka segregation. Det handlar om effektivare etablering, fler vägar till arbete, fler som slutför sin utbildning och bättre tillgång till bostäder. Fler områden i arbetet mot segregation redovisas även i avsnitt 6.4 om åtgärder mot segregation.

I detta avsnitt ges en bred översikt av utmaningar och insatser som berör flera olika områden, se även beskrivning under respektive utgiftsområde.

Arbete är nyckeln till nyanländas etablering i Sverige. Arbete ger, förutom egenförsörjning, möjligheter att utveckla kunskaperna i det svenska språket och om det svenska samhället. Arbete bidrar också till ett utökat socialt nätverk. Många nyanlända är i yrkesverksam ålder och har såväl utbildning som erfarenhet

som i större utsträckning bör tas tillvara, inte minst inom områden där det råder brist på arbetskraft. Behovet av validering av utbildning och yrkeskompetens samt av kompletterande utbildningar är därför stort. Utbildnings-systemet måste ha förmåga att möta även personer med omfattande utbildningsbehov och utrusta dem med de kunskaper som efterfrågas på arbetsmarknaden. Kunskaper i det svenska språket är viktigt för delaktighet i samhällslivet och på arbetsmarknaden men bör inte vara avgörande för möjligheten att få ett arbete eller ta del av utbildningsinsatser. Regeringen föreslår i denna proposition åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken för att hantera det ökade antalet nyanlända inom etableringsuppdraget (se utg.omr. 14, avsnitt 4.5).

Skolsystemet måste hantera de utmaningar det innebär att ta emot många nyanlända elever på kort tid. Regeringens mål är att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning, vilket är en viktig grund för långsiktig etablering på arbetsmarknaden. Regeringen föreslår därför i denna proposition flera satsningar inom utgiftsområde 16 som bl.a. syftar till att motverka lärarbristen och att underlätta tidiga insatser för elever i behov av stöd.

En förutsättning för att människor ska kunna etablera sig är att det finns bostäder till alla. Sverige behöver fler bostäder, inte minst i områden med tillgång till en god arbetsmarknad. Särskilt stort är behovet av hyreslägenheter med rimliga hyror. Alla kommuner ska bidra till mottagandet av nyanlända. Kommuner i tillväxtregioner bör ta ett särskilt ansvar.

För att korta de nyanländas etableringstid och underlätta deras inträde på arbetsmarknaden behöver tidiga insatser under såväl asyltiden som efter beviljat uppehållstillstånd förstärkas. De tidiga insatserna bör bl.a. inriktas mot kunskaper i det svenska språket och om samhället, kompetenskartläggning och etableringsfrämjande insatser som bl.a. kan vara arbetsplatsförlagda. Insatserna inom etableringsuppdraget ska vara anpassade efter individens olika förutsättningar och behov och bedrivs med hög kvalitet.

Möjligheterna att arbeta under asyltiden bör ses över. I dag är dessa möjligheter begränsade, vilket både kan fördröja och försvåra etableringen. För att underlätta detta har regeringen nått en överenskommelse med representanter för banker och ansvariga

myndigheter som innebär att asylsökande som kan styrka sin identitet kan öppna ett bankkonto. Syftet är att förenkla för asylsökande som arbetar under asyltiden (se utg.omr. 2, avsnitt 3.5).

Kommunerna, landstingen och det civila samhället, bl.a. folkbildningen och idrottsrörelsen, har gjort betydande insatser på många områden för att hantera flyktingsituationen. Flera av de åtgärder som regeringen redan har vidtagit och som föreslås i denna proposition syftar till att förbättra förutsättningarna för kommunernas, landstingens och det civila samhällets arbete. Regeringen avser att ytterligare förstärka samarbetet med det civila samhällets organisationer. Styrgruppen för överenskommelsen inom integrationsområdet, med idéburna organisationer och Sveriges Kommuner och Landsting från 2010 har kommit överens om att avveckla styrgruppen under 2016. Regeringen avser att fortsatt arbeta med idéburna organisationer inom integrationsområdet i andra former.

Regeringen ger i denna proposition förutsättningar för att fortsätta arbetet med att bygga ett starkt samhälle som håller ihop. Det är ett arbete som kräver uthållighet. För att nå framgång krävs att alla tar sin del av vårt gemensamma ansvar.

Ett hållbart mottagande i hela landet

Mottagandet av nyanlända är ett gemensamt ansvar för hela Sverige. Kommunerna tar ett stort ansvar och har de senaste åren tagit emot fler nyanlända än tidigare. Samtidigt har väntetiderna för att kunna bosätta sig i en kommun ökat och majoriteten av de nyanlända bosätter sig därför på egen hand. Mottagandet är också mycket ojämnt fördelat mellan landets kommuner.

Gemensamt ansvar att ta emot nyanlända för bosättning

Alla kommuner måste utifrån sina förutsättningar vara med och ta ansvar för mottagandet av nyanlända för att förbättra de nyanländas möjlighet till etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Ett jämnare mottagande är av betydelse också för att motverka social och etnisk boendesegregation. Den 1 mars 2016 trädde lagen (2016:38) om

mottagande av vissa nyanlända för bosättning i kraft. Syftet med lagen är att få till stånd en jämnare fördelning av mottagandet av nyanlända mellan landets kommuner och att kommuner som har goda förutsättningar för etablering ska ta emot nyanlända i större utsträckning än tidigare. Kommunerna får i förväg besked om hur många nyanlända som kommer att omfattas av anvisningar det kommande året och ges därmed möjligheter att planera för mottagandet bl.a. vad gäller bostäder och skola.

För 2016 har Arbetsförmedlingen och Migrationsverket ett delat ansvar för anvisningar enligt den nya lagen. Från och med den 1 januari 2017 kommer Migrationsverket att besluta om alla anvisningar. Länsstyrelserna har genom den nya lagen en viktig roll att föra dialog med kommunerna inför fastställande av kommunal och för planeringen av kommunernas mottagande. Det är angeläget att Migrationsverket och länsstyrelserna har tillräckliga resurser för att genomföra dessa uppdrag. Med hänsyn till den kommande kraftiga ökningen av antalet personer med uppehållstillstånd i mottagningssystemet bör Migrationsverkets förvaltningsmedel förstärkas. Även länsstyrelsernas förvaltningsanslag bör ökas för att säkerställa en effektiv tillämpning av den nya lagen.

Mottagandeutredningen

För att förbättra helhetsperspektivet på mottagande och bosättning av asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn gav regeringen i november 2015 en särskild utredare i uppdrag att se över systemet för mottagande och bosättning och föreslå åtgärder för att skapa ett mer sammanhållet system (A 2015:02). Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 oktober 2017.

Ökade medel till kommunerna

Ett bra mottagande i kommunerna är avgörande för nyanländas etablering. Det är i kommunerna som människor bor, lever och arbetar. Utmaningarna ser mycket olika ut för landets kommuner och landsting, inte minst beroende på hur befolkningstillväxten ser ut. För att stärka välfärden och för att skapa långsiktiga planeringsförutsättningar för kommuner och landsting avsätter regeringen därför 10 miljarder kronor till kommunsektorn för 2017 och framåt (se utg.omr. 25, avsnitt 3.7). Denna förstärkning ska inledningsvis särskilt stötta de kommuner och landsting som har störst behov av

investeringar till följd av det stora antalet asylsökande och nyanlända. Vidare beslutade regeringen i budgetpropositionen för 2016 att höja schablonersättningen till kommunerna för mottagandet av nyanlända med 50 procent från och med den 1 januari 2016.

Nyanlända som har särskilda behov, t.ex. av en tillgänglighetsanpassad bostad eller närhet till specifik sjukvård, kan få vänta längre än andra på att bli mottagna i en kommun. Om kommuner i större utsträckning kan få ersättning för kostnader för nyanlända med särskilda behov, underlättas deras mottagande. Regeringen föreslår därför att ramen för ersättning till kommunerna för sådana kostnader höjs under 2017–2020.

Hemutrustningslån

Hemutrustningslån ger möjlighet för nyanlända att genom lån utrusta sin bostad vid mottagandet i en kommun, vilket skapar bra förutsättningar för att påbörja etableringen i arbets- och samhällslivet. I takt med att antalet kommunmottagna ökar förväntas fler nyanlända beviljas hemutrustningslån. Mot bakgrund av den förväntade utgiftsökningen föreslår regeringen att medel tillskjuts på anslaget för hemutrustningslån. Regeringen ser samtidigt att det finns behov av att se över regelverket i syfte att anpassa kostnaderna för hemutrustningslån. Utgångspunkten för en sådan kostnadsanpassning är att lånebeloppen inte ska sänkas för hushåll med barn. Regeringen avser att återkomma i denna fråga.

Förenklad ersättning för mottagandet av ensamkommande barn och unga

Under 2015 sökte ovanligt många ensamkommande barn, dvs. personer under 18 år som saknar vårdnadshavare i landet, asyl i Sverige. Totalt uppgick antalet till ca 35 000, vilket motsvarade ca 22 procent av alla som sökte asyl i Sverige. Den mycket stora ökningen av antalet ensamkommande barn 2015 innebär utmaningar för kommunernas mottagande. Det är viktigt att värna kvalitet och säkerhet i mottagandet av ensamkommande barn och unga. Samtidigt måste regeringen ta ansvar för att regelverkets utformning tar hänsyn till kommunernas förutsättningar och leder till en effektiv användning av skattemedel. Därför har

bl.a. en ny placeringsform, stödboende, införts den 1 januari 2016 som ett komplement till placeringsformerna hem för vård eller boende (HVB) och familjehem.

Den statliga ersättningen till kommunerna för mottagandet av ensamkommande barn och unga behöver förenklas och förändras i syfte att förbättra kommunernas planeringsförutsättningar, minska den administrativa bördan och öka kostnadseffektiviteten. Regeringen avser att införa ett nytt ersättningssystem den 1 juli 2017 som bl.a. innebär att kommunerna ersätts utifrån individens ålder oavsett boendeform. En viktig utgångspunkt för förändringar i ersättningssystemet för ensamkommande barn är att inte försämra förutsättningarna för att barn ska få ett bra omhändertagande. Barn har särskilda rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och det är viktigt att särskilja barn från vuxna. Sammantaget medför de aviserade förändringarna att kommunernas planeringsförutsättningar och de ekonomiska drivkrafterna för kostnadseffektiva boenden förbättras. Därmed bidrar de till en mer ansvarsfull användning av skattemedel.

Regeringen avser att inrätta ett nationellt kunskapscentrum vid Socialstyrelsen för frågor kring ensamkommande barn, i syfte att fördjupa och sprida kunskap om hur dessa barn kan bemötas och stödjas (se utg.omr. 9 avsnitt 4.6).

Tidiga insatser under asyltiden

Det är viktigt att tiden då den enskilde befinner sig i asylprocessen kan tas tillvara och användas på ett meningsfullt sätt. Detta särskilt för att underlätta och påskynda en framtida etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet för den som beviljas uppehållstillstånd, men även för att undvika exempelvis psykisk ohälsa eller social oro i anslutning till anläggningsboenden. Folkbildningen och organisationer i civilsamhället är några av flera viktiga aktörer för att främja etableringen (se utg.omr. 17 avsnitt 17). Även hälso- och sjukvården har en viktig roll i sammanhanget då hälsa är en grundläggande förutsättning för en framgångsrik etablering (se utg.omr. 9 avsnitt 5). Behovet av tidiga insatser för asylsökande och personer som har uppehållstillstånd men bor i Migrationsverkets

anläggningsboenden har ökat, bl.a. till följd av det kraftigt ökade antalet asylsökande och längre handläggningstider i Migrationsverkets prövningsverksamhet. Regeringen föreslår därför en förstärkning av medlen för tidiga insatser som syftar till att ge asylsökande m.fl. kunskaper i svenska språket, kunskaper om det svenska samhället och andra etableringsfrämjande insatser.

De resurser som avsätts för olika typer av insatser för asylsökande m.fl. ska användas ändamålsenligt, ge verksamhet med god geografisk spridning och nå en så stor andel av målgruppen som möjligt. Regeringen vill särskilt främja insatser genom det lokala föreningslivet. Regeringen angav därför i vårpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:100 s. 34) att ansvarsfördelningen bör ändras så att länsstyrelserna från 2017 får ansvar för att samordna och organisera tidiga insatser för asylsökande m.fl. Med tidiga insatser för asylsökande m.fl. avses insatser riktade till kvinnor och män som är asylsökande eller som har uppehållstillstånd men bor i Migrationsverkets anläggningsboenden. Det är viktigt att kvinnor och män kan ta del av insatser på samma villkor och i samma utsträckning. Kvinnor och män bör ha tillgång till insatser som ger kunskaper i svenska språket och få information om sina möjligheter till arbete och studier. De behöver också få grundläggande kunskaper om hur det svenska samhället fungerar och vart de kan vända sig i olika frågor. I den mån det är möjligt bör information kunna ges på flera språk utöver svenska.

Nuvarande stöd till kommuner avseende beredskap för mottagande samt verksamhet med flyktingguider, familjekontakter m.m. har vidgats till att utöver nyanlända också i viss mån omfatta asylsökande.

Kompetenskartläggning för kvinnor och män redan under asyltiden är viktigt för en snabbare etablering. Den satsning på Arbetsförmedlingens kompetenskartläggning som beslutades i samband med propositionen Vårändringsbudget för 2016 bör därför fortsätta.

Effektivare insatser inom etableringsuppdraget

Antalet deltagare i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag väntas öka kraftigt under 2017 och 2018. Att på kort tid kunna möta ett

stort antal nya deltagare inom etableringsuppdraget innebär en utmaning för Arbetsförmedlingen. Samtidigt behöver resultaten inom etableringsuppdraget förbättras. Ambitionen bör vara att nyanlända kvinnor och män ska gå vidare till arbete eller studier inom två år. Visserligen gick en något större andel till arbete eller utbildning under 2015 jämfört med tidigare, men att endast en knapp tredjedel av dem som lämnar etableringsuppdraget går till arbete eller studier är inte tillfredsställande.

Det är viktigt att Arbetsförmedlingen ges förutsättningar för att möta den stora ökningen av deltagare och att arbetet med att öka andelen som går vidare till arbete eller utbildning intensifieras. Regeringen föreslår därför att Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag tillförs medel i syfte att skapa förutsättningar för god kvalitet trots ökningen av antalet deltagare i etableringsuppdraget och för att öka övergången till arbete eller studier efter avslutad etablering (se utg.omr. 14 avsnitt 4.5).

Regeringen anser också att det är angeläget att skapa bättre långsiktiga förutsättningar för att Arbetsförmedlingen ska kunna arbeta mer effektivt med etableringsuppdraget, och samtidigt skapa en bättre balans mellan deltagarnas möjligheter och skyldigheter. I den överenskommelse som regeringspartierna slutit med Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna med anledning av det stora antalet nya asylsökande under andra halvåret 2015 anges att regelförenklingar bör göras inom etableringsuppdraget i syfte att öka flexibiliteten och underlätta etablering på arbetsmarknaden. Regeringen avser att återkomma med förslag för att förenkla och effektivisera etableringsuppdraget. Syftet är att göra regleringen av nyanländas etablering mer lik det arbetsmarknadspolitiska regelverket i övrigt. Detta förväntas få positiva effekter på antalet personer som lämnar etableringsuppdraget till arbete eller studier vilket minskar arbetslösheten. Ett liknande åtgärdssystem som gäller för övriga arbetslösa bör införas för nyanlända inom etableringsuppdraget. Den som inte deltar i de insatser som bedöms vara nödvändiga för att få ett arbete bör inte ha rätt till hela eller delar av sin ersättning.

Regeringen har vidtagit och avser att vidta ytterligare åtgärder i syfte att öka möjligheterna för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden. Målgruppen för traineejobben och

yrikesintroduktionsanställningarna har vidgats så att även nyanlända ska kunna ta del av insatserna. För att ytterligare stärka incitamenten för individen att utveckla sina språkkunskaper och för att fler nyanlända ska ges möjlighet att få ett arbete har instegsjobben utvecklats så att stödet går att kombinera med flera typer av utbildning i svenska. Regeringen avser även att möjliggöra extratjänsterna för nyanlända. Regeringen kommer också införa moderna beredskapsjobb i de statliga myndigheterna vilket innebär att långtidsarbetslösa och nyanlända ska kunna anställas i myndigheterna för att utföra enklare arbetsuppgifter. För att ytterligare stärka nyanländas möjlighet till inträde och etablering på arbetsmarknaden kommer subventionen i nystartsjobb för nyanlända att öka.

För att få fler deltagande kvinnor och män i etableringsuppdraget att komma i arbete eller påbörja en utbildning behövs förstärkta insatser från flera aktörer och en ökad samverkan mellan dessa. En god etablering förutsätter t.ex. att Arbetsförmedlingen har ett nära samarbete med kommunerna om bl.a. sfi och vuxenutbildning, och att nyanlända har någonstans att bo. Delegationen för unga i arbete (Dua) har arbetat med lokala överenskommelser mellan Arbetsförmedlingen och kommuner som verktyg för samverkan för att minska ungdomsarbetslösheten. Erfarenheterna av detta bör nu tas tillvara för att stärka genomslaget av arbetsmarknadspolitiska insatser på lokal nivå som rör nyanlända (se utg.omr. 14 avsnitt 4.5).

Arbetsmarknadens parter har ett stort ansvar och en särskilt viktig roll i att korta vägarna från etableringsuppdraget till arbete. Under 2015 och 2016 har Arbetsförmedlingen samordnat de snabbspår som arbetsmarknadens parter i samarbete med myndigheten har initierat. Snabbspåren riktar sig till deltagare i etableringsuppdraget som har tidigare erfarenhet eller utbildning inom ett bristyrke där arbetsmarknadens parter har kommit överens om ett snabbspår. Regeringens ambition är att snabbspåren ska leda till att fler nyanlända kvinnor och män snabbare ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Regeringen föreslår att de medel som sedan tidigare finns avsatta för parternas främjande- och utvecklingsinsatser avseende snabbspår ska förstärkas fr.o.m. 2017.

Fler behöver delta i och övergå till utbildning

Regeringen anser att både inslaget av kommunal vuxenutbildning under etableringstiden och övergångarna från etableringsuppdraget till reguljär utbildning behöver öka väsentligt. En stor del av de deltagande kvinnorna och männen har behov av fleråriga reguljära utbildningsinsatser för att ha en möjlighet att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Andra har behov av viss kompletterande utbildning för att kunna få ett arbete.

Samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna behöver förstärkas i syfte att öka möjligheterna för korttidsutbildade kvinnor och män att börja studera inom den kommunala vuxenutbildningen. Det nya rekryterande studiestartsstödet kan användas som en del av en kedja av insatser för kvinnor och män med stora utbildningsbehov i syfte att öka övergångarna till studier. Ett förslag om ett nytt rekryterande studiestartsstöd har remitterats (U2016/02685/SF), se utg.omr. 15, avsnitt 2.6. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med ett förslag om att införa ett studiestartsstöd.

Många av dem som sökte asyl i Sverige under 2015 är unga och kommer in i det svenska skolsystemet under grundskolans senare del eller i gymnasieåldern. Regeringen anser att unga nyanlända bör påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning för att förebygga arbetslöshet.

Skillnaderna mellan kvinnor och män behöver minska

De stora könsskillnaderna i deltagandet i insatser och övergång till arbete som finns inom etableringsuppdraget är inte acceptabla. Regeringen anser det angeläget att andelen kvinnor som tar del av arbetsmarknadsnära insatser respektive övergår till arbete ökar och att kvinnor och män ges samma möjligheter till etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Arbetsförmedlingens arbete med att utveckla sitt arbetssätt inom etableringsuppdraget är avsett att främja kvaliteten och arbetsmarknadsanknytningen i etableringsplanerna. Regeringen anser att det är viktigt att detta utvecklingsarbete bidrar till ökad likvärdighet och ändamålsenlighet i de insatser som både kvinnor och män deltar i. Regeringen har även för avsikt att ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att särskilt fokusera på insatser för att

minska arbetslösheten bland utrikes födda kvinnor.

Möjligheten till ett långvarigt uttag av föräldrapenning när barnet är äldre kan bidra till att försena en förälders etablering på arbetsmarknaden och motverka ambitionen för nyanlända utrikes födda föräldrar att delta i arbetsförberedande insatser som kan föra dem närmare arbetsmarknaden. Särskilt utrikes födda kvinnors arbetsmarknadsdeltagande är lågt och det tar ofta lång tid innan de etablerar sig på arbetsmarknaden. Utredningen om en modern föräldraförsäkring (S 2016:02) har i uppdrag att lämna förslag om begränsning av rätten till föräldrapenning för barn över två år som kommer till Sverige. Uppdraget i denna del ska redovisas senast den 31 oktober 2016 (se utg.omr. 12 avsnitt 3.6).

Ökad samverkan kring nyanlända

Regeringen ser ett ökat behov av samverkan mellan myndigheter för att skapa enklare och mer effektiva processer för nyanlända. Regeringen har därför lämnat ett uppdrag till Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Skatteverket, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten att utöka samverkan så att processen för etablering förenklas och effektiviseras för nyanlända kvinnor och män (A2016/01467/EXPCH). Se även utg.omr. 3, 8 och 10.

Motverka bristen på tolkar

En förutsättning för att personer som saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket ska kunna ta del av samhället är att det finns tillgång till tolkar och översättare. Behovet av auktoriserade tolkar, särskilt i vissa språk samt med specialistkompetens inom rättsväsendet, sjukvården och i kontakt med myndigheter, har ökat kraftigt och förväntas öka ytterligare de kommande åren som en följd av det stora antalet asylsökande och nyanlända. Kammarkollegiets verksamhet som avser auktorisation av tolkar och översättare bör därför förstärkas i syfte att påskynda auktoriseringsprocessen. Vidare bör Kammarkollegiet tillföras medel för en avropsportal för tolktjänster, m.m. (se utg.omr. 2 avsnitt 4.5.2).

3.7 Budgetförslag

3.7.1 1:1 Etableringsåtgärder

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:1 Etableringsåtgärder

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2015	73 095	835	
2016	203 780 ¹		200 820
2017	Förslag	209 030	
2018	Beräknat	184 430	
2019	Beräknat	174 230	
2020	Beräknat	63 630	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder och statsbidrag till kommuner för att främja etablering på arbetsmarknad och i samhällslivet. Anslaget får även användas för uppföljning och utvärdering av integrationen.

Regeringens överväganden

Det är viktigt att använda tiden i asylprocessen på ett meningsfullt sätt, bl.a. för att underlätta och påskynda en framtida etablering på arbetsmarknaden. Regeringen föreslår att medel för tidiga insatser för asylsökande och personer med uppehållstillstånd i Migrationsverkets anläggningsboenden tillförs med 135 miljoner kronor 2017, 110,4 miljoner kronor 2018, 100,2 miljoner kronor 2019 och 29,6 miljoner kronor 2020. Regeringen vill främja insatser genom det lokala föreningslivet och beräknar att 25 miljoner kronor per år av de tillskjutna medlen för 2017 respektive 2018 samt 15 miljoner kronor för 2019 används särskilt för dessa insatser.

Regeringen föreslår att 209 030 000 kronor anvisas under anslag 1:1 *Etableringsåtgärder* för 2017. För 2018 beräknas anslaget till 184 430 000 kronor, för 2019 till 174 230 000 och för 2020 till 63 630 000 kronor.

I tabell 3.13 redovisas förändringar på anslaget under beslut summerat från tidigare budgetpropositioner samt förslag i denna budgetproposition som påverkar anslagsnivån 2017 och framåt.

Tabell 3.13 Härledning av anslagsnivån 2017–2020, för 1:1 Etableringsåtgärder

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016 ¹	73 780	73 780	73 780	73 780
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	135 250	110 650	100 450	- 10 150
Varav beslut BP17	135 000	110 400	100 200	29 600
Förslag/ beräknat anslag	209 030	184 430	174 230	63 630

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/2017:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.7.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2015	8 967 279	532 959	
2016	12 657 879 ¹		13 023 829
2017	Förslag	21 643 414	
2018	Beräknat	20 790 928	
2019	Beräknat	16 462 744	
2020	Beräknat	13 758 205	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och landsting för utgifter i samband med mottagandet av nyanlända invandrare.

Kompletterande information

Ersättning betalas ut med stöd av förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande och med stöd av förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

Regeringens överväganden

Från och med 2013 utbetalas schablonersättning till kommuner enligt förordningen (2010:1122)

om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar. Utgifternas utveckling under de senaste åren beskrivs i avsnitt 3.4.3.

Utgifterna under 2016 beräknas bli ca 366 miljoner kronor lägre än vad som anvisades i budgetpropositionen för 2016 inklusive propositionen Vårändringsbudget för 2016. Huvudskälet till det är att antalet kommunmottagna antas bli lägre än vad som beräknades i samband med budgetpropositionen för 2016.

Antalet avgjorda asylärenden beräknas öka betydligt från andra halvåret 2016, vilket innebär att antalet kommunmottagna väntas öka betydligt under 2017. Det medför kraftigt ökade utgifter på anslag 1:2 för ersättningar till kommunerna för mottagandet av nyanlända.

Tabell 3.15 Prognos för mottagandet av nyanlända 2016-2020

Beräknat i BP2016 och i BP2017

År	Beräknat BP2016	Beräknat BP2017
2016	81 600	73 900
2017	74 000	98 800
2018	50 200	60 500
2019	40 000	49 600
2020		43 900

Källa: Budgetpropositionen för 2016 respektive 2017.

Förändrad ersättning till kommunerna för mottagandet av ensamkommande barn och unga

Regeringen avser att införa ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga den 1 juli 2017. Det nya ersättningssystemet innebär bl.a. att kommunerna i normalfallet ersätts med ett schablonbelopp som utgår från individens ålder och som inte varierar beroende på boendeform. Under 2017 kommer även kostnaderna för det tidigare systemet att belasta anslaget och utgifterna antas därför tillfälligt bli högre. Från 2018 och framåt beräknas förändringen leda till en kraftig minskning av statens utgifter för mottagandet av ensamkommande barn och unga. Förslaget om ökad användning av medicinska åldersbedömningar (se utg.omr. 8, avsnitt 2.5) antas också bidra till minskade utgifter. Sammantaget bedöms förändringarna leda till en utgiftsökning om 1 729 miljoner kronor 2017 och en utgiftsminskning om 4 616 miljoner kronor 2018, 6 625 miljoner kronor 2019 och 6 671 miljoner kronor från 2020 och framåt

jämfört med anvisade medel i budgetpropositionen för 2016.

Ersättning till kommunerna för nyanlända med särskilda behov

Kommunerna har möjlighet att få ersättning för kostnader för nyanlända med särskilda behov. I propositionen Vårändringsbudget för 2016 förstärktes anslaget med 80 miljoner kronor så att anslagsramen för dessa ersättningar totalt uppgick till 140 miljoner kronor 2016. Regeringen föreslår nu att anslagsramen höjs för 2017–2020, då anslagsramen för dessa år inte bedöms vara tillräcklig för att kompensera kommunerna för deras kostnader. Eftersom kommunmottagandet väntas bli som högst under 2017 föreslås ramen höjas som mest 2017 för att därefter successivt anpassas till ett lägre mottagande. Anslagsramen föreslås höjas med 80 miljoner kronor 2017, 50 miljoner kronor 2018 och 30 miljoner kronor 2019 respektive 2020. Sammantaget beräknas utgifterna för dessa ersättningar med tillskottet uppgå till 140 miljoner kronor 2017, vilket innebär samma nivå som för 2016.

Ökade medel för beredskap, mottagningskapacitet och samverkan

Länsstyrelserna har i uppdrag att verka för ökad beredskap och mottagningskapacitet i kommunerna samt förbättrad samverkan. I propositionen Vårändringsbudget för 2016 tillförde regeringen 10 miljoner kronor för att skapa förutsättningar för en god bostadsförsörjning i kommunerna genom att förmedla eller på annat sätt underlätta uthyrning av privatpersoners bostäder. Regeringen anser att satsningen bör fortsätta och förstärkas till 20 miljoner kronor per år under 2017 och 2018.

Sfi för anläggningsboende

Regeringen tillförde 75 miljoner kronor per år för sfi för anläggningsboende i budgetpropositionen för 2016 för perioden 2016–2019. Dessa medel har använts i mycket begränsad utsträckning och regeringen avser därför att rikta om medlen till ett bredare och mer flexibelt utbud av tidiga insatser för asylsökande och personer med uppehållstillstånd som bor i Migrationsverkets anläggningsboenden. Med den nya inriktningen bedöms medlen komma till bättre nytta och användas till insatser som når betydligt fler i målgruppen. Medlen för tidiga insatser föreslås anslås på anslag 1:1. Anslag 1:2

föreslås i enlighet med detta minskas med 75 miljoner kronor per år för perioden 2017–2019.

Beräknat anslagsbehov

Regeringen föreslår att 21 643 414 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas utgifterna till 20 790 928 000 kronor, 16 462 744 000 kronor respektive 13 758 205 000 kronor.

I tabell 3.16 redovisas förändringar på anslaget under beslut summerat från tidigare budgetpropositioner samt förslag i denna budgetproposition som påverkar anslagsnivån 2017 och framåt.

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	12 567 879	12 567 879	12 567 879	12 567 879
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	2 563 931	-3 737 069	-6 709 069	-6 775 069
Varav beslut BP17	1 754 000	-4 621 000	-6 670 000	-6 641 000
<i>Varav:</i>				
<i>Ensamkommande barn och unga</i>	1 729 000	-4 616 000	-6 625 000	-6 671 000
<i>Nyanlända med särskilda behov</i>	80 000	50 000	30 000	30 000
<i>Beredskap och mottagning</i>	20 000	20 000		
<i>sfi för ABO</i>	-75 000	-75 000	-75 000	
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	-857	-473 226	-443 001	-558 691
Volymer	6 508 461	12 429 344	11 042 935	8 520 086
Överföring till/från andra anslag	-862 000	-862 000	-862 000	-862 000
Övrigt	866 000	866 000	866 000	866 000
Förslag/ beräknat anslag	21 643 414	20 790 928	16 462 744	13 758 205

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/2017:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.7.3 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	Utfall	3 686 549	342 451	
2016	Anslag	5 048 000 ¹		4 469 576
2017	Förslag	6 379 887		
2018	Beräknat	6 933 562		
2019	Beräknat	5 537 588		
2020	Beräknat	5 421 405		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Regeringens överväganden

Anslaget påverkas främst av antalet nyanlända som omfattas av etableringsuppdraget, vilket i sin tur påverkas av antalet kommunmottagna. Utfallet under 2016 beräknas bli 578 miljoner kronor lägre än vad som anvisades i budgetpropositionen för 2016. Anledningen till detta är att antalet deltagare i etableringsuppdraget beräknas bli färre än vad antogs i budgetpropositionen för 2016.

För 2017 ökar antalet deltagare och utgifterna beräknas bli 6 379 887 miljoner kronor, vilket är 11 miljoner kronor högre än vad som beräknades i budgetpropositionen för 2016. Under 2018 fortsätter antalet deltagare att öka medan det förväntas minska under 2019 och 2020.

Förändringar avseende insatsen Nystartsjobb (se utg.omr. 14 avsnitt 4.5) medför att anslaget föreslås minska med 46 miljoner 2017, 119 miljoner kronor 2018, 165 miljoner kronor 2019 och 182 miljoner kronor från och med 2020. Ökningen av antalet vidarebosatta (se utg.omr. 8 avsnitt 2.5) innebär att anslaget ökas med 63 miljoner kronor 2017, 134 miljoner kronor 2018, 139 miljoner kronor 2019 och 167 miljoner kronor från och med 2020.

Regeringen bedömer att det inte föreligger behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden för anslaget.

Regeringen föreslår att 6 379 887 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 6 933 562 000 kronor, 5 537 588 000 kronor respektive 5 421 405 000 kronor.

I tabell 3.18 redovisas förändringar på anslaget under beslut summerat från tidigare budgetpropositioner samt förslag i denna budgetproposition som påverkar anslagsnivån 2017 och framåt.

Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2017–2020, för 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	5 048 000	5 048 000	5 048 000	5 048 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-9 489	-1 202	-8 711	3 003
Varav beslut BP17	16 863	15 150	-26 359	-14 645
<i>Varav:</i>				
<i>Förändringar nystartsjobb</i>	<i>-46 000</i>	<i>-119 000</i>	<i>-165 000</i>	<i>-182 000</i>
<i>Fler vidarebosatta</i>	<i>62 863</i>	<i>134 150</i>	<i>138 641</i>	<i>167 355</i>
Volymmer	1 341 376	1 886 764	498 299	370 402
Överföring till/från andra anslag	-469 000	-469 000	-469 000	-469 000
Övrigt	469 000	469 000	469 000	469 000
Förslag/beräknat anslag	6 379 887	6 933 562	5 537 588	5 421 405

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/2017:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.7.4 1:4 Ersättning till insatser för vissa nyanlända invandrare

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:4 Ersättning till insatser för vissa nyanlända invandrare

Tusental kronor

2015	Utfall	2 131 230	Anslags-sparande	461 770
2016	Anslag	2 682 914 ¹	Utgifts-prognos	2 429 804
2017	Förslag	3 598 643		
2018	Beräknat	4 065 772		
2019	Beräknat	3 344 574		
2020	Beräknat	2 847 708		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för etableringslotsar, program och insatser för kvinnor och män som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:4 *Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 000 000 kronor 2018–2027.

Skälen för regeringens förslag: Program och insatser för nyanlända invandrare omfattar fleråriga åtaganden och medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:4 *Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 000 000 kronor 2018–2027.

Regeringens överväganden

Anslaget påverkas framför allt av antalet nyanlända som omfattas av etableringsuppdraget, vilket i sin tur påverkas av antalet kommunmottagna. Utfallet påverkas även av

Arbetsförmedlingens anvisning till insatser inom ramen för etableringsuppdraget. Utfallet för 2016 beräknas bli 462 miljoner kronor lägre än vad som beräknades i budgetpropositionen för 2016.

Förändringar avseende insatsen nystartsjobb (se även utg.omr. 14 avsnitt 4.5) medför att anslaget föreslås minska med 61 miljoner kronor 2017, 159 miljoner kronor 2018, 237 miljoner kronor 2019 och 246 miljoner kronor från och med 2020. Den föreslagna förstärkningen av främjande- och utvecklingsinsatser i samband med snabbspår medför att anslaget ökas med 25 miljoner kronor per år från och med 2017. Förslaget om att rikta om medlen för sfi för anläggningsboende (ABO) till andra tidiga insatser, som bedöms vara mer ändamålsenliga, medför att anslaget minskas med 25 miljoner kronor per år under perioden 2017–2019. Ökningen av antalet vidarebosatta (se utg.omr. 8, avsnitt 2.5) innebär att anslaget behöver förstärkas med 34 miljoner kronor 2017, 77 miljoner kronor 2018, 83 miljoner kronor 2019 och 87 miljoner kronor från och med 2020.

Regeringen föreslår att 3 598 643 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 4 065 772 000 kronor, 3 344 574 000 kronor respektive 2 847 708 000 kronor.

I tabell 3.20 redovisas förändringar på anslaget under beslut summerat från tidigare budgetpropositioner samt förslag i denna budgetproposition som påverkar anslagsnivån 2017 och framåt.

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2017–2020, för 1:4 Ersättning till etableringslotsar och insatser för vissa nyanlända invandrare

Tusental kronor

Anvisat 2016 ¹	2 682 914	2 682 914	2 682 914	2 682 914
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-194 813	-113 881	-190 473	-214 823
Varav beslut BP17	-26 519	-81 587	-154 179	-133 529
<i>Varav:</i>				
<i>Förändringar nystartsjobb</i>	-61 000	-159 000	-237 000	-246 000
<i>Insatser snabbspår</i>	25 000	25 000	25 000	25 000
<i>sfi för ABO</i>	-25 000	-25 000	-25 000	
<i>Fler vidarebosatta</i>	34 481	77 413	82 821	87 471
Volymer	1 110 542	1 496 739	852 133	379 617
Överföring till/från andra anslag	-216 000	-216 000	-216 000	-216 000
Övrigt	216 000	216 000	216 000	216 000
Förslag/beräknat anslag	3 598 643	4 065 772	3 344 574	2 847 708

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/2017:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tabell 3.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020–2027
Ingående åtaganden	2 363 221	468 059	657 499			
Nya åtaganden	404 980	645 005	1 942 501			
Infriade åtaganden	-2 300 142	-455 565	-600 000	-1 300 000	-400 000	-300 000
Utestående åtaganden	468 059	657 499	2 000 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	3 500 000	2 000 000	2 000 000			

3.7.5 1:5 Hemustrustningslån

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:5 Hemustrustningslån

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2015		196 655		26 445
2016	Anslag	302 120 ¹	Utgifts- prognos	228 961
2017	Förslag	331 982		
2018	Beräknat	202 863		
2019	Beräknat	166 098		
2020	Beräknat	147 098		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för lån till nyanlända invandrare för inköp av hemustrustning.

Kompletterande information

Hemustrustningslånen beviljas med stöd av förordningen (1990:1361) om lån till hemustrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar.

Regeringens överväganden

Omfattningen av låneverksamheten bestäms främst av antalet kommunmottagna nyanlända och i vilken utsträckning de väljer att ta lån.

Utfallet under 2016 beräknas bli 73 miljoner kronor lägre än anslaget som anvisades i budgetpropositionen för 2016, vilket beror på att antalet kommunmottagna har blivit färre än beräknat. Utgifterna antas öka under 2017 till följd av ett ökat antal kommunmottagna som kan beviljas lån. Från 2018 och framåt bedöms utgifterna successivt minska.

För att beakta det ökade antalet kommunmottagna och den prognostiserade utgiftsökningen under 2017 föreslår regeringen att anslaget förstärks med 58 miljoner kronor 2017, 17 miljoner kronor 2018 och 18 miljoner kronor 2019. Från och med 2020 bedöms anslaget kunna minska med 1 miljon kronor per år. Regeringen ser samtidigt att det finns behov av att se över regelverket i syfte att anpassa kostnaderna för hemustrustningslån. Utgångs-

punkten för en sådan kostnadsanpassning är att lånebeloppen inte ska sänkas för hushåll med barn. Regeringen avser att återkomma i denna fråga.

Regeringen föreslår att 331 982 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Hemustrustningslån* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas utgifterna på anslaget till 202 863 kronor, 166 098 kronor respektive 147 098 kronor.

I tabell 3.23 redovisas förändringar på anslaget under beslut summerat från tidigare budgetpropositioner samt förslag i denna budgetproposition som påverkar anslagsnivån 2017 och framåt.

Tabell 3.23 Härledning av anslagsnivån 2017–2020, för 1:5 Hemustrustningslån

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	302 120	302 120	302 120	302 120
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	58 000	17 000	18 000	-1 000
Varav beslut BP17	58 000	17 000	18 000	-1 000
Övrigt	-28 138	-116 257	-154 022	-154 022
Förslag/ beräknat anslag	331 982	202 863	166 098	147 098

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/2017:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

4 Diskriminering

4.1 Omfattning

Området omfattar åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering på grund av kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Området omfattar verksamheten hos Diskrimineringsombudsmannen (DO) och Nämnden mot diskriminering som finansieras från anslag 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen*.

Vidare ingår åtgärder mot diskriminering, rasism och liknande former av fientlighet liksom insatser för att stärka homo- och bisexuellas samt transpersoners rättigheter som finansieras från anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.*

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom område Diskriminering

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Diskriminering</i>							
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	101	109	102	112	114	117	119
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	38	55	54	63	58	62	61
Summa Diskriminering	139	164	156	175	172	179	180

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

4.3 Mål

Målet för regeringens politik mot diskriminering är ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Målet för arbetet med att stärka homo- och bisexuellas samt transpersoners rättigheter utgår från det av regeringen beslutade övergripande målet för hbt-strategin: lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

4.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av åtgärder som bidragit till målsättningen om ett samhälle fritt från diskriminering. Vidare redovisas resultaten av åtgärder som bidragit till lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck samt resultatet av de åtgärder som vidtagits för att motverka rasism och liknande former av fientlighet som finansieras från anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.*

4.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet utgår från:

- utvecklingen av lagstiftningen för skydd mot diskriminering och för lika rättigheter och möjligheter,
- insatser för att säkerställa att diskrimineringslagen (2008:567) följs,
- insatser för att förebygga rasism och liknande former av fientlighet, och
- insatser för att stärka lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer.

Underlaget för bedömningarna utgörs främst av redovisningar och rapporter från de myndigheter som haft särskilda regeringsuppdrag inom området. I bedömningen vägs även resultat från utredningar in samt underlag från berörda myndigheters årsredovisningar. Vidare påverkar

insatser på regional och lokal nivå bedömningen av insatser för ett effektivt arbete mot diskriminering och diskriminerande strukturer.

4.4.2 Resultat

En heltäckande lagstiftning mot diskriminering

Under senare år har en rad åtgärder vidtagits för att säkerställa samma skydd oavsett diskrimineringsgrund och för att säkerställa en effektiv och heltäckande lagstiftning. Det har bl.a. inneburit att bristande tillgänglighet införts som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen (2008:567) från den 1 januari 2015. Ett förslag om att ytterligare stärka skyddet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet har också utarbetats inom Regeringskansliet (Ds 2016:26). Förslaget innebär att nuvarande undantag för mindre företag inom området varor och tjänster tas bort. Förslaget skickades ut på remiss den 15 juli 2016.

Under 2016 har regeringen föreslagit ändringar i diskrimineringslagen som innebär att arbetet med aktiva åtgärder inom arbetslivet och utbildningsområdet ska utvidgas till att omfatta samma diskrimineringsgrunder som diskrimineringsförbudet (prop. 2015/16:135). I propositionen föreslås även att det nuvarande kravet på en lönekartläggning för jämställda löner kvarstår och att en sådan kartläggning ska genomföras årligen i stället för vart tredje år. Riksdagen beslutade om propositionen den 21 juni 2016 (bet. 2015/16:AU10, rskr. 2015/16:304). Förslagen träder i kraft den 1 januari 2017.

Vidare bereds inom Regeringskansliet betänkandet Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner m.m. (SOU 2015:103). Utredningen föreslår bl.a. att transpersoner ska omfattas av bestämmelserna om hets mot folkgrupp, olaga diskriminering och allmänt åtal för förolämpning samt att det ska förtydligas att transfobiska motiv är försvarande när straffvärdet ska bestämmas. Även betänkandet Juridiskt kön och medicinsk könskorrigering (SOU 2014:91) bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen har under 2015 mottagit två skrivelser som pekar på brister i skyddet mot diskriminering, en från DO (dnr Ku2015/01832/DISK) och en från

antidiskrimineringsbyrån Malmö mot Diskriminering (dnr Ku2015/02700/DISK). DO:s skrivelse berör lagens reglering rörande trakasserier och sexuella trakasserier ur ett barnperspektiv. Skrivelsen från antidiskrimineringsbyrån i Malmö visar på förekomsten av diskriminering på bostadsmarknaden och att det finns brister i skyddet mot diskriminering på området.

Ett effektivt arbete mot diskriminering och diskriminerande strukturer

Ett effektivt arbete mot diskriminering och diskriminerande strukturer förutsätter en rad olika åtgärder på nationell, regional och lokal nivå samt på internationell nivå. Den 3 december 2015 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. 2015:129) till Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering. Tilläggsdirektivet innebär bl.a. att utredaren även ska analysera och ta ställning till om en annan ordning än den nuvarande för tillsyn över och främjande av likabehandling kan bidra till att säkerställa ett effektivt arbete mot diskriminering, där det bl.a. ingår att säkerställa effektiva sanktioner mot diskriminering. Vidare ska utredningen även behandla frågan om, och i så fall hur, diskrimineringslagens regler på det skollagsreglerade området bör flyttas till skollagen. Detta inkluderar de frågor som DO lyft i den skrivelse som myndigheten lämnat under 2015 (se ovan). Uppdraget ska redovisas senast den 16 december 2016.

DO har en viktig roll i arbetet mot diskriminering på nationell nivå. DO ska enligt diskrimineringslagen utöva tillsyn över att lagen följs. DO:s tolkning av uppdraget innebär att främjande- och tillsynsuppdraget ska samspela för att främja lika rättigheter och möjligheter och åstadkomma en samhällsförändring.

Sedan 2009 finns också en möjlighet för ideella föreningar att som part föra talan för en enskild som medger det. För att möjliggöra bl.a. detta fördelas, i enlighet med förordningen (2002:989) om statligt stöd för verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering, statligt stöd till lokala verksamheter mot diskriminering (s.k. antidiskrimineringsbyråer). Under 2015 avsatte regeringen sammantaget knappt 110 miljoner kronor till DO och antidiskrimineringsbyråerna.

Under 2015 deltog Sverige också i ett flertal internationella forum för att främja lika rättigheter och möjligheter. Sverige har fortsatt medverkat i det pågående förhandlingsarbetet om Europeiska kommissionens förslag till nytt EU-direktiv om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning.

Förekomsten av diskriminering

Såväl forskning som rapportering visar att diskriminering förekommer inom flera samhällsområden.

Under 2015 mottog DO 2 382 anmälningar om diskriminering. Det är en ökning med 433 anmälningar jämfört med 2014. Ökningen har främst skett inom samhällsområdena arbetsliv, utbildning samt varor och tjänster.

Tabell 4.2 Inkomna anmälningar till DO fördelat på kön

	2013	2014	2015
Kvinnor	931	877	1 113
Män	878	1 031	1 210
Övriga	36	73	70
Totalt ¹	1 845	1 981	2 393

¹ Det totala antalet kan avvika från antalet ärenden på grund av att vissa anmälare uppger båda kön när till exempel ett par föräldrar anmäler. Antalet inkomna anmälningar inkluderar även ärenden som hanteras enligt lagen om Diskrimineringsombudsmannen (DO-lags-ärenden) och processärenden enligt diskrimineringslagen.

Källa: DO:s årsredovisning för 2015.

Av anmälningarna till DO gjordes 47 procent av kvinnor och 51 procent av män. Fördelningen mellan kvinnor och män skiljer sig dock mellan vissa diskrimineringsgrunder och missgynnande i samband med föräldraledighet. Under 2015 var det betydligt fler kvinnor än män som anmälde missgynnande i samband med föräldraledighet. När det gäller diskrimineringsgrunderna kön, könsidentitet eller könsuttryck samt funktionsnedsättning var det också fler kvinnor än män som anmälde. Däremot var det fler män än kvinnor som anmälde diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet och ålder.

Till de 16 antidiskrimineringsbyråer som under 2015 fick statligt stöd inkom sammantaget 1 107 ärenden. Fördelningen mellan kvinnor och män var lika. Motsvarande uppgifter för tidigare år saknas.

Etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning vanligaste diskrimineringsgrunderna

De flesta av anmälningarna till både DO och antidiskrimineringsbyråerna avsåg liksom tidigare år diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning.

Efter det att bristande tillgänglighet infördes som en form av diskriminering den 1 januari 2015 har anmälningarna till DO avseende diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning ökat. Under 2015 mottog DO 297 anmälningar om bristande tillgänglighet. Flera av dessa ärenden har under 2015 resulterat i viktiga åtgärder för att på olika sätt öka tillgängligheten. Antalet anmälningar avseende grunden ålder har också ökat sedan diskrimineringsgrunden infördes.

Tabell 4.3 Antalet anmälningar per diskrimineringsgrund och missgynnande i samband med föräldraledighet till DO 2013–2015

	2013	2014	2015
Etnisk tillhörighet	659 ¹	601	663
Funktionsnedsättning	312	461	680
Kön	454 ¹	250	290
Könsidentitet eller könsuttryck	19	26	62 ²
Missgynnande i samband med föräldraledighet	43	52	57
Religion eller annan trosuppfattning	89	119	156
Sexuell läggning	25	32	64 ²
Ålder	194	269	280
Totalt ³	1 795	1 810	2 252

¹ 218 anmälningar om könsdiskriminering och etnisk diskriminering har gjorts av personer som var anställda hos samma arbetsgivare och som anmälde både sin arbetsgivare och sitt fackförbund. Anmälningarna gällde samma fråga.

² Ökningen förklaras delvis av att en person anmält flera olika aktörer och angett flera olika grunder, bl.a. sexuell läggning och könsidentitet eller könsuttryck.

³ En anmälan kan beröra flera diskrimineringsgrunder, till exempel kön och ålder. Därför anger siffrorna ovan inte det totala antalet ärenden utan det totala antalet anmälda diskrimineringsgrunder och missgynnande i samband med föräldraledighet.

Källa: DO:s årsredovisning för 2015.

Färre ärenden till domstol och klargörande domar

Av de inkomna ärendena till DO beslutade myndigheten 2015 att utreda 264 anmälningsärenden, 129 från kvinnor, 123 från män, 6 från transpersoner och 7 ej definierade. Antalet utredda anmälningsärenden har ökat från 2014 då DO utredde 224 ärenden. Ökningen är ett resultat av en delvis ändrad inriktning där utredningarna av anmälningarna inte längre nödvändigtvis har processföring i domstol som mål. Samtidigt som fler ärenden utretts har 2 055

ärenden avslutats utan fördjupad utredning under 2015, jämfört med 1 660 ärenden 2014. Den vanligaste orsaken till detta är liksom tidigare år att DO efter en bedömning av anmälan har beslutat att inte inleda en fördjupad utredning.

DO har inte något kvantitetsmål när det gäller att driva ärenden till domstol. Utgångspunkten för DO är att processföringen ska användas i ärenden av principiell vikt där det framstår som motiverat att det allmänna för talan. Under 2015 beslutade DO att driva 16 ärenden vidare till domstol, 7 från kvinnor och 9 från män, jämfört med 25 under 2014 och 17 under 2013. I åtta av de ärenden som DO beslutade att driva i domstol, tre från kvinnor och fem från män, har motparten medgett diskriminering och förlikningar har träffats. Under 2015 har tio domar meddelats, varav tre från Arbetsdomstolen (AD) och sju från allmän domstol. I åtta av dessa domar bifölls DO:s talan. Antalet meddelade domar skiljer sig inte nämnvärt mellan åren.

Under 2015 har DO:s arbetssätt bl.a. resulterat i domar av principiell och klargörande vikt rörande förbudet mot åldersdiskriminering och rätten till vård på lika villkor.

Rådgivning och lokala lösningar

Av de 1 107 inkomna ärendena till antidiskrimineringsbyråerna 2015 handlades 572 som rådgivningsärenden och 535 som insatsärenden. Rådgivningsärendena bestod av enklare förfrågningar där individen själv efter rådgivningen agerar. Byråerna avslutade 433 ärenden främst till följd av att det efter utredning bedömts att bevisningen inte var tillräcklig. I 182 av ärendena träffades förlikningar eller lokala lösningar som resulterat i exempelvis ekonomisk kompensation till utsatta, återkallade uppsägningar, omprövningar av beslut samt att utredningar om missförhållanden på en arbetsplats har inletts.

Utökat förebyggande arbete mot diskriminering och diskriminerande strukturer

DO:s förändrade arbetssätt innebär att mer resurser läggs på arbetet med att främja att olika aktörer bedriver ett aktivt arbete för att motverka diskriminering och lika rättigheter och möjligheter samt att den tillsyn som myndigheten utför i högre grad syftar till att förebygga diskriminering för att säkerställa att lagen efterlevs i framtiden. Arbetssättet har bl.a.

resultat i att det i ett flertal ärenden, t.ex. rörande bristande tillgänglighet och trakasserier mellan barn i skolan, har inletts en tillsynsutredning som snarare syftar till att säkerställa att lagen efterlevs i framtiden än till att fastställa att en enskild har anspråk på ersättning. För att motverka trakasserier som har samband med etnisk tillhörighet har DO under 2015 genomfört ett flertal utredningar avseende utbildningsanordnarens skyldighet att utreda och eventuellt åtgärda trakasserier.

DO genomförde under 2015 två större granskningar av arbetsgivares och utbildningsanordnarens arbete med aktiva åtgärder, en på arbetslivsområdet och en på utbildningsområdet. Av de 100 granskade företagen bedömde DO att ett fåtal företag uppfyllde lagens krav på att upprätta jämställdhetsplan. Granskningen inom utbildningsområdet visade enligt DO att majoriteten av de granskade utbildningsanordnarnas likabehandlingsplaner avvek från lagens krav. DO har också genomfört särskild tillsyn av ett mindre antal arbetsgivare och utbildningsanordnare samt i ett par ärenden som rör övriga samhällslivet. Denna tillsyn har ofta haft sin grund i uppgifter i en anmälan.

Vidare har DO genomfört ett flertal olika främjande insatser. Det handlar framför allt om olika typer av samverkan och dialog med nyckelaktörer och det civila samhället. Samverkan har bl.a. resulterat i att fler aktörer fått ta del av sammanställningar av forskning och annan kunskap som exempelvis analyser av de anmälningar som gjorts till DO och resultaten av de processer som DO och andra aktörer drivit.

Under 2015 har DO sammantaget genomfört knappt 60 internationella medverkans- och samverkansaktiviteter som bl.a. bidragit till kunskaper som positivt påverkar myndighetens förmåga att fullgöra sitt uppdrag. Genom t.ex. deltagandet i Equinet (The European network of Equality Bodies) har DO också bidragit till den europeiska utvecklingen inom myndighetens område.

Ett samordnat och effektivt arbete mot rasism och liknande former av fientlighet

Regeringen påbörjade 2015 ett arbete för att systematisera, samordna och effektivisera arbetet mot rasism och liknande former av fientlighet. Under hösten 2015 genomfördes Samling mot

rasism, en rad kunskapshöjande aktiviteter för allmänheten och dialoger på olika platser i landet med företrädare för grupper som är utsatta för rasism och liknande former av fientlighet. Aktiviteterna var en del av det löpande arbetet inom området men även ett förarbete för den kommande nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Inom ramen för arbetet med Samling mot rasism framförde företrädare för utsatta grupper att de anser att det förekommer rasism inom ett flertal samhällsområden, men också att det finns en strukturell rasism i Sverige. Sammantaget resulterade de olika aktiviteterna i ett brett kunskapsunderlag som ligger till grund för den kommande nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Vidare har regeringen under året fortsatt med olika insatser för att höja kunskapen om rasism och liknande former av fientlighet. Forum för levande historia har inom ramen för sitt uppdrag om att genomföra en stor utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag (dnr Ku2015/00319/KA och Ku2015/01807/LS) bl.a. genomfört kunskapshöjande insatser i samarbete med Statens skolverk (se vidare under utg.omr. 17 avsnitt 11.4.2). Sammantaget har 5 miljoner kronor avsatts för uppdraget under 2015 och 2016 från utg.omr. 17 anslag 8:5 *Forum för levande historia*.

Från anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes 2015 sammantaget 15,6 miljoner kronor för att motverka rasism och liknande former av fientlighet. Vidare avsattes 5,5 miljoner kronor för olika uppdrag för arbetet mot rasism och liknande former av fientlighet. Den största delen av medlen avsattes för Skolverkets uppdrag om att vidta kunskapshöjande insatser i skolan om främlingsfientlighet och liknande intolerans (dnr A2014/04437/DISK). Myndigheten har bl.a. genomfört regionala konferenser och gett uppdrag till fyra lärosäten att ta fram en ramkursplan för uppdragsutbildning i samarbete med Forum för levande historia. Under 2015 har Skolverket spridit kunskap med relevans för skolors arbete mot rasism genom myndighetens webbplats.

Övriga medel avsattes för uppdrag till DO om kunskapshöjande insatser mot afrofobi (dnr Ku2015/01668/DISK) och för uppdrag om att utveckla arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans (dnr

A2014/04437/DISK). Statens medieråd beviljades medel för en utveckling och förlängning av den nationella kampanjen No Hate Speech Movement (dnr Ku2015/02926/DISK). Vidare beviljades Riksteatern medel för att i samarbete med Unga Klara turnera föreställningen *X* i syfte att öka medvetenheten och debatten kring rasism och främlingsfientlighet.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) fördelade liksom tidigare år 8,3 miljoner kronor enligt förordningen (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans och 1,8 miljoner kronor till den verksamhet som Exit bedriver för att hjälpa människor att lämna nazistiska och rasistiska miljöer. Enligt MUCF har statsbidraget till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans i flera fall för de beviljade projekten resulterat i bestående förändringar för målgruppen och en utökad kunskap om olika målgrupper. Stödet till Exit har fortsatt medverkat till att avhoppare kunnat lämna destruktiva miljöer och växa in i en normal tillvaro. Exits verksamhet har också fått internationell spridning och under 2015 bl.a. resulterat i att Exit USA startade utifrån den svenska modellen.

Allmänna arvsfonden fördelade totalt 54,4 miljoner kronor under 2015 till projekt som riktar sig till att förebygga våld, trakasserier och mobbning, varav 18,4 miljoner med särskild inriktning på projekt som motverkar rasism.

Lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer

Regeringen har under året fortsatt arbetet för att stärka hbtq-personers rättigheter utifrån den nationella strategin och dess olika fokusområden. De strategiska myndigheterna – DO, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Statens kulturråd (Kulturrådet) och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) – vilkas uppdrag är reglerade i respektive myndighets instruktion och därmed finansierade inom respektive utgiftsområde, har genomfört en rad olika åtgärder. De olika åtgärderna har bl.a. resulterat i att kunskapen om hbtq-personers situation och levnadsvillkor har ökat, i synnerhet när det gäller utsatthet och ohälsa. Frågor som rör hbtq-personers situation har

även fått ökad synlighet inom myndigheternas olika verksamhetsområden.

Från anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes sammantaget ca 11 miljoner kronor för att stärka hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter. MUCF tilldelades 1,6 miljoner kronor för att genomföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer (dnr Ku2015/01108/DISK) och 2 miljoner kronor tilldelades Socialstyrelsen för att finansiera insatser enligt förordningen (2014:1542) om statsbidrag till kommuner och landsting för att öka kunskapen om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation. Vidare tilldelades Kulturrådet medel för en konferens om hur hbtq-frågorna kan synliggöras inom kulturområdet (dnr Ku2016/00553/DISK). Sammantaget har de avsatta medlen bl.a. resulterat i ett ökat antal projekt, utbildningar och konferenser som bedöms ha bidragit till en ökad kunskap om hbtq-personers situation och därigenom även till arbetet mot diskriminering, homofobi och transfobi. Under 2015 avsattes 7,3 miljoner kronor för stöd till organisationer inom det civila samhället enligt förordningen (2008:349) om statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck. MUCF lyfter i sin redovisning fram att en stor del av bidraget medverkar till att upprätthålla den ordinarie verksamheten hos organisationer för att dessa ska kunna delta i och bedriva påverkansarbete samt utbilda i hbtq-frågor. Samtliga bidragstagande organisationer ger exempel på att deras arbete bidragit till externa effekter på samhällsnivå.

Hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter har under 2015 behandlats inom ramen för Europeiska kommissionens högnivå-grupp om icke-diskriminering, jämlikhet och mångfald. I detta sammanhang har även Europeiska kommissionen presenterat en åtgärdslista för att främja hbtq-personers rättigheter vilket är ett välkommet första steg mot det samlade grepp kring hbtq-personers rättigheter i EU som Sverige tillsammans med andra medlemsländer i EU länge efterfrågat.

4.5 Analys och slutsatser

Det formella skyddet mot diskriminering har de senaste åren stärkts. Regeringen bedömer att det har gett effekt. Det utökade skyddet mot diskriminering på grund av bristande tillgänglighet har resulterat i ett flertal anmälningar och vidtagna åtgärder för att förbättra situationen. Arbetsdomstolen har under 2015 prövat hur diskrimineringsförbudet ska tillämpas när det gäller skyddet mot åldersdiskriminering. Domen väntas få stora konsekvenser för äldre personers möjligheter att arbeta längre i en annan form än tillsvidareanställningar.

Regeringen bedömer samtidigt att det fortfarande finns brister i lagstiftningen när det gäller skyddet mot diskriminering.

Det ökade antalet anmälningar om diskriminering vittnar också om att diskrimineringen är utbredd inom olika samhällsområden. Det är inom samhällsområdena arbetsliv, utbildning, varor och tjänster som den största ökningen av anmälningar finns.

Att diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet, ålder och sexuell läggning förekommer på den svenska arbetsmarknaden beläggs i flera studier. DO:s granskningar under året av arbetet med aktiva åtgärder synliggör också bristerna inom arbetslivet och inom utbildningsområdet.

Flera aktörer behövs för att bedriva ett effektivt arbete mot diskriminering. Antidiskrimineringsbyråernas arbete visar på vikten av att effektivt motverka diskriminering på lokal och regional nivå. Byråerna når ofta personer som hyser misstro mot eller rädsla för myndigheter och byråerna kan verka för lokala lösningar.

För att uppnå ett samhälle fritt från diskriminering krävs också ett fortsatt arbete mot rasism och liknande former av fientlighet samt fortsatta åtgärder för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter. Regeringens bedömning är att den kommande nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott lägger grunden för ett långsiktigt och strategiskt arbete. Planen är viktig eftersom insatserna mot rasism och liknande former av fientlighet de senaste åren inte varit långsiktiga och samordnade, vilket försvårat uppföljningen och resultatet av de insatser som vidtagits.

Vidare bedömer regeringen att arbetet med lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer har gått framåt genom en rad insatser inom ramen för hbt-strategin. Samtidigt finns det fortfarande problem. Nya rapporter bekräftar bl.a. att hbtq-personer är en alltjämt utsatt grupp i samhället när det gäller diskriminering, trakasserier, hot, våld och hatbrott samt att personer som ingått samkönat äktenskap har en högre förtida mortalitet bl.a. till följd av självmord. Unga hbtq-personer är också mer utsatta för diskriminering, hot och våld än andra unga och mår därför sämre. En viktig del i arbetet för lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer är också de formella rättigheterna och särskilt rätten för den enskilde att definiera sin könstillhörighet.

4.6 Politikens inriktning

Regeringen vill se ett Sverige där alla människor erkänns för vilka de är, får rätt att definiera sig själva och har tillgång till lika rättigheter och möjligheter. För att detta ska vara möjligt krävs fortsatta satsningar mot diskriminering, rasism och liknande former av fientlighet samt ytterligare åtgärder för lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av propositionen propositionen Vårändringsbudget för 2016 (prop. 2015/16:99, bet. 2015/16:FiU21, rskr. 2015/16:310) har medel tillskjutits under 2016 för en tidsbegränsad satsning för ett Sverige som håller ihop. Denna satsning behöver fortsätta och vara långsiktig för att nå genomgripande resultat.

I denna proposition lämnar regeringen förslag till satsningar inom flera utgiftsområden (se även utg.omr. 1 avsnitt 9.10 samt utg.omr. 17 avsnitt 3.6.1).

I ett Sverige där alla erkänns för vilka de är finns ingen plats för rasism och liknande former av fientlighet. Rasismen i samhället är ett stort problem och måste motverkas på alla sätt. Att arbeta för att förebygga och motverka rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott har ytterst till syfte att värna principen om alla människors lika värde och rättigheter. Utöver den kränkning eller det våld som den enskilda individen utsätts för, kan rasism och hatbrott leda till rädsla och otrygghet hos andra

människor som tillhör samma eller andra grupper. Regeringen tar därför krafttag i arbetet med att förebygga, motverka och bekämpa rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. För att kunna bedriva ett effektivt arbete behövs ytterligare åtgärder. Inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott, som kommer att beslutas under hösten 2016, avser regeringen att tillföra ytterligare resurser för att säkerställa ett långsiktigt och systematiskt arbete.

Den nationella planens övergripande mål kommer vara ett samlat, effektivt och strategiskt arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige. Planen kommer att utgå från en samordnings- och uppföljningsstruktur samt förebyggande och motverkande insatser inom olika utpekade fokusområden. Sammantaget kommer detta att lägga en grund för ett långsiktigt strategiskt arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Att det finns ett starkt lagstadgat skydd mot diskriminering är grundläggande för att skapa ett samhälle fritt från diskriminering. Regeringen kommer därför fortsatt att arbeta för att stärka skyddet mot diskriminering, bl.a. när det gäller bristande tillgänglighet.

I ett öppet och solidariskt samhälle ska den som utsatts för diskriminering få hjälp att hävda sina rättigheter, men det krävs också ett aktivt arbete för att motverka diskriminerande strukturer. För att säkerställa detta krävs insatser av olika aktörer på alla nivåer i samhället. En viktig del i arbetet mot diskriminering är att säkerställa att det finns ett aktivt arbete på regional och lokal nivå i hela landet. Detta är frågor som utreds av Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering (dir. 2014:10) och regeringen avser att återkomma i denna fråga.

Den diskriminering och bristande kunskap som finns på arbets- och bostadsmarknaden måste bekämpas. Den får allvarliga konsekvenser, både för enskilda individer och för samhället i stort. Regeringen avser att vidta särskilda åtgärder inom dessa områden.

Att säkerställa hbtq-personers fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är centralt. Hbtq-personer har länge varit och är alltjämt utsatta för diskriminering och kränkningar. Samtidigt som en hel del positiva förändringar har skett under de senaste åren måste nya steg tas för att säkra lika rättigheter och möjligheter för alla

homosexuella, bisexuella, transpersoner och queera. Regeringen kommer att fortsätta och förstärka det arbete som påbörjats inom ramen för den nationella strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

I det kommande arbetet kommer regeringen bl.a. att se över transpersoners villkor och situation i samhället. Vidare avser regeringen att lämna en proposition till riksdagen under 2017 som behandlar förslagen i betänkandet Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner m.m. (SOU 2015:103). Därutöver kommer regeringen ta initiativ till ett lagförslag som innebär att personer som drabbats av det tidigare steriliseringskravet i könstillhörighetslagen kommer att kunna ansöka om ersättning av staten (se vidare under utg.omr. 9 avsnitt 4.6).

4.7 Budgetförslag

4.7.1 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

**Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:1
Diskrimineringsombudsmannen**

Tusental kronor				
2015	Utfall	101 003	Anslags- sparande	-3 256
2016	Anslag	109 114 ¹	Utgifts- prognos	102 165
2017	Förslag	111 966		
2018	Beräknat	114 177 ²		
2019	Beräknat	116 592 ³		
2020	Beräknat	119 156 ⁴		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 111 973 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 111 974 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 111 973 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Diskrimineringsombudsmannens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter för Nämnden mot diskriminering.

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Regeringens överväganden

Tabell 4.5 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	109 114	109 114	109 114	109 114
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	2 864	5 068	7 483	10 047
Beslut	-12	-5	-5	-5
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	111 966	114 177	116 592	119 156

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen föreslår att 111 966 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 114 177 000 kronor, 116 592 000 kronor respektive 119 156 000 kronor.

4.7.2 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

2015	Utfall	38 129	Anslags-sparande	473
2016	Anslag	54 919 ¹	Utgifts-prognos	54 131
2017	Förslag	62 919		
2018	Beräknat	57 919		
2019	Beräknat	61 919		
2020	Beräknat	60 919		

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser mot diskriminering, rasism, främlingsfientlighet, homofobi och liknande former av intolerans samt för att främja lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck samt till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och verksamheter som arbetar för att motverka rasism och liknande former av intolerans. Anslaget får användas för administrativa kostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Regeringens överväganden

Tabell 4.7 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	47 919	47 919	47 919	47 919
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	15 000	10 000	14 000	13 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	62 919	57 919	61 919	60 919

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget 2:2 ökas med 19 miljoner kronor 2017 respektive 2018 för satsningar för att motverka rasism och diskriminering inom ramen för Ett Sverige som håller ihop samt för fortsatta satsningar inom ramen för den nationella strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. År 2019 ökas anslaget med 23 miljoner kronor och 2020 med 27 miljoner kronor för samma ändamål.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas

med 4 miljoner kronor 2017, 5 miljoner 2018 respektive 5 miljoner kronor 2020.

Regeringen föreslår att 62 919 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 57 919 000 kronor, 61 919 000 kronor respektive 60 919 000 kronor.

5. Jämställdhet

5.1 Omfattning

Här redovisas regeringens bedömning av måluppfyllelsen för de jämställdhetspolitiska målen utifrån de åtgärder som finansieras från utgiftsområde 13, anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder. Jämställdhetspolitiken är sektorsövergripande. Övriga insatser på jämställdhetsområdet redovisas därför inom andra berörda utgiftsområden. Insatser som rör diskriminering på grund av kön redovisas under avsnitt 4 Diskriminering inom detta utgiftsområde.

5.2 Utgiftsutveckling

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom område Jämställdhet

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Område Jämställdhet</i>							
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	152	239	234	248	248	347	247
Summa område Jämställdhet	152	239	234	248	248	347	247

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

5.3 Mål för jämställdhetspolitiken

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Regeringen arbetar utifrån följande underliggande delmål för jämställdhetspolitiken:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemanarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

5.4 Resultatredovisning

5.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Jämställdhetspolitiken är bred och omfattar många utgiftsområden. Målen är övergripande och långsiktiga. Indikatorerna tydliggör de centrala aspekterna i målen.

Jämställdhetsintegrering är en grundläggande förutsättning för att genomföra de jämställdhetspolitiska målen. Jämställdhetsintegrering som strategi syftar till att främja jämställdhet genom att synliggöra och motverka ojämställda villkor. När ett jämställdhetsperspektiv integreras där politiken utformas och genomförs skapas förutsättningar för samhällsförändring.

Jämställdhetsintegrering innebär att resultatredovisningen görs inom flera utgiftsområden i budgetpropositionen. Här görs i första hand uppföljningen utifrån delmålens indikatorer och anslaget för jämställdhetspolitiken. I budgetpropositionens bilaga 3, Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män, redovisas

indikatorerna och utvecklingen av den ekonomiska jämställdheten mer ingående. Även områdena makt och inflytande respektive obetalt hem- och omsorgsarbete berörs i bilagan.

Indikatorerna finns tillgängliga på Statistiska centralbyråns (SCB) webbplats och uppdateras två gånger om året.

Redovisning av indikatorer uppdelade på respektive delmål

Följande indikatorer används i resultatredovisningen:

Jämn fördelning av makt och inflytande

- Riksdagens sammansättning efter val 1921–20xx
- Ordförande i kommun- och landstingsstyrelse
- Styrelser och ledning i börsföretag
- Chefer i privat sektor efter typ av chef
- Chefer i offentlig sektor efter typ av chef

Ekonomisk jämställdhet

- Från löne- och näringsinkomst till nettoinkomst för personer i åldern 20–64 år
- Disponibel inkomst efter hushållstyp och antal barn
- Kvinnors lön som andel (%) av mäns lön efter sektor före och efter standardvägning 1994–20xx
- Segregeringsindex efter ålder
- Sysselsatta 20–64 efter ålder och anknytningsgrad till arbetsmarknaden
- Sysselsatta 20–64 efter ålder och vanligen arbetad tid som heltid och deltid
- Avgångna från gymnasieskolan efter program eller anknytning till program
- Pågående sjukpenningfall i december åren 1974–20xx
- Personer med sjuk- och aktivitetsersättning efter ålder

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

- Ersatta dagar för vård av barn 1974–20xx
- Genomsnittlig tidsanvändning för personer i åldern 20–64 år
- Tid för obetalt arbete efter livscykel
- Orsak till deltidsarbete för personer i åldern 20–64 år

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

- Personer 16–79 år utsatta för misshandel efter plats
- Personer 16–79 år utsatta för misshandel efter relation till förövaren
- Personer 16–79 år utsatta för sexualbrott efter ålder
- Anmäld misshandel
- Grov kvinnofridskränkning
- Anmäld våldtäkt
- Lagförda efter huvudbrott

Indikatorerna utgör en grund för beskrivning och analys av jämställdhetsutvecklingen i samhället. Indikatorer gällande prostitution och människohandel för sexuella ändamål saknas i SCB:s uppföljning men Brottsförebyggande rådet (Brå) och Polismyndigheten samlar statistik som används i stället. Det kan emellertid vara svårt att urskilja vilken direkt påverkan som insatser inom jämställdhetspolitiken har haft på utvecklingen i stort eftersom en rad olika faktorer kan påverka utvecklingen.

5.4.2 Resultat

Nedan redovisas översiktligt resultatet i förhållande till de jämställdhetspolitiska målen samt vilka jämställdhetsinsatser som genomfördes under 2015. En mer detaljerad redovisning av resultaten görs inom respektive politikområde.

Jämn fördelning av makt och inflytande

Politiskt beslutsfattande

Efter valet 2014 är andelen kvinnor i riksdagen 44 procent och andelen män 56 procent. I jämförelse med valet 2010 innebär detta en minskning av andelen kvinnor med en procentenhet. I kom-

munfullmäktige är andelen kvinnor 44 procent och andelen män 56 procent sedan valet 2014. I jämförelse med valet 2010 är det en ökning av andelen kvinnor med en procentenhet. I kommunstyrelserna är andelen kvinnor som är ordförande 37 procent. I landstingsfullmäktige är andelen kvinnor 48 procent och andelen män 52 procent. I jämförelse med valet 2010 är det en ökning av andelen kvinnor med en procentenhet. I landstingens styrelser är andelen kvinnor som är ordförande 43 procent.

Kvinnor och män i styrelser och ledning

Per den 10 maj 2016 var andelen kvinnor 48 procent och andelen män 52 procent i de av staten hel- och delägda bolagens styrelser. Könsfördelningen bland ordförandena var 46 procent kvinnor och 54 procent män. Bland verkställande direktörer var 30 procent kvinnor och 70 procent män.

I statliga myndigheters styrelser och insynsråd 2015 var i genomsnitt 51 procent kvinnor och 49 procent män. Bland styrelseordförandena var andelen kvinnor 49 procent och andelen män 51 procent. Målet om en jämn könsfördelning har uppnåtts (S2016/05582/JÄM). Av totalt 239 redovisade styrelser och insynsråd hade 187 eller 78 procent, en könsfördelning inom intervallet 40–60.

Könsfördelningen bland chefer i offentlig sektor är jämnast inom staten, med 42 procent kvinnor och 58 procent män 2014 (se även utg. omr. 2, avsnitt 5). I kommunal verksamhet är motsvarande fördelning 68 procent kvinnor och 32 procent män, och i landstinget 72 procent kvinnor och 28 procent män 2014.

Tabell 5.2 Chefer i offentlig och privat sektor

Könsfördelning procent

	Stat		Kommun		Landsting		Privat	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M
2014	42	58	68	32	72	28	30	70

Källa: Statistiska centralbyrån.

Enligt SIS Ägarservice AB var andelen kvinnor i börsföretagens styrelser 29 procent och andelen män 71 procent 2015. Andelen kvinnor som var styrelseordförande var 5 procent och andelen män 95 procent. Bland börsföretagens verkställande direktörer var 6 procent kvinnor och 94 procent män.

Tabell 5.3 Styrelseledamöter i börsbolag 2002–2015

Könsfördelning procent

År	Kvinnor	Män
2002	6	94
2004	15	85
2006	18	82
2008	18	82
2010	20	80
2012	23	77
2014	26	74
2015	29	71

Källa: Styrelser och revisorer i Sveriges Börsföretag 2014–2015, SIS Ägarservice AB.

Statligt stöd till jämställdhetsprojekt

Organisationer och verksamheter kan ansöka om och beviljas bidrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) enligt förordningen (2006:390) om statsbidrag till jämställdhetsprojekt. Under 2015 fördelade myndigheten 9 miljoner kronor i bidrag till 24 projekt.

På regeringens uppdrag genomförde MUCF en uppföljning av jämställdhetsprojekten (U2013/06125/JÄM). Uppföljningen visade att projekten stimulerade organisationers engagemang i jämställdhetsfrågor.

Ekonomisk jämställdhet

Enligt såväl Delegationen för jämställdhet i arbetslivet (SOU 2015:50) som Jämställdhetsutredningen (SOU 2015:86), har könssegregeringen på arbetsmarknaden vad gäller yrke minskat något under 2000-talet. För det första har kvinnor i högre grad än tidigare börjat arbeta i traditionellt mansdominerade yrken, och till viss del även övertagit ledande positioner som tidigare har innehaft av män. Motsvarande förändring, dvs. att män i större utsträckning arbetar inom kvinnodominerade yrkesgrupper har inte skett. För det andra har vissa traditionellt mansdominerade yrkesgrupper minskat i storlek, samtidigt som tjänste- och serviceyrken har ökat.

Löneskillnaderna mellan kvinnor och män minskar sakta

Skillnader i yrkestillhörighet är den främsta orsaken till att män i genomsnitt har högre lön än kvinnor. Att löneskillnaden har minskat

något under senare år beror enligt Medlingsinstitutet i första hand på att andelen kvinnor har ökat i mansdominerade och könsbalanserade yrken samtidigt som den minskat något i kvinnodominerade yrken.

År 2014 var kvinnors lön 86,8 procent av mäns lön och 2015 var andelen 87,5 procent. Löneskillnaden mellan kvinnor och män var alltså 12,5 procent 2015. Det är en minskning av skillnaden med 0,7 procentenheter jämfört med 2014. Variationen mellan olika sektorer är stor. Störst genomsnittlig löneskillnad finns inom landstingen, där löneskillnaden är 22,4 procent. Minst är löneskillnaden inom kommunerna där den är 4,6 procent.

Den standardvägda löneskillnaden mellan kvinnor och män var 4,6 procent 2015. Det är en minskning av skillnaden med 0,4 procentenheter jämfört med 2014. Vid standardvägning tas hänsyn till skillnader i lön mellan kvinnor och män avseende ålder, utbildning, arbetstid, sektor och yrkestillhörighet. Efter standardvägning var det inte längre landstingen som hade den största löneskillnaden 2015. Den största löneskillnaden fanns i stället bland tjänstemän i privat sektor, 7,7 procent. Att den standardvägda skillnaden är mindre än tidigare beror delvis på att lönesstrukturstatistiken har blivit mer detaljerad.

Medlingsinstitutet redovisade i juni 2015 flera uppdrag om löneskillnader mellan kvinnor och män. Av redovisningen framgår bl.a. att de centrala avtalens konstruktion spelar mindre roll för löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Vidare framgår att det är könsbalanserade tjänstemannayrken i privat och statlig sektor som är mest representerade bland de yrken som har haft högst löneökning mellan 2008 och 2013, medan manligt dominerade yrken i privat sektor är mest representerade bland dem som har haft lägst löneökning.

Sett till disponibel inkomst har kvinnor en lägre disponibel inkomst än män oavsett hushållstyp. Sammanboende kvinnor med barn har en lägre individuell nettoinkomst än ensamstående kvinnor med barn. Det omvända gäller för män på grund av att sammanboende män med barn har högre nettoinkomst än ensamstående män med barn.

Utfallet av regeringens ekonomiska politik för kvinnor respektive män

Regeringen har under 2015 och 2016 genomfört flera reformer som syftar till att stärka de ekonomiska marginalerna för hushåll med svag ekonomi och att minska skillnaderna i inkomst mellan olika grupper. Satsningarna inkluderar bl.a. höjt bostadstillägg och sänkt skatt för pensionärer, höjd barnbidrag i försörjningsstödet och höjt underhållsstöd, samt höjd ersättning i arbetslöshetsförsäkringen och höjd sjuk- och aktivitetsersättning. Det förhöjda grundavdraget för pensionärer innebär att den individuella disponibla inkomsten i genomsnitt ökar mer för kvinnor än för män. Det höjda bostadstillägget gynnar främst de äldsta kvinnorna. Höjt underhållsstöd förbättrar ekonomin för ensamstående kvinnor med barn. Detsamma gäller för höjningen av barnbidraget i försörjningsstödet. En höjd grundnivå i föräldrapenningen är också en reform som främst gynnar kvinnor, eftersom kvinnor tar ut fler dagar på grundnivå. De höjda studiemedlen gynnar företrädesvis kvinnors inkomster eftersom kvinnor studerar i större utsträckning än män. Det höjda taket i arbetslöshetsförsäkringen ökar däremot mäns genomsnittliga disponibla inkomst något mer än kvinnors eftersom fler män hade inkomster över det tidigare taket i arbetslöshetsförsäkringen. När satsningar på välfärdstjänster – bl.a. skola, vård och omsorg – beaktas, påverkas en större andel kvinnor respektive män positivt av regeringens politik än om analysen begränsas till individuell disponibel inkomst. Den individuella utökade inkomsten för kvinnor väntas öka för 24 procent, minska för 12 procent och påverkas lite eller inte alls för 64 procent till följd av regeringens politik 2017. Av männen bedöms 15 procent få en ökning, 20 procent få en minskning, och för 65 procent bedöms den individuella utökade inkomsten påverkas lite eller inte alls. Den individuella utökade inkomsten beräknas vara något större för kvinnor än för män (se Bilaga 3, Ekonomisk jämställdhet, diagram 6.3).

Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden

Arbetskraften omfattar personer som antingen är sysselsatta/förvärvsarbetande eller arbetslösa. Kvinnors arbetskraftsdeltagande har sedan 1990-talet varit ca 5 procentenheter lägre än mäns. År 2015 var det relativa arbetskraftstalet för kvinnor i åldern 20–64 år 84 procent, jämfört med 89 procent för män. Kvinnors lägre arbetskraftsdeltagande kan delvis förklaras av att kvinnor står utanför arbetskraften på grund av sjukdom och är heltidsstuderande i större omfattning än män. Andelen kvinnor och män som är arbetslösa har minskat sedan 2013. År 2015 var det relativa arbetslöshetstalet 6,4 procent för kvinnor, jämfört med 6,8 procent 2013. För män minskade det relativa arbetslöshetstalet under motsvarande period från 7,4 procent till 6,9 procent. Arbetslösheten skiljer sig endast marginellt åt mellan könen. Arbetslösheten är högre bland utrikes födda än bland inrikes födda. År 2015 (15–74 år) var 5,2 procent av inrikes födda kvinnor arbetslösa, jämfört med 5,5 procent av männen. Under samma år var 8,9 procent av inomeuropeiskt utrikes födda kvinnor (exklusive Sverige) arbetslösa, jämfört med 9 procent av de inomeuropeiskt födda männen. Högst arbetslöshet fanns bland de utomeuropeiskt födda, där 22,4 procent av kvinnorna och 23 procent av männen var arbetslösa. Skillnader i arbetslöshet förklaras därmed av härkomst snarare än kön (se Bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet).

Män har högre sysselsättningsgrad än kvinnor i alla åldersgrupper. År 2015 var sysselsättningsgraden för kvinnor och män (20–64 år) 78 respektive 83 procent. Inrikes födda kvinnor har lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda män (83 respektive 85 procent). Utrikes födda kvinnor har en lägre sysselsättningsgrad än utrikes födda män (63 respektive 72 procent). Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan utrikes födda kvinnor och män är större än den mellan inrikes födda kvinnor och män. Skillnader i sysselsättningsgrad förklaras således, till skillnad mot när det gäller arbetslöshet, både av härkomst och av kön.

Kvinnor har i större utsträckning än män osäkra anställningar. Av alla tidsbegränsat anställda i åldern 20–64 år 2015 var 54 procent kvinnor och 46 procent män. År 2015 hade ungefär 335 000 kvinnor och 281 000 män en tidsbegränsad anställning.

Män är företagare i betydligt större utsträckning än kvinnor. År 2015 var 37 procent av egenföretagarna kvinnor och 63 procent män. Under senare år har dock företag som leds av kvinnor ökat mer i antal jämfört med företag som leds av män.

Det finns flera strukturella förhållanden som förklarar den ekonomiska ojämställdheten. Kvinnor arbetar deltid i betydligt större utsträckning än män och tar ett större ansvar än män för det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnors sjukfrånvaro ligger stadigt på en högre nivå än mäns. Kvinnor har ett högre sjukpenningtal än män och skillnaderna ökar. I maj 2016 var kvinnornas sjukpenningtal 89 procent högre än männens, 14,1 dagar för kvinnor och 7,4 för män.

En av regeringens viktigaste uppgifter är att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten. Regeringens målsättning är att antalet personer som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin ska öka så att Sverige når målet om lägst arbetslöshet i Europa 2020. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad. Att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är centralt för att den ekonomiska jämställdheten ska förbättras.

Insatser för att främja jämställdhet i arbetslivet

Arbetsmiljöverket (AV) slutrapporterade i februari 2015 uppdraget om kvinnors arbetsmiljö (A2011/0229/ARM). Utifrån inspektioner och kunskapssammanställningar konstaterar AV bl.a. att den könssegregerade arbetsmarknaden i väsentlig grad bidrar till att kvinnor löper större risk att drabbas av belastningsskador och att många arbetsgivare och arbetstagare saknar tillräckliga kunskaper för att förebygga belastningsskador i sina verksamheter. AV har av regeringen fått i uppdrag att vidareutveckla arbetet med kvinnors arbetsmiljö 2015 och 2016.

Sedan 2010 har Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) i uppdrag att systematiskt sammanställa kunskap om arbetsmiljöns betydelse för uppkomst av sjukdom. I uppdraget ska särskilt kvinnors arbetsmiljö

beaktas. Både när det gäller depression/utmattning och ryggproblem konstaterar SBU att kvinnor och män med likartade arbetsvillkor i lika hög grad utvecklar besvär.

Mot bl.a. denna bakgrund har regeringen tagit fram skrivelsen En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016–2020 (skr. 2015/16:80), som överlämnades till riksdagen i februari 2016. Arbetsmiljöstrategin har utformats kring tre prioriterade områden som alla har koppling till jämställdhet: nollvision mot dödsolyckor och förebyggande av arbetsolyckor, ett hållbart arbetsliv samt psykosocial arbetsmiljö. Strategin anger en inriktning men omfattar också konkreta åtgärder, såsom nya uppdrag till Arbetsmiljöverket om webbaserad information samt två nya utredningar; Arbetsmiljör regler för ett modernt arbetsliv (dir. 2016:1) och Nationellt Centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö (dir. 2016:2).

Vidare har regeringen i februari 2016 tillsatt en utredning (dir. 2016:10) för att göra en översyn av reglerna för föräldraledighet och föräldraförsäkring. Syftet är att identifiera problem och föreslå åtgärder för att föräldraförsäkringen i högre grad än i dag ska bidra till jämställdhet på arbetsmarknaden, ett jämställt föräldraskap och även fortsatt bidra till goda uppväxtvillkor för barn. Regeringen införde 2016 en tredje reserverad månad i föräldraförsäkringen för vardera föräldern i syfte att bl.a. förbättra jämställdheten på arbetsmarknaden. Det kommunala vårdnadsbidraget avskaffades den 1 januari 2016.

Vinnova slutredovisade i mars 2016 uppdraget om behovsmotiverad forskning för ökad jämställdhet (N2012/00291/FIN, N2011/06502/FIN, N2012/06294/FIN m.fl.). I uppdraget ingick att fördela medel till praktisknära forskning för att öka jämställdheten inom akademi, näringsliv, offentlig sektor och den ideella sektorn i syfte att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Sammanlagt tio forskningsprojekt beviljades medel. Av slutrapporten framgår bl.a. att forskningsprojekten har bidragit med kvalitetssäkrad kunskap om metoder, verktyg och processer för praktiskt jämställdhet som kan spridas och användas för att öka jämställdheten och på sikt bidra till hållbar tillväxt och ett jämställt samhälle.

I regeringens proposition Ett övergripande ramverk för aktiva åtgärder i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter (prop. 2015/16:135) har regeringen föreslagit att det nuvarande kravet på lönekartläggning för jämställda löner kvarstår och att en sådan kartläggning ska genomföras årligen. När det gäller formerna för dokumentation av arbetet ersätts dagens krav på särskilda planer med ett krav på skriftlig dokumentation. Kravet på skriftlig dokumentation vid lönekartläggningen ska omfatta företag med minst 10 arbetstugare i stället för dagens 25. I propositionen lämnas också förslag på ett förtydligt ansvar för arbetsgivare att främja en jämn könsfördelning på ledande positioner. Riksdagen beslutade om propositionen den 21 juni 2016 (bet. 2015/16:AU10, rskr. 2015/16:304). Förslagen träder i kraft den 1 januari 2017 (se även avsnitt 4 Diskriminering).

Jämställdhet i skolan och högskolan

Inom högre utbildning och forskning har könsfördelningen blivit jämnare över tid. Andelen kvinnor bland professorer har under perioden 2004–2015 ökat från 17 till 26 procent. Under samma period ökade andelen kvinnor bland lektorer från 34 till 46 procent. Våren 2015 tillsatte regeringen en expertgrupp för ökad jämställdhet i högskolan.

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Andelen kvinnor som arbetar deltid har minskat från 40 procent 2000 till 30 procent 2015. Trenden mot mer heltid gäller dock inte kvinnor i gruppen 20–44 år. Bland männen har andelen som arbetar deltid däremot ökat, från 6 procent 2000 till 11 procent 2015. Högst andel män som arbetar deltid finns i de yngsta (20–24 år) och äldsta (55–64 år) åldersgrupperna. Enligt Sveriges Kommuner och Landsting ökade antalet heltidsanställningar i den kommunala sektorn med 5 procentenheter mellan 2008 och 2014. Kvinnor stod för hela ökningen, vilket organisationen menar är resultatet av bl.a. ett medvetet jämställdhetsarbete.

Deltidsarbete är i hög utsträckning förknippat med ett huvudansvar för obetalt hem- och omsorgsarbete. År 2015 uppgav 20 procent av de deltidssarbetande kvinnorna och 9 procent av de deltidssarbetande männen ansvar för vård av barn och vård av vuxen anhörig som orsak till deltidssarbete (SCB

2015). Det motsvarar nästan 150 000 kvinnor och knappt 25 000 män och innebär en minskning för kvinnorna med nästan två procentenheter och en ökning för männen med nästan två procentenheter jämfört med 2010. (Se vidare utg.omr. 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn).

Kvinnor har sedan den moderna föräldraförsäkringen infördes 1974 tagit ut majoriteten av dagar med föräldrapenning. Initialt tog kvinnorna ut i princip alla dagar, varefter männens andel successivt har ökat. 1995, i samband med att en månad reserverades för den ena föräldern, tog kvinnorna ut 90 procent och männen 10 procent av dagarna med föräldrapenning. Under 2015 tog kvinnorna ut 74 procent och männen 26 procent av dagarna med föräldrapenning. Män som saknar eller har en låg inkomst eller svag arbetsmarknadsanknytning använder föräldrapenning i minst utsträckning. Kvinnor i samma situation avstår inte från föräldrapenning men tar kortare ledighet. I de familjekonstellationer där mannen har en högre inkomst än kvinnan minskar sannolikheten att föräldrarna delar lika på föräldrapenningdagarna (SOU 2014:28).

Regeringen har 2016 infört en tredje reserverad månad i föräldraförsäkringen för vardera föräldern i syfte att bl.a. förbättra jämställdheten på arbetsmarknaden.

Fördelningen av tillfällig föräldrapenning för vård av barn har varit mer jämnt fördelad mellan könen genom åren och varierat mellan 60 och 68 procents uttag för kvinnorna och 32 och 40 procent för männen. År 2015 tog kvinnorna ut 62 procent och männen 38 procent av dagarna med ersättning. Beaktas antalet uttagna föräldradagar är skillnaden mellan könen ännu större eftersom kvinnor, oavsett inbördes inkomst, i regel tar ut flest dagar.

Mäns våld mot kvinnor

Utsatthet för misshandel

I den senaste Nationella trygghetsundersökningen (NTU) från Brottsförebyggande rådet (Brå) uppgav 1,6 procent av kvinnorna och 2,5 procent av männen att de blivit utsatta för misshandel under 2014. Det motsvarar uppskattningsvis närmare 60 000 kvinnor och 95 000 män (16–79 år) och innebär en minskning jämfört med föregående år. Självrapporterad utsatthet är vanligast förekommande bland kvinnor och män i åldersgruppen 20–24 år.

Sedan den första undersökningen 2005 (Brå 2007) har andelen kvinnor och män som uppger utsatthet för misshandel minskat med 0,6 procentenheter (tabell 5.4). Minskningen gäller främst unga män och är marginell för kvinnor (från 1,8 procent 2005 till 1,6 procent 2014). Det största antalet misshandelsfall sker på allmän plats, därefter följer arbete/skola och den utsattes, gärningspersonens eller någon annans bostad.

Kvinnor uppger i långt högre grad än män att de utsatts för misshandel i en bostad (36 procent av alla händelser som kvinnor rapporterat jämfört med 6 procent av alla händelser som män rapporterat), medan män oftare utsätts på allmän plats (33 procent för kvinnor respektive 62 procent för män). Arbetsplatsen och skolan är en ungefär lika vanlig brottsplats för kvinnor som för män (26 procent respektive 23 procent). Detta innebär att kvinnor 2014 i något högre

grad uppger att de utsatts för misshandel i en bostad och på allmän plats jämfört med den första undersökningen 2005 då motsvarande andelar var 33 respektive 29 procent. Under samma period har andelen kvinnor som uppger att de utsatts för misshandel på arbetsplatsen eller i skolan minskat något från 33 procent (2005) till 26 procent (2014).

Oavsett den utsattas kön, är gärningspersonen oftast en man. I en fördjupad analys av NTU för åren 2005–2012 har 88 procent av de uppgivna gärningspersonerna vid misshandel varit män och 12 procent har varit kvinnor (Gärningspersoners kön och ålder vid misshandel, rån och sexualbrott – en beskrivning utifrån misstankestatistiken och Nationella trygghetsundersökningen, Brå 2014).

Tabell 5.4 Personer 16–79 år som uppgett att de utsatts för misshandel efter plats 2011–2013

Andel (%) händelser

Kön Förövare/offre	Bostad	Arbete/skola	Allmän plats	Annan plats	Misshandel totalt
Kvinna förövare man offer	10	4	2	3	4
Man förövare man offer	22	43	78	69	59
Kvinna förövare kvinna offer	8	19	5	13	10
Man förövare kvinna offer	59	35	15	15	27
<i>Totalt</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Totalt antal skattade händelser	214 000	304 000	622 000	113 000	1 253 000

Källa: Nationella trygghetsundersökningen (NTU), Brottsförebyggande rådet (Brå).

Kvinnor utsätts oftare för misshandel av närstående, medan män oftare utsätts för misshandel av helt okända (tabell 1.5). När kvinnor uppgav utsatthet för misshandel 2014 var gärningspersonen en närstående i 37 procent av fallen, medan gärningspersonen var närstående i 3 procent av de fall som män uppgav. Denna andel har varierat över tid, men innebär en ökning, särskilt för kvinnor, i förhållande till 2005 års NTU. Då var motsvarande uppgifter 31 procent (kvinnor) och 2 procent (män).

För både kvinnor och män var det 2014 vanligast att uppges utsatthet för misshandel av en helt okänd gärningsperson. Det gällde 40 procent av de fall som uppgivits av kvinnor och 70 procent av de fall som uppgivits av män. Även i detta avseende är skillnaden mot 2005 års NTU påtaglig för kvinnor. I den senare var gärningspersonen okänd i 29 procent av de uppgivna fallen av misshandel mot kvinnor och i 66 procent av de fall som rörde män.

Tabell 5.5 Personer 16–79 år utsatta för misshandel efter relation till förövaren 2014

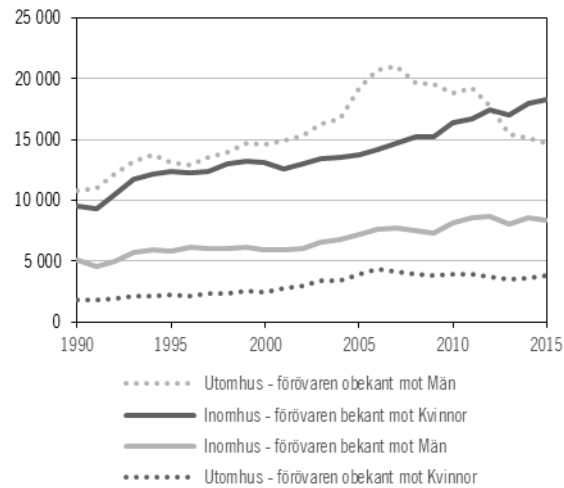
Andel (%) händelser

Relation till förövaren	Kvinnor	Män
Närstående	37	3
Bekant	23	26
Helt okänd	40	70
Totalt	100	100

Källa: Nationella trygghetsundersökningen (NTU), Brottsförebyggande rådet (Brå).

Antalet anmälda fall av misshandel mot kvinnor som är 18 år eller äldre har ökat successivt under en tioårsperiod. År 2006 anmäldes ca 25 500 misshandelsbrott mot kvinnor. Under 2015 anmäldes 28 900 misshandelsbrott mot kvinnor vilket är en ökning med 2 procent jämfört med 2014.

Diagram 5.1 Anmäld misshandel 1990–2015

Källa: Brottsförebyggande rådet (BRÅ)

Antalet anmälda fall av grov kvinnofridskränkning har minskat under perioden 2010–2015. År 2010 anmäldes 2 500 fall av grov kvinnofridskränkning och 2015 anmäldes 1 830 fall.

Utsatthet för sexualbrott

Statistiken omfattar både lindrigare och allvarigare brott. Det är betydligt fler kvinnor än män som uppger att de blivit utsatta för sexualbrott (tabell 1.6). År 2014 uppgav 1,8 procent av kvinnorna och 0,3 procent av männen att de utsatts för sexualbrott, enligt NTU. För kvinnor innebär detta en minskning från högre nivåer de senaste åren medan den självrapporterade utsattheten för män legat på ungefär samma, relativt låga nivå i samtliga NTU. I 2005 års undersökning uppgav 1,6 procent av kvinnorna och 0,3 procent av männen utsatthet för sexualbrott.

Kvinnors rapporterade utsatthet varierar betydligt mellan olika åldersgrupper. Mest utsatta är unga kvinnor 16–24 år, där 5 procent uppger att de har blivit utsatta för sexualbrott 2014.

Tabell 5.6 Personer 16–79 år utsatta för sexualbrott efter ålder 2014

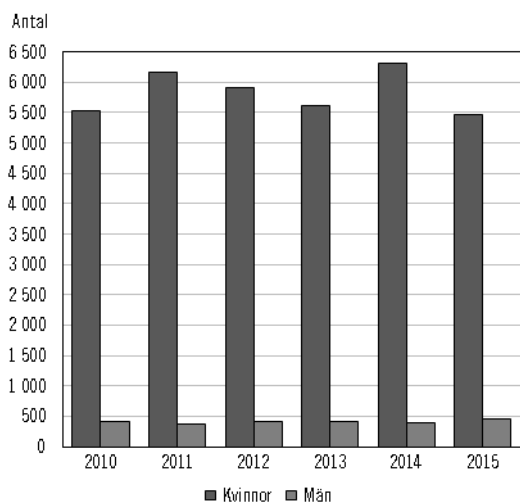
Andel (%) av alla i gruppen

Ålder	Kvinnor	Män
16-24	5,0	0,5
25-44	2,1	0,4
45-64	1,0	0,2
65-79	0,1	0,1

Källa: Nationella trygghetsundersökningen (NTU), Brottsförebyggande rådet (Brå). Med sexualbrott avses alla former av sexualbrott mot personer 16 år och äldre. Personer som ger svar på frågan: Ofredade, tvingade eller angrep någon dig sexuellt under föregående år?

Under 2015 polisanmäldes 17 600 sexualbrott mot vuxna och barn, varav 5 900 våldtäktsbrott. För sexualbrott bedöms mörkertalet vara betydande. De anmälda våldtäktsbrotten minskade med 12 procent mellan 2014 och 2015. Antalet anmälda våldtäktsbrott har varierat under den senaste femårsperioden och förklaringen till det senaste årets nedgång är oklar (diagram 1.1.). Statistiken kan också påverkas av enstaka anmälningar med många brott.

Det är en stor överrepresentation av anmälda våldtäktsbrott mot flickor och kvinnor (diagram 5.2). År 2015 anmäldes 5 900 våldtäktsbrott av vilka drygt 5 400 (92 procent) var riktade mot flickor och kvinnor.

Diagram 5.2 Anmälda våldtäktsbrott mot vuxna och barn 2010–2015

Källa: Nationella trygghetsundersökningen (NTU), Brottsförebyggande rådet (Brå)

Utsatthet för prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt köp av sexuell tjänst

Enligt Polismyndigheten är det svårt att uppskatta hur många som föll offer för människohandel under 2015. Det är inte heller möjligt att identifiera eller ens lokalisera alla offer, mesta-

dels flickor och kvinnor, som iaktas under polisens spaning. Uppskattningen kan inte heller baseras uteslutande på målsägande i människohandelsutredningar då många utredningar i stället resulterar i domar om koppleri eller grovt koppleri.

Under 2015 anmäldes totalt 58 brott som rörde människohandel för sexuella ändamål jämfört med 31 under 2014. Under samma period lagfördes två brott rörande människohandel för sexuella ändamål jämfört med ett brott året innan.

Totalt anmäldes 523 brott rörande köp av sexuell tjänst 2015 jämfört med 607 anmälningar året innan. Under samma period lagfördes 330 brott rörande köp av sexuell tjänst jämfört med 260 året innan. Ytterligare förundersökningar om människohandel för sexuella ändamål och köp av sexuell tjänst pågår, och ett antal domar väntas falla under 2016.

Information från Polismyndigheten visar att den absoluta majoriteten av offer för människohandel för sexuella ändamål under 2014 var flickor och kvinnor, vanligen mellan 20 och 37 år gamla. De flickor och pojkar, kvinnor och män som fördes till Sverige för prostitutionsändamål kom i första hand från Öst- och Sydösteuropa samt Nigeria.

Försäljning av sexuella tjänster sker i dag i Sverige, liksom i andra länder, mestadels via internet.

Tabell 5.7 Anmälda brott rörande köp av sexuell tjänst och lagförda brott rörande köp av sexuell tjänst samt domar och strafförelägganden över människohandel för sexuella ändamål

	2006	2009	2015
Anmälda brott, köp av sexuell tjänst (könsuppdelad statistik saknas)	156	352	523
Lagförda, köp av sexuell tjänst (samtliga män)	48	107	330
Anmälda brott, människohandel för sexuella ändamål (könsuppdelad statistik saknas)	27	31	58
Domar och strafförelägganden över människohandel för sexuella ändamål (samtliga män)	11	0	2

Källa: Brå.

Stöd till tjej- och kvinnojourer samt brottsofferjourer för hbtq-personer

Det är viktigt att det civila samhällets organisationer får stöd för att utföra verksamhet riktad till dem som utsätts för våld. De ideella tjej- och

kvinnjourerna utför ett betydelsefullt arbete med att ge stöd och skydd till kvinnor som har utsatts för våld. För 2016 har 100 miljoner kronor avsatts till lokala tjej- och kvinnjourer. Syftet är att stödet ska bidra till ökad långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar för de aktuella tjej- och kvinnjourerna. Medlen fördelas av Socialstyrelsen och i första hand som tvååriga bidrag.

Regeringen avsatte även 2 miljoner kronor till de organisationer som arbetar för att utveckla brottsofferverksamhet riktad till homosexuella, bisexuella och transpersoner som utsatts för våld i en nära relation. Medlen fördelades av Socialstyrelsen till Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL).

Kommunernas stöd till våldsutsatta

Socialstyrelsen har i uppdrag att utveckla öppna jämförelser avseende kommunernas stöd till brottsoffer. Resultat från Öppna jämförelser redovisas under utg. omr. 9, avsnitt 7 individ- och familjeomsorg.

Upptäcka våldsutsatthet

En grundläggande utmaning i arbetet mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer är att det finns många hinder för den utsatta kvinnan att själv berätta om våldet. Därför fordras ett aktivt arbete i berörd offentlig verksamhet för att upptäcka våldsutsatthet. Socialstyrelsen har tagit fram bedömningsinstrumentet FREDA som är avsett för att underlätta identifiering av våld och bedömning av stödbehov. Under 2013 och 2014 deltog ett antal socialbidragsenheter och verksamheter riktade till våldsutsatta i ett projekt om tillämpning av FREDA som myndigheten har utvärderat.

Utvärderingen visar bl.a. att det hos personal fanns invändningar mot att rutinmässigt ställa frågor om våld men att användningen av FREDA vid redan konstaterat våld gav information som förbättrade utbudet av insatser och bidrog till att bättre anpassa insatserna till individernas behov.

Förebyggande arbete

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) redovisade 2015 sitt uppdrag att ta fram kunskapsstöd inriktat på attityder och värderingar kring jämställdhet, maskulinitet och våld 2011–2014. Myndigheten pekar i redo-

visningen bl.a. på att stereotypa könsföreställningar hos män kan vara en riskfaktor för våldsamt beteende. Som en fortsättning på detta arbete har regeringen uppdragit åt MUCF att främja användningen av effektiva våldsförebyggande program bland kommuner och i det civila samhället (S2015/05768/JÄM). Uppdraget ska redovisas senast den 1 februari 2017. Vidare har regeringen gett Statens skolverk i uppdrag att utvärdera ett sådant program, Mentors in Violence Prevention (MVP), vid användning i skolan (S2015/02414/JÄM). Uppdraget ska redovisas i april 2018.

Samordning av insatser

Länsstyrelsen i Stockholms län lämnade i mars 2016 en samlad redovisning av länsstyrelsernas arbete med att stödja samordningen i länen av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål (S2016/02001/JÄM). Länsstyrelsen bedömer att samarbetet och samordningen successivt har ökat och stärkts de senaste åren, exempelvis genom gemensamma kampanjer, kartläggningar, konferenser och utbildningar.

Under 2015 har länsstyrelserna i högre grad verkat för att medvetandegöra olika aktörer om att arbetet mot mäns våld mot kvinnor är en del av ett bredare jämställdhetsarbete med kopplingar till frågor såsom utbildning, arbetsliv och folkhälsa. Flera länsstyrelser har också samlats i olika grupperingar kring särskilda fokusområden. Några länsstyrelser har till exempel genomfört kampanjer, kartläggningar och kompetensutveckling rörande prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Länsstyrelserna i Stockholm, Skåne och Västra Götalands län har som del av samma uppdrag lämnat stöd till utveckling av skyddat boende för våldsutsatta kvinnor med prioritet av boenden för kvinnor i särskilt utsatta grupper (S2014/08870/SAM). De tre länsstyrelserna beviljade drygt fyra miljoner kronor till 31 verksamheter över hela landet.

Utveckling av en nationell hjälptelefon för att förebygga sexuellt våld

Med stöd av regeringen startade Centrum för Andrologi och Sexualmedicin (CASM) vid Karolinska universitetssjukhuset 2012 Prevent-Tell, en nationell hjälptelefon för att förebygga

sexuellt våld. Den vänder sig till personer med självupplevt riskbeteende, tvångsmässig upptagenhet av sexuella tankar och handlingar, sexuellt intresse för barn och impulser att tvinga någon till sex. Även närstående och vårdgivare kan via PrevenTell få råd och hjälp att hantera frågor kring sexuellt våld och oro för sexuella övergrepp. Under perioden mars 2012–oktober 2015 har 1 675 samtal inkommit och dokumenterats (dvs. i genomsnitt cirka 39 samtal i månaden). Den största andelen av samtalen (74 procent) kommer från personer som har en oönskad sexualitet, cirka 16 procent av samtalen kommer från närstående och ett mindre antal (4 procent) kommer från andra vårdgivare. Merparten (92 procent) av dem som ringer PrevenTell första gången är män. Den vanligaste orsaken till att ringa är upplevelsen av att hålla på att förlora kontrollen och att beteendet accelererar. Drygt hälften av dem som ringer har ett sexmissbruk eller hypersexuell störning. Av de som ringer är merparten motiverade att få hjälp (74 procent) och drygt hälften (54 procent) har hänvisats till behandling.

Hedersrelaterat våld och förtryck inklusive tvångsäktenskap

Länsstyrelsen i Östergötlands län har sedan 2005 haft flera uppdrag som syftar till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Under 2016 har länsstyrelsen slutredovisat ett antal fleråriga uppdrag, däribland uppdraget att främja och lämna stöd till nationella och länsövergripande insatser på området (S22016/02009/JÄM). Enligt länsstyrelsen i Östergötlands län bedömer flera länsstyrelser att kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck har ökat i kommunerna. Länsstyrelserna ser dock ett stort behov av fortsatta, mer långsiktiga satsningar inte minst vad gäller våldsförebyggande insatser riktade till såväl barn och unga som föräldrar.

Vidare har Länsstyrelsen i Östergötlands län haft i uppdrag att sprida vägledningen Våga göra skillnad – om skydd, stöd och rehabilitering av unga som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck, riskerar att bli gifta mot sin vilja eller som har blivit gifta mot sin vilja. Länsstyrelsen har tagit fram underlag för utveckling och implementering av arbetet på lokal nivå och därefter erbjudit ett utbildningspaket till kommunerna. I samverkan med andra länsstyrelser har Länsstyrelsen i Östergötlands län genomfört cirka 120 utbildningsinsatser riktade till berörda

myndigheter och verksamheter, såsom skola och socialtjänst.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har vidare haft i uppdrag att kartlägga förebyggande insatser i form av universellt och riktat föräldrastöd syftande till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer, som barnäktenskap, tvångsäktenskap och könstympning av flickor och kvinnor. Kartläggningen visar att de föräldrastödsprogram som vanligen används i kommunerna generellt sett inte riktar sig till eller når föräldrar med utländsk bakgrund och i än lägre grad är inriktade på hedersrelaterat våld och förtryck. I kartläggningen identifieras dock några exempel på program som utvecklats för bl.a. detta syfte och som har prövats under längre tid. Dessa program har också utvärderats med försiktigt lovande resultat.

Till Länsstyrelsen i Östergötlands läns uppdrag hör även att utveckla och driva ett nationellt kompetensteam mot hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet med uppdraget är att samordna och stödja arbetet på detta område och att bistå berörda myndigheter och organisationer med kunskap och kompetens. Kompetensteamet driver en nationell stödtelefon för yrkesverksamma och ideellt verksamma, arrangerar och medverkar i utbildningar för dessa målgrupper samt sprider kunskap och information (www.hedersfortryck.se).

Från den 13 mars 2014 till den 31 december 2015 inkom samtal om 405 ärenden rörande 698 personer, främst flickor och unga kvinnor, som är direkt utsatta för olika typer av våld och förtryck. Det handlar exempelvis om genomförda eller planerade barn- och tvångsäktenskap samt barn och unga som har förts utomlands eller har riskerat att bli bortförda. Det handlar också om grovt fysiskt våld, allvarliga psykiska kränkningar, sexuella övergrepp och hot, inklusive dödshot. Många har utsatts av föräldrar, syskon eller andra släktingar. De flesta samtalen kommer från socialtjänsten, men även skolor och förskolor står för en relativt stor andel.

I februari 2016 beslutade regeringen en proposition med förslag om att kriminalisera stämpling till äktenskapstvång (prop. 2015/16:113, bet.2015/16:JuU16, rskr. 2015/16:234). Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag i maj 2016. Lagändringen kommer att möjliggöra att

brottsbekämpande myndigheter ingriper ännu tidigare mot misstänkta fall av tvångsåktenskap.

Könsstympling

I februari 2016 redovisade Länsstyrelsen i Östergötlands län sitt uppdrag att sprida vägledningen Våga se, en vägledning för stöd och skydd av flickor som är eller riskerar att bli könsstympade. Vägledningen vänder sig till alla som arbetar med barn och unga inom förskola, skola, hälso- och sjukvård, socialtjänst, polis och den idéburna sektorn med konkreta förslag, bl.a. på hur de i sin yrkesutövning kan arbeta för att upptäcka flickor som är könsstympade eller är i riskzonen för att bli könsstympade.

Under 2015 har länsstyrelsen genomfört cirka 90 utbildningar för yrkesverksamma på lokal och regional nivå, tagit fram informationsfilmer och uppdaterat webbplatsen www.hedersfortryck.se med information om könsstympling. Flera ärenden som inkommit till den nationella stödtelefonen har rört konsekvenser av könsstympling (37 flickor och unga kvinnor), oro för att könsstympling ska ske (31 flickor) och misstankar om att könsstympling skett (7 flickor).

Insatser mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Länsstyrelsen i Stockholms län redovisade sitt arbete mot prostitution och människohandel 2015 (S2016/02002/JÅM). Länsstyrelsen fyller en viktig samordnande och konsultativ roll för myndigheter som inte arbetar så ofta med människohandelsfrågor och som därför har behov av expertis. För att samordna hanteringen av människohandelsärenden har ett nationellt metodstödsteam mot prostitution och människohandel (NMT) inrättats. Under 2015, inkom över 70 ärenden till metodstödsteamets stödtelefon från polis, socialtjänst, sjukvård och allmänhet. Länsstyrelsen har också fortsatt att samordna länsstyrelsernas arbete mot människohandel och prostitution (LAMP).

Länsstyrelsen genomför programmet Tryggare återvändande i samarbete med den internationella migrationsorganisationen IOM (International Organization for Migration). Programmet avser individanpassat stöd för utländska medborgare utsatta för prostitution och människohandel i Sverige. Under 2015 återvände 21 personer (10 kvinnor och 11 män) jämfört med 25 under 2014.

Länsstyrelsen har vidare under 2015 tagit fram en manual i syfte att stötta yrkesverksamma som kommer i kontakt med vuxna och barn som utsatts för människohandel. Länsstyrelsen har också fortsatt att delfinansiera länskoordinatorer vid socialtjänsterna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Länskoordinatorernas uppgift är att bistå regionala myndigheter med stöd i människohandelsärenden utifrån det sociala perspektivet i samverkan med polisen. Under 2015 har även en regionkoordinator tillsatts inom region Bergslagen.

Länsstyrelserna har inom ramen för sitt uppdrag att samordna insatser för att motverka mäns våld mot kvinnor genomfört kompetenshöjande insatser riktat mot yrkesverksamma som möter dessa kvinnor samt förebyggande insatser mot unga personer (13–21 år) som säljer sexuella tjänster som ett självskadebeteende. Myndighetssamverkan till stöd för vuxna och barn utsatta för människohandel och prostitution har också byggts upp i många län. Länsstyrelserna bedömer att samarbetet medför stora samordningsvinster länsstyrelserna emellan (se även under rubriken *Länsstyrelsernas samordning av insatser för att motverka mäns våld mot kvinnor*).

Människohandelsutredningen (dir. 2014:128, 2015:6, 2015:64, 2015:131 och 2016:35) har bl.a. haft i uppdrag att utvärdera vilket genomslag 2011 års skärpning av straffet för köp av sexuell tjänst har fått samt att analysera och ta ställning till om brottet köp av sexuell tjänst ska undantas från kravet på dubbel straffbarhet. Utredningen redovisade dessa delar av sitt uppdrag i juni 2016 och delbetänkandet (SOU 2016:42) är nu på remiss. Utredningen ska vidare utvärdera tillämpningen av bestämmelsen om människohandelsbrott och granska hur de brottsbekämpande myndigheterna utreder och i övrigt arbetar med ärenden om människohandel, i syfte att effektivisera utredningarna och öka lagföringen. Uppdraget i dessa delar ska redovisas senast den 18 oktober 2016.

I syfte att uppnå en ambitionshöjning i frågorna kring människohandel har regeringen inrättat en tjänst som ambassadör mot människohandel. Ambassadören ska bl.a. lyfta kvinnors och flickors särskilda utsatthet i människohandel samt bidra till målen i Agenda 2030 om jämställdhet och barns rättigheter.

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering är ett av regeringens viktigaste verktyg för att utveckla och genomföra jämställdhetspolitiken. Regeringens möjligheter att fatta beslut och fördela resurser som främjar jämställdhet är beroende av att förslag och underlag grundas på en jämställdhetsanalys. När jämställdhet inkluderas i analysen ökar möjligheterna att på ett bättre sätt synliggöra hela befolkningens situation och behov, och politiken ges därmed bättre förutsättningar att utformas så att den ger såväl kvinnor som män, flickor som pojkar likvärdiga villkor. Med ett jämställdhetsperspektiv integrerat i politiken kan ett långsiktigt hållbart samhälle formos.

Inom Regeringskansliet bedrivs ett intensifierat arbete med att jämställdhetsintegrera centrala beslutsprocesser vid alla departement. SCB:s kvantitativa uppföljning av 2015 års arbete med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet visar överlag ett mycket positivt resultat (S2016/02919/JÄM). Exempelvis visar uppföljningen av 2015 års arbete att 95 procent av alla relevanta propositioner omfattar en jämställdhetsanalys. Motsvarande resultat av 2010 års arbete med jämställdhetsintegrering var 71 procent. Vidare visar uppföljningen att av alla relevanta kommittédirektiv har 67 procent en skrivning om jämställdhet. Motsvarande resultat av 2010 års arbete med jämställdhetsintegrering var 25 procent.

Regeringens strategi för jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet har utvärderats (U2012/01388/JÄM). Bl.a. framkommer att uppföljningen av arbetet med jämställdhetsintegrering behöver stärkas ytterligare. Regeringen beslutade den 22 juni 2016 om hur Regeringskansliet ska arbeta för att jämställdhetsintegrera sin verksamhet 2016–2020 (S2016/01917/JÄM).

Arbetet med jämställdhetsbudgetering i Regeringskansliet som startade 2014 fortsätter, och har inneburit ett ännu tydligare jämställdhetsperspektiv i budgetprocessen. Regeringen har under 2015 och 2016 genomfört flera reformer som syftar till att minska skillnaderna i inkomst mellan olika grupper. (Se s. 4 *Utfallet av regeringens ekonomiska politik för kvinnor respektive män*).

Likaså har kraven förtydligats och skärpts ytterligare avseende jämställdhetsperspektivet i

myndighetsstyrningen. För att stärka myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering har utvecklingsprogrammet för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) utökats från 41 myndigheter till att omfatta 59 myndigheter och en organisation med myndighetsuppdrag. De 19 nytillkomna verksamheterna har fått i uppdrag att under 2016 redovisa en plan för jämställdhetsintegrering som ska genomföras under 2017 och 2018.

Under hösten 2015 redovisade de första 41 myndigheterna sina handlingsplaner, vilka ska genomföras under 2016–2018. Flera myndigheter har inom sin kärnverksamhet identifierat konkreta utvecklingsbehov där de behöver göra förändringar för att denna ska bli jämställd. Exempelvis har flera myndigheter upptäckt att verksamheten utgår från mannen som norm och från ett stereotypt mansideal, vilket enligt myndigheterna kan bidra till att kvinnor och män inte får ett likvärdigt och individanpassat bemötande. Flera myndigheter konstaterade också att kvinnor i lägre utsträckning än män får del av insatser och resurser.

Goteborgs universitet, där Nationella sekretariatet för genusforskning finns, har fått fortsatt uppdrag att stödja myndigheternas arbete till och med 2018 (S2015/07973/RS). Sekretariatet har lämnat en lägesrapport avseende stöduppdraget under 2015 och analyserat myndigheternas arbete med framtagandet av handlingsplanerna (S2016/02428/JÄM). I lägesrapporten beskrivs ett brett stöd till myndigheterna, vilket inkluderat utbildningar, nätverksträffar och möten med ledningsgrupper. Alla myndigheter i satsningen har tagit del av stödet.

De största utmaningarna för myndigheterna har enligt rapporten varit att formulera relevanta aktiviteter, resultatmål och effektmål samt att koppla de jämställdhetspolitiska målen till den egna verksamheten. Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet fortsätter att utveckla stödet i samverkan med deltagande myndigheter.

Samtliga länsstyrelser har redovisat hur de genomför sina strategier för jämställdhetsintegrering. Länsstyrelsen i Gotlands län har slutredovisat sitt uppdrag att samordna och stödja länsstyrelsernas arbete (S2016/00682/JÄM). Redovisningen visar att arbetet med jämställdhetsintegrering vid länsstyrelserna har fördjupats och utvecklats.

Män och jämställdhet

I betänkandet av utredningen om män och jämställdhet (SOU 2014:6) konstateras att den ojämna fördelningen av obetalt hem- och omsorgsarbete bl.a. har negativa följder för kvinnors ekonomiska ställning och hälsa. Även för män kan traditionella maskulinitetsnormer ha negativa konsekvenser i form av ohälsa och överdödlighet medan en jämställd livsstil i flera avseenden är positiv för hälsa, relationer och föräldraskap. Arbetet för ett jämställt samhälle behöver därför bedrivas gemensamt av alla människor, såväl kvinnor som män, och flickor och pojkar behöver få växa upp och utvecklas utan begränsningar i form av fördomar och könsstereotyper.

Regeringen beslutade i oktober 2015 att avsätta 10,7 miljoner kronor för att användas i enlighet med en överenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (S2015/06824/JÄM). Överenskommelsen avser att stärka jämställdhetsarbetets inriktning mot män, pojkar och maskulinitetsfrågor. Resultatet ska redovisas i mars 2017.

Av de bidrag Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fördelade under 2015 till organisationer och verksamheter enligt förordningen (2006:390) om statsbidrag till projekt för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män fördelades drygt 4 miljoner kronor till projekt som i första hand syftade till att stödja pojkars och mäns arbete för jämställdhet.

Internationellt samarbete

Målen för den svenska jämställdhetspolitiken utgör också mål för vad regeringen vill uppnå inom ramen för EU-samarbetet. Regeringen driver sedan många år aktivt att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta EU-processer. Sverige har bl.a. arbetat strategiskt för att stärka jämställdhetsdimensionen i Europa 2020-strategin, för att lyfta fram betydelsen av ökat arbetskraftsdeltagande bland kvinnor, vikten av tillgång till kvalitativ barnomsorg och bättre möjligheter att förena arbetsliv med familjeliv. Sverige bedriver också ett påverkansarbete för att jämställdhet ska genomsyra samarbetet om forskning och högre utbildning och samarbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Vägledande för Europeiska kommissionens insatser på jämställdhetsområdet 2010–2015 var en särskild jämställdhetsstrategi, antagen som ett politiskt åtagande av hela kommissionen. Inför att strategin löpte ut 2015 var Sverige starkt drivande i att förmå kommissionen att formellt anta en ny jämställdhetsstrategi. Kommissionen har dock inte följt uppmaningarna. I stället har kommissionen beslutat om ett s.k. strategiskt åtagande för jämställdhet, dock utan strategins formella status. Därmed är det åtagandet inte heller bindande för hela kommissionen.

Kommissionen har föreslagit att EU ska ratificera Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet. Sverige stödjer kommissionens förslag då en EU-ratificering skulle bidra till ett mer strategiskt och enhetligt arbete för att förebygga och förhindra våld mot kvinnor och flickor såväl inom EU som inom EU:s bistånd.

Sverige ingår i styrelsen för Europeiska jämställdhetsinstitutet (EIGE). Institutet har i uppdrag att stödja såväl medlemsländerna som kommissionen i jämställdhetsarbetet och att följa upp utvecklingen mot jämställdhet i EU genom ett index.

Sverige deltog i FN:s kvinnokommissions årliga möte i mars 2016. Huvudtemat för sessionen var stärkandet av kvinnors egenmakt med kopplingen till hållbar utveckling. Flera av Sveriges och EU:s prioriteringar återspeglas i de överenskomna slutsatser som antogs. Fyra civilsamhällesorganisationer deltog aktivt i den svenska delegationen till FN:s kvinno-kommission.

Sverige förhördades i februari 2016 av FN:s kommitté för avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW-kommittén) avseende rapporteringsperiod 2006–2016. Inför och efter förhöret förde regeringen dialog med företrädare för civila samhället för att ta del av deras synpunkter. Sverige har mottagit rekommendationer från FN efter förhöret. Kommittén välkomnade att Sverige nu har en feministisk regering och att flera framsteg gjorts sedan den senaste rapporten, bl.a. handlingsplanen för en feministisk utrikespolitik 2015–2018. Kommittén framförde synpunkter på regeringens styrning av jämställdhetspolitiken och påpekade att regeringen bör stärka styrningen och samordningen på alla nivåer. Vidare lämnade kommittén bl.a. rekommenda-

tioner om att regeringen bör inta en genusmedveten hållning i mottagandet av flyktingar, skapa en effektiv övervakningsmekanism för att utvärdera effekterna av åtgärder för att bekämpa våld mot kvinnor och stärka polisens och rättsväsendets hantering av sexualbrott. Att motverka sexualbrott är en viktig del i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. 2014 års sexualbrottskommitté har i uppdrag att göra en översyn av våldtäktsbrott och att granska rättsväsendets hantering av våldtäktsärenden. Uppdraget ska redovisas i oktober 2016. Rekommendationerna från FN beaktas bl.a. inom ramen för arbetet med den kommande skrivelsen om jämställdhetspolitiken.

Det nordiska samarbetet inom jämställdhetsområdet under perioden 2015–2018 har tre övergripande teman: välfärd, innovation och det offentliga rummet. Under 2015 har aktiviteter för att lyfta frågan om könsuppdelade utbildningsval och könsmonster i utflyttning från glesbygden genomförts.

5.4.3 Analys och slutsatser

Trots en positiv utveckling i flera avseenden går utvecklingen mot jämställdhet alltför långsamt och mycket återstår innan målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv är uppnått. För att nå resultat krävs en förbättrad och långsiktig styrning av jämställdhetspolitiken med fokus på förebyggande insatser. Skillnader i arbetsvillkor och inkomster mellan kvinnor och män kvarstår, det obetalda hem- och omsorgsarbetet är trots viss utjämning alltjämt ojämnt fördelat och allvarliga utmaningar finns inom området mäns våld mot kvinnor (se avsnitt 5.4.2 Resultat). Styrning, genomförande och uppföljning av jämställdhetspolitiken behöver ses över och utvecklas. Jämställdhet är en hörnsten i den svenska modellen. Att kunna försörja sig genom betalt arbete är centralt i den svenska jämställdhetspolitiken.

Sverige står sig ändå väl i internationella mätningar avseende jämställdhet. Enligt EIGE:s breda jämställdhetsindex för EU ligger Sverige på första plats. World Economic Forum rankar länder utifrån ett jämställdhetsindex som baseras på ekonomisk delaktighet, deltagande i utbildning, hälsa och förväntad livslängd samt politisk

egenmakt. Sverige låg 2015, för sjunde året i rad, på fjärde plats efter Island, Norge och Finland.

Fortsatt utveckling av jämställdhetsintegrering

Flera insatser för att utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering har varit viktiga och gett resultat. Arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliets kärnprocesser har stärkts, bl.a. genom förtydligade skrivningar om jämställdhetsintegrering i interna styrdokument för budgetprocessen och kompetensutvecklingsinsatser. Detta ger goda förutsättningar för regeringen att förverkliga en feministisk politik.

Utvecklingsprogrammet jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM), har lett till att de myndigheter som ingår i programmet integrerar jämställdhet i ordinarie processer för planering och uppföljning. Det innebär att det finns goda möjligheter för jämställdhetsaspekter att få genomslag i myndigheternas verksamhet. Flera av de deltagande myndigheterna har i sina handlingsplaner uppmärksammat områden där det finns behov av konkret förändring, vilket bör leda till att myndighetens verksamhet utvecklas mot att främja jämställdhet. Myndigheternas handlingsplaner ger också underlag för att regeringen ska kunna fatta beslut som bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Utvecklingsprogrammet har under 2016 utökats från 41 myndigheter till att omfatta 59 myndigheter och Folkbildningsrådet.

Inom ramen för EU-arbetet kommer regeringen även fortsättningsvis medverka till att ett jämställdhetsperspektiv genomsyrar samtliga relevanta processer.

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Kvinnors deltidsarbete, att de tar ett större ansvar än män för vård av vuxna anhöriga och att de tar ut tre gånger så många föräldraledighetsdagar som män samt merparten av den tillfälliga föräldrapenningen innebär olika löneinkomster. Det bidrar därmed på sikt till olika livsinkomster för kvinnor och män, vilket utgör en viktig förklaring till att fler kvinnor än män har en låg ekonomisk standard (SOU 2015:50).

Jämställdhet på arbetsmarknaden

För att öka jämställdheten på arbetsmarknaden har regeringen infört en tredje reserverad månad för vardera föräldern i föräldraförsäkringen och avskaffat vårdnadsbidraget. En särskild utredare fick i februari 2016 i uppdrag att se över för-

äldraförsäkringen och föreslå åtgärder för att försäkringen i högre grad än i dag ska bidra till jämställdhet på arbetsmarknaden och ett jämställt föräldraskap (se utg.omr. 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn). Vidare har Arbetsförmedlingen fått i uppdrag att främja jämställdhet och motverka könsuppdelning på arbetsmarknaden (se utg.omr. 14 Arbetsmarknad och arbetsliv).

Mot bakgrund av att kvinnor är borta från arbetet till följd av sjukdom i större utsträckning än män har regeringen tagit fram en arbetsmiljöstrategi med fokus på den psykosociala arbetsmiljön, som särskilt påverkar kvinnors hälsa. Arbetsmiljöverket har fått i uppdrag att arbeta med kvinnors hälsa i arbetslivet och har tagit fram ett åtgärdsprogram för ökad hälsa och minskad sjukfrånvaro. Arbetsmiljöverket har också tagit fram nya föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö.

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Fortsatta åtgärder mot mäns våld mot kvinnor är en jämställdhetspolitisk prioritering för regeringen. Särskilt angeläget är att utveckla våldsförebyggande insatser. Det våldsförebyggande arbetet behöver nå alla grupper i samhället och utvecklas på flera arenor såsom i skolan, idrotten och inom hälso- och sjukvården.

5.5 Politikens inriktning

Sveriges har en feministisk regering. Det ska göra tydligt avtryck i politiken och skillnad i människors liv. En feministisk regering fattar beslut som, så långt som möjligt, leder till jämställdhet. Det handlar om att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser ska bidra till ett jämställt samhälle, för att nå målet att kvinnor och män ska ges samma makt att forma samhället och sina liv. Regeringens samlade politik ska leda till jämställdhet.

Jämställdhet är i grunden en fråga om mänskliga rättigheter, rättvisa och demokrati och syftar till att flickor och pojkar, kvinnor och män ska ha förutsättningar att utvecklas utan att hindras av strukturer och könsstereotypa föreställningar. I detta sammanhang är det viktigt att även uppmärksamma bl.a. etnicitet, sexuell läggning, klass, funktionsnedsättning och ålder.

Regeringen prioriterar arbetet för jämställdhet. Regeringen avser att inrätta en jämställdhetsmyndighet. Myndigheten ska bidra till ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken. Jämställdhetspolitikens fortsatta inriktning planeras att redovisas i en skrivelse till riksdagen hösten 2016.

Under 2017 fortsätter regeringen även reformarbetet för att påskynda utvecklingen inom områden som är strategiskt viktiga för jämställdhetspolitiken. En nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor kommer att presenteras i den jämställdhetspolitiska skrivelsen. I strategin kommer våld i nära relationer och ett intersektionellt perspektiv att beaktas.

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering är en grundläggande förutsättning för genomförandet av en feministisk politik. Det påbörjade arbetet med att stärka jämställdhetsintegrering på alla departement och berörda myndigheter ska fortsätta.

Regeringen fattade den 22 juni 2016 beslut om hur Regeringskansliet ska arbeta för att jämställdhetsintegrera sin verksamhet 2016–2020 (S2016/01917/JÄM). Beslutet innebär att jämställdhetsintegreringen ges ytterligare tyngd och tydlighet i Regeringskansliets hela verksamhet.

Jämställdhetsbudgetering

Jämställdhetsbudgetering är en tillämpning av jämställdhetsintegrering i budgetprocessen och innebär att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten i största möjliga mån ska främja jämställdhet. För regeringen är jämställdhetsbudgetering ett sätt att säkerställa att den ekonomiska politiken används för att öka den ekonomiska jämlikheten och bidra till ökad jämställdhet i samhället. Det är en fråga om rättvisa, att ta till vara varje människas potential, men det är också en viktig förutsättning för hållbar ekonomisk tillväxt och för utvecklingen av arbetsmarknaden, välfärden och den svenska modellen. Jämställdhet är en del av problemlösningen för många av samhällets utmaningar.

Att verka för jämställdhet i budgetarbetet har en avgörande betydelse för att förverkliga feministisk politik. I budgetarbetet ska effekter och konsekvenser för jämställdheten beaktas när

förslag och reformer utformas, och vid fördelning av resurser. Med ett jämställdhetsperspektiv integrerat i politiken kan ett långsiktigt hållbart samhälle formos. För att statens budget ska bidra till jämställdhet, ska perspektivet in i ett så tidigt skede som möjligt, och i alla led av budgetprocessen. Ett intensivt arbete med jämställdhetsbudgetering har pågått i Regeringskansliet sedan regeringen tillträdde. Viktiga steg har tagits för att säkerställa att budgetpolitikens jämställdhetseffekter synliggörs i underlag inför budgetbeslut, så att regeringen kan presentera en budget som främjar jämställdhet.

Jämställdhetsintegrering på regional och lokal nivå
Länsstyrelserna ger ett betydelsefullt stöd till de regionala aktörernas arbete med jämställdhet. Regeringen anser att det är viktigt att det ambitiösa arbete som bedrivs utifrån de regionala strategierna för jämställdhetsintegrering fortsätter. Vidare stödjer regeringen under perioden 2015–2018 Sveriges Kommuner och Landstings projekt Kunskapspridning genom modellkommuner och därmed också arbetet för att sprida goda exempel på jämställdhetsarbete i kommuner (S2015/01255/JÄM).

Jämställdhetsintegrering internationellt och i EU
De mål som gäller för jämställdhetspolitiken i Sverige gäller också som mål för vad regeringen vill uppnå inom EU. Sverige kommer fortsatt att driva ett starkt jämställdhetsperspektiv i relevanta EU-analyser, processer och beslut. EU-kommissionen har påbörjat ett arbete med att utveckla sociala rättigheter inom ramen för den s.k. sociala pelaren. Regeringen välkomnar kommissionens förslag och avser att driva på så att ett jämställdhetsperspektiv genomsyrar den sociala pelarens olika områden.

Regeringen har ingått bilaterala avtal med Rumänien och Bulgarien om samarbete om barnrätt, jämställdhet samt sociala frågor i bred bemärkelse. Samarbetet med Bulgarien omfattar också äldre- och funktionshindersfrågor. Avtalen syftar till att utbyta erfarenheter och goda exempel med länderna.

Sverige vill i EU, internationellt och i Agenda 2030 driva på och stärka jämställdhetsperspektivet i arbetet mot människohandel, bl.a. genom att sprida Sveriges erfarenheter av att kriminalisera efterfrågan på sexuella tjänster som ett sätt att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Flickor

och kvinnor riskerar särskilt att utsattas för exploatering och människohandel i den migration som följer pågående krig och konflikter i världen.

Män och jämställdhet

Mäns och pojkars delaktighet i arbetet för jämställdhet är en förutsättning för att arbetet på samtliga jämställdhetspolitiska delområden ska kunna utvecklas. Detta gäller inte minst strävan efter en jämn fördelning av obetalt hem- och omsorgsarbete och insatser som syftar till att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Arbetet för ett jämställt samhälle behöver därför fortsatt bedrivas gemensamt av alla människor, såväl kvinnor som män, och flickor och pojkar behöver få växa upp och utvecklas utan begränsningar i form av fördomar och könsstereotyper.

Frågor om män och jämställdhet inkluderar arbete mot sexuella trakasserier och köp av sexuella tjänster samt övrigt våldsförebyggande arbete för att motverka destruktiva normer kopplade till maskulinitet, främst kopplingen mellan maskulinitet och våld.

Jämn fördelning av makt och inflytande

Arbetet för att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare ska genomsyra alla områden, som t.ex. social-, utbildnings-, regional-, utrikes-, kultur- och arbetsmarknadspolitik.

Män innehar i större utsträckning än kvinnor chefspositioner och dominerar också i börsbolagens styrelser och ledningsgrupper. För att uppfylla målet om en jämn fördelning av makt och inflytande anser regeringen att det är angeläget att åstadkomma en jämnare könsfördelning både i styrelser och ledande befattningar.

Ekonomisk jämställdhet

Jämställdhet på arbetsmarknaden

Arbete och utbildning är grunden för kvinnors och mäns möjligheter att utvecklas och försörja sig. Trots ett mångårigt arbete för att stärka förutsättningarna för jämställdhet råder det

fortfarande olika förutsättningar för kvinnor och män för att komma ut, stanna kvar och utvecklas i arbetslivet och som företagare samt att förena arbete och familj. Regeringen avser att genomlysna betydelsen av skattesystemets utveckling ur ett jämställdhetsperspektiv. Arbetet ska vara avslutat senast 2018.

Under mandatperioden kommer regeringen att arbeta strategiskt för att närma sig målet om ekonomisk jämställdhet och för att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Löne- och inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män ska minska. Ett angeläget steg är att från och med 1 januari 2017 återinföra kravet på årliga lönekartläggningar.

Jämställdhet i högskolan

Utbildningspolitiken är central i arbetet för jämställdhet.

En förutsättning för att forskning ska kunna bedrivas på lika villkor för kvinnor och män, är att forskningsanslagen fördelas jämställt. Regeringen anser det angeläget att universitet och högskolor fortsätter arbetet med jämställdhetsintegrering och avser därför att stödja detta arbete under 2017–2019.

I den svenska högskolan ska kvinnor och män kunna verka på lika villkor och med samma möjligheter till akademisk karriär. Regeringen anser att en rimlig målsättning är att hälften av de nyrekryterade professorerna bör vara kvinnor inom en femtonårsperiod. Det är enligt regeringens uppfattning angeläget med en tydlig ambitionshöjning.

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Regeringen har tillsatt en utredning (dir. 2016:10) för att göra en översyn av reglerna för föräldraledighet och föräldraförsäkring. Föräldraförsäkringen ska bl.a. vara anpassad till att alla familjer inte ser likadana ut.

Mäns våld mot kvinnor

Att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor har hög prioritet i regeringens jämställdhetsarbete. Mäns fysiska, sexuella och psy-

kiska våld mot flickor och kvinnor är ett allvarligt hinder för jämställdhet och för kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och ett av de yttersta uttrycken för ojämställdheten mellan kvinnor och män. I mäns våld mot kvinnor ingår hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. I arbetet beaktas även hbtq-personers särskilda utsatthet. Den nationella strategin avseende mäns våld mot kvinnor som kommer att presenteras under hösten 2016 syftar till att stärka regeringens arbete på området långsiktigt och till att prioritera förebyggande arbete. I strategin kommer våld i nära relationer och ett intersektionellt perspektiv att beaktas. Regeringen avser, att inom ramen för den nationella strategin fortsätta att avsätta medel för det kompetensstöd som Socialstyrelsen och länsstyrelserna har skapat på nationell och regional nivå.

Regeringen kommer även att återkomma med åtgärder avseende de brister som Inspektionen för vård och omsorg (IVO) konstaterat i arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld (slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013, IVO 2014-2). Vidare kommer 2014 års sexualbrottskommitté (Ju 2014:21) att lämna sitt slutbetänkande i oktober 2016.

Förebyggande arbete

Regeringen avser att stärka det våldsförebyggande arbetet som syftar till att förhindra mäns våld mot flickor och kvinnor. Universellt våldsförebyggande program främst riktade till unga prövas nu i Sverige, och regeringen har gett Statens skolverk i uppdrag att utvärdera effekten av det program som hittills fått störst spridning i landet, programmet Mentors in Violence prevention (MVP). Skolverket ska rapportera resultatet av uppdraget senast den 1 april 2018.

Regeringen gav i april 2016 MUCF i uppdrag att i samverkan med den nationella webbaserade ungdomsmottagningen UMO vid Stockholm läns landsting, ta fram och sprida information om hälsa och jämställdhet med fokus på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt i våldsförebyggande syfte, riktad till nyanlända och asylsökande unga i åldrarna 13–20 år. Att ha kunskap om jämställdhet och om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är viktigt för alla unga. Regeringen planerar att fortsätta detta

arbete inom ramen för den nya nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor.

Förstärkt stöd till tjej- och kvinnojourer samt brottsofferjourer för hbtq-personer

Det är viktigt att det civila samhällets organisationer får stöd för att utföra sin verksamhet riktad till dem som utsätts för våld. De ideella tjej- och kvinnojourerna utför ett betydelsefullt arbete med stöd och skydd till kvinnor som har utsatts för våld. För att stärka tjej- och kvinnojourernas arbete har regeringen beslutat att avsätta 100 miljoner kronor per år till och med 2019. Syftet är att stödet ska bidra till ökad långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar för de aktuella tjej- och kvinnojourerna.

Regeringen avser också att under 2017 fortsätta stödja de organisationer som arbetar för att utveckla brottsofferverksamhet riktad till homosexuella, bisexuella och transpersoner som utsatts för våld i en nära relation.

Fortsatt regional samordning

Stödet till våldsutsatta flickor och kvinnor kräver insatser från flera aktörer, såväl myndigheter som ideella organisationer. Det är därför av stor vikt att samordningen av de insatser som dessa aktörer bidrar med fungerar effektivt. Länsstyrelserna har mot denna bakgrund haft flera regeringsuppdrag som syftat till att stödja och utveckla samordningen av det lokala och regionala arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt att barn bevittnar våld. Regeringen kommer därför att ge länsstyrelserna fortsatt uppdrag att stödja och utveckla samordningen i länen. Detta arbete kommer att vara en del av den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor. Det fortsatta arbetet bör tydligare inriktas mot våldsförebyggande insatser samt insatser som syftar till att motverka efterfrågan av köp av sexuella tjänster.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Riksdagen har genom ett tillkännagivande angett att regeringen bör komma med konkreta förslag till långsiktiga och hållbara strukturer för det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck (rskr. 2013/14:166). Länsstyrelsen i Östergötlands län har i uppdrag att utveckla ett nationellt kompetensteam mot tvångsäktenskap och barnäktenskap samt hedersrelaterat våld. Kompetensteamet driver bl.a. en nationell

stödtelefon för yrkesverksamma och ideellt verksamma, arrangerar och medverkar i utbildningar för dessa målgrupper samt sprider kunskap och information. Regeringen har för avsikt att fortsätta att stödja detta arbete under 2017.

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Regeringen bedömer att det är fortsatt angeläget att samordna insatser för att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål och att insatser som syftar till att motverka efterfrågan av köp av sexuella tjänster ska prioriteras.

Sverige ska vara en stark röst i EU, FN och i andra internationella organisationer för flickor och kvinnors särskilda utsatthet för prostitution och människohandel för sexuella ändamål. I syfte att uppnå en ambitionshöjning i frågorna kring människohandel har regeringen inrättat en tjänst som ambassadör mot människohandel. Det är viktigt att motverka den grogrund för människohandel som efterfrågan på sexköp skapar. I ambassadörens uppdrag ingår därför att driva på och stärka jämställdhetsperspektivet i det internationella arbetet mot människohandel, bl.a. genom att sprida kunskap och erfarenheter om den svenska lagstiftningen om förbudet av köp av sexuella tjänster.

Regeringen beslutade den 22 juni 2016 om en ny handlingsplan till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp (skr.2015/16:192). Arbetet med handlingsplanen ska genomsyras av ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv samt bidra till det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. (Se även utg.omr. 09, avsnitt 8).

5.6 Budgetförslag

5.6.1 3.1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tabell 5.8 Anslagsutveckling 3.1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

2015	Utfall	152 340	Anslags- sparande	10 198
2016	Anslag	238 539 ¹	Utgifts- prognos	233 832
2017	Förslag	247 539		
2018	Beräknat	247 539		
2019	Beräknat	346 539		
2020	Beräknat	246 539		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda jämställdhetsåtgärder och för utgifter för statsbidrag för att stödja projekt och insatser som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män. Anslaget får även användas för administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet hos berörda myndigheter.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför ett behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2018.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har beslutat att avsätta 100 miljoner kronor årligen för att stärka de ideella kvinno- och tjejjourernas arbete. I enlighet med förordningen (2015:454) om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer är syftet med stödet att bidra till ökad långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar för de aktuella jourerna. Medlen fördelas därför i första hand som tvååriga bidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2018.

Tabell 5.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 3.1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag2017	Beräknat 2018
Ingående åtaganden	0	10 500	100 000	
Nya åtaganden	10 500	100 000	100 000	
Infriade åtaganden	0	-10 500	-100 000	-100 000
Utestående åtaganden	10500	100 000	100 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	27 239	100 000	100 000	

Regeringens överväganden

Regeringen fortsätter att driva på utvecklingen mot jämställdhet i riktning mot de jämställdhetspolitiska målen.

Utredningen Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2015:55) har lämnat angelägna förslag vad gäller strategiska insatser på området mäns våld mot kvinnor. Regeringen avser att inom området mäns våld mot kvinnor utforma en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Strategin innebär en ambitionshöjning på området med fokus på våldsförebyggande insatser. Delar av finansieringen för denna strategi hämtas från anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.*, under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg genom en minskning med 30 miljoner kronor per år under åren 2017–2020. Detta anslag ökas med motsvarande belopp. Vidare föreslår regeringen att 59 miljoner kronor avsätts för finansiering för 2017 respektive 2018 samt ytterligare 100 miljoner kronor 2019 respektive 2020.

Regeringen föreslår därför att 247 539 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* för 2017. För 2018 beräknas anslaget till 247 539 000 kronor och för 2019 och 2020 beräknas anslaget till 346 539 000 kronor respektive 246 539 000 kronor.

Tabell 5.10 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	238 539	238 539	238 539	238 539
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	9 000	9 000	108 000	8 000
Förslag/ beräknat anslag	247 539	247 539	346 539	246 539

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

6 Åtgärder mot segregation

6.1 Omfattning

Området omfattar samordning av verksamhet som syftar till att minska segregation. Ett nytt anslag 4:1 *Åtgärder mot segregation* förs upp på statens budget i denna proposition. Övriga insatser för minskad segregation redovisas inom berörda utgiftsområden.

6.2 Utgiftsutveckling

Tabell 6.1 Utgiftsutveckling inom område Åtgärder mot segregation

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Åtgärder mot segregation</i>							
4:1 Åtgärder mot segregation	0	0	0	50	75	100	100
Summa Åtgärder mot segregation	0	0	0	50	75	100	100

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

6.3 Resultatredovisning

Någon resultatredovisning lämnas inte i denna proposition då nedan angiven delegations verksamhet inte pågått under 2015 och 2016.

6.4 Politikens inriktning

Reformprogram för minskad segregation

En grundsten i den svenska modellen är ett hållbart samhälle som håller ihop. Men klyftorna och segregationen har tillåtits växa under lång tid. Allt fler personer kan betraktas ha en ekonomiskt utsatt situation i Sverige. Vi ser också en ökad segregation mellan olika områden i en och samma kommun när det gäller brottslighet och upplevd trygghet, arbetslöshet, skolresultat, trångboddhet,

samhällsservice samt delaktighet i demokratin. För att lösa dessa utmaningar måste arbetet utgå från lika rättigheter och möjligheter för alla. Det handlar dels om att stärka individers åtnjutande av sina mänskliga rättigheter, dels att ta hänsyn till ojämlikhet och normer som ligger till grund för att människor behandlas olika. Det krävs bl.a. ett jämställdhetsperspektiv och att barns rättigheter respekteras liksom att personer med funktionsnedsättningar ges möjlighet att delta och bidra till lösningar.

För att bryta segregationen krävs långsiktiga reformer, såsom investeringar i jobb, utbildning boende, välfärd och jämlikhet. Regeringen initierar därför ett långsiktigt reformprogram. Syftet är att lyfta socialt utsatta områden och att bryta segregationsmekanismer. Reformprogrammet kommer att pågå under 2017–2025 och delas in i följande fem utvecklingsområden:

1. Bekämpa brottsligheten.
2. Minska långtidsarbetslösheten.
3. Lyfta skolorna och elevernas resultat.
4. Stärka samhällsservicen och minska bostadssegregation och trångboddhet.
5. Stödja civilsamhället och arbetet för demokratiska värderingar.

Regeringen avser att tillsätta en delegation som bl.a. ska arbeta för att skapa jobb, minska trångboddhet och med andra åtgärder för en förbättrad välfärd. Delegationen föreslås bl.a. initiera och finansiera utvecklingsarbete, nätverk och erfarenhetsutbyte mellan kommuner.

Arbetet inom respektive utvecklingsområde ska bygga på evidens och forskning. Därför knyts forskare till respektive utvecklingsområde.

Delegationen ska vidare ge stöd till en ny form av brobyggare mellan skolan och samhället i övrigt. Brobyggaren ska vara placerad på skolan och kunna bidra till att vända utvecklingen och göra utsatta områden till öppnare, tryggare och starkare delar i ett jämlikt samhällsbygge där skolan spelar en stor och viktig roll.

Förslaget om medel för delegationens verksamhet innebär personella konsekvenser.

6.5 Budgetförslag

6.5.1 4:1 Åtgärder mot segregation

Tabell 6.2 Anslagsutveckling 4:1 Åtgärder mot segregation

Tusental kronor				
2015	Utfall		Anslags-sparande	0
2016	Anslag	0 ¹	Utgifts-prognos	0
2017	Förslag	50 000		
2018	Beräknat	75 000		
2019	Beräknat	100 000		
2020	Beräknat	100 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att bryta segregationen. Anslaget får även användas till utgifter för en statlig delegation mot segregation.

Regeringens överväganden

Tabell 6.3 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 4:1 Åtgärder mot segregation

Tusental kronor				
	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	0	0	0	0
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	50 000	75 000	100 000	100 000
Förslag/beräknat anslag	50 000	75 000	100 000	100 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 50 000 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 Åtgärder mot segregation för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 75 000 000 kronor, 100 000 000 kronor respektive 100 000 000 kronor.

Bilaga 1

Resultatredovisning för integration

Bilaga 1

Resultatredovisning för integration

Innehållsförteckning

1	Resultatredovisning	7
1.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	7
1.2	Arbetsmarknad	7
1.3	Utbildning	10
1.4	Hälsa	13

Tabellförteckning

Tabell1.1	Andelen personer i arbetskraften av befolkningen bland utrikes och utrikes i åldern 15–74 år	8
Tabell1.2	Andel sysselsatta av befolkningen bland inrikes och utrikes födda i åldern 15–74 år	8
Tabell1.3	Andel arbetslösa av arbetskraften bland inrikes och utrikes födda i åldern 15–74 år	8
Tabell 1.4	Andel förvärvsarbetande 20–64 år med eftergymnasial utbildning som har arbete med hög kvalifikationsnivå bland inrikes och utrikes födda 2006–2014.....	10
Tabell 1.5	Andel elever med gymnasiebehörighet efter årskurs 9 bland inrikes födda elever och utrikes födda som har folkbokförts efter sju års ålder 2006–2015.....	11
Tabell 1.6	Genomströmning inom fyra år för nybörjare år 1 inom gymnasieskolan den 15 oktober 2011	12
Tabell 1.7	Andel elever med behörighet till högskola efter avslutat gymnasium bland inrikes födda och födda utanför EU/EFTA 2006–2015	12
Tabell 1.8	Studieresultat efter två år för elever som påbörjat sin utbildning 2012 respektive 2013, prioriterade efter högsta godkända studievägs kurs	12
Tabell 1.9	Andel med bra hälsotillstånd 2012–2013 respektive 2014–2015, personer 16 år eller äldre	13
Tabell 1.10	Andel med sömnbesvär respektive besvär med ångslan, oro och ångest 2014–2015, personer 16 år eller äldre	13

Diagramförteckning

Diagram 1.1	Andel heltidsarbetande av sysselsatta 15–74 år bland inrikes och utrikes födda, 2006–2015	9
Diagram 1.2	Andel tidsbegränsat anställda av samtliga anställda 15–74 år bland inrikes och utrikes födda, 2006–2015.....	9
Diagram 1.3	Undersysselsatta 15–74 år som arbetar deltid som andel av det totala antalet sysselsatta, fördelat på inrikes och utrikes födda, 2006–2015.....	9
Diagram 1.4	Andel utrikes födda i åldern 20–64 år som förvärvsarbetar 2–4 år efter folkbokföring, 2006–2014	9
Diagram 1.5	Andel personer bland flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga 20–64 år som förvärvsarbetar efter antal år i Sverige, 2014	10
Diagram 1.6	Andel elever med gymnasiebehörighet efter årskurs 9 efter kön bland inrikes födda och födda utanför EU/EFTA som har folkbokförts efter sju års ålder	11
Diagram 1.7	Elever, nybörjare och kursdeltagare i sfi 1997–2015	12

1 Resultatredovisning

Övergripande mål för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

I avsnittet redovisas vissa generella resultat för integrationen i förhållande till några utvalda indikatorer inom områdena arbetsmarknad, utbildning och hälsa.

Resultat av insatser med betydelse för integrationen redovisas även inom andra utgiftsområden.

1.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att redovisa resultat för integrationen inom arbetsmarknad, utbildning och hälsa är följande:

- Andelen personer i arbetskraften av befolkningen bland inrikes och utrikes födda i åldern 15–74 år efter kön.
- Andel sysselsatta av befolkningen bland inrikes respektive utrikes födda i åldern 15–74 år efter kön.
- Andel arbetslösa av arbetskraften bland inrikes respektive utrikes födda i åldern 15–74 år efter kön.
- Andel heltidsarbetande av sysselsatta bland inrikes respektive utrikes födda 15–74 år efter kön.
- Andel tidbegränsat anställda av samtliga anställda bland inrikes respektive utrikes födda 15–74 år efter kön.
- Undersysselsatta som arbetar deltid som andel av det totala antalet sysselsatta bland inrikes- och utrikes födda 15–74 efter kön.
- Andel utrikes födda i åldern 20–64 år som förvärvsarbetar 2–4 år efter folkbokföring efter kön.
- Andel personer bland flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga 20–64 år som förvärvsarbetar efter antal år i Sverige 2014 efter kön.
- Andel inrikes respektive utrikes födda förvärvsarbetande 20–64 år med eftergymnasial utbildning som har arbete med hög kvalifikationsnivå.

- Andel elever med gymnasiebehörighet efter årskurs 9 bland utrikes födda som har folkbokförts efter sju års ålder.
- Genomströmning inom fyra år för nybörjare inom gymnasieskolan efter kön.
- Andel elever med behörighet till högskola efter avslutat gymnasium bland födda utanför EU/EFTA efter kön.
- Elever, nybörjare och kursdeltagare i svenska för invandrare (sfi).
- Studieresultat efter två år för de som börjat utbildning i sfi.
- Andel med bra hälsotillstånd, inrikes och utrikes födda, efter kön.
- Andel med sömnbesvär och besvär av ångslan, oro och ångest, inrikes och utrikes födda, efter kön.

1.2 Arbetsmarknad

Det finns många olika faktorer som påverkar utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden. Bland dem kan nämnas tidigare arbetslivserfarenhet, utbildningsnivå, språkkunskaper, nätverk, hur länge personen varit i Sverige och grund för bosättning. Det finns även forskning som visar att diskriminering förekommer på arbetsmarknaden. Nedan följer en redovisning av ett urval av sådana faktorer.

Arbetskraftsdeltagande

I arbetskraften ingår personer som kan och vill arbeta och som har eller söker arbete. Enligt statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) för 2015 var det totala antalet utrikes födda i arbetskraften 997 100 personer. Det är jämfört med 2014 en ökning med 48 600 personer, varav 34 900 var kvinnor.

Tabell 1.1 visar andelen personer i arbetskraften relaterat till befolkningen. Ökningen i arbetskraftsdeltagandet var störst i gruppen utrikes födda kvinnor, men andelen i arbetskraften är ändå cirka 4 procentenheter lägre än bland inrikes födda kvinnor. Arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda män är något högre än bland inrikes födda män.

Tabell1.1 Andelen personer i arbetskraften av befolkningen bland inrikes och utrikes i åldern 15–74 år

Procent				
År	Inrikes födda män	Utrikes födda män	Inrikes födda kvinnor	Utrikes födda kvinnor
2006	74,3	69,8	69,3	60,1
2007	74,6	69,7	69,7	60,9
2008	74,4	71,7	69,8	61,0
2009	73,7	71,7	69,0	61,2
2010	74,1	72,2	68,4	60,9
2011	73,9	73,8	69,2	61,9
2012	73,9	73,7	69,5	62,8
2013	74,2	74,3	69,8	63,8
2014	74,6	75,3	70,1	65,2
2015	74,2	75,5	70,2	66,4

Källa: SCB, AKU årsmedeltal 2006–2015.

Sysselsättning

Under 2015 var antalet sysselsatta bland utrikes födda i åldern 15–74 år 837 900 personer. Det är jämfört med 2014 en ökning med 42 100 personer varav 30 700 var kvinnor. Sedan 2006 har antalet sysselsatta utrikes födda kvinnor ökat med 138 000 och antalet sysselsatta utrikes födda män med 136 000, totalt 274 000 personer.

Tabell 1.2 visar andel sysselsatta av befolkningen uppdelat efter kön. Sysselsättningsgraden under helåret 2015 uppgick totalt till 59,5 procent bland utrikes födda. Andelen sysselsatta av befolkningen bland utrikes födda kvinnor uppgick till 56,0 procent, en ökning med 1,2 procentenheter jämfört med 2014. Detta kan jämföras med 66,6 procent bland inrikes födda kvinnor. Sysselsättningsgraden ökade endast marginellt bland inrikes födda kvinnor och män samt utrikes födda män. Andelen sysselsatta utrikes födda män uppgick till 63,2 procent 2015, vilket kan jämföras med 70,1 procent bland inrikes födda män. I båda fallen är det den högsta sysselsättningsgraden sedan 2008. För såväl inrikes som utrikes födda kvinnor är sysselsättningsgraden 2015 den högsta under hela den senaste tioårsperioden.

Tabell1.2 Andel sysselsatta av befolkningen bland inrikes och utrikes födda i åldern 15–74 år

Procent				
År	Inrikes	Utrikes	Inrikes födda	Utrikes födda

	födda män	födda män	kvinnor	kvinnor
2006	69,9	60,6	65,0	52,3
2007	70,8	61,8	65,9	53,3
2008	70,7	63,6	66,0	53,2
2009	68,3	60,3	64,3	52,5
2010	68,6	60,8	63,7	50,8
2011	69,4	61,7	64,9	52,1
2012	69,2	61,4	65,2	53,4
2013	69,5	61,9	65,4	53,9
2014	69,8	63,1	66,0	54,8
2015	70,1	63,2	66,6	56,0

Källa: SCB, AKU årsmedeltal 2006–2015.

Arbetslöshet

Under 2015 var i genomsnitt 159 300 utrikes födda personer arbetslösa. Andelen utrikes födda arbetslösa relaterat till arbetskraften är generellt högre än bland personer födda i Sverige. Mellan 2014 och 2015 minskade arbetslösheten bland inrikes födda, medan den var i stort sett oförändrad för utrikes födda.

Andelen arbetslösa utrikes födda kvinnor uppgick till 15,7 procent jämfört med 5,2 procent för inrikes födda kvinnor. Arbetslösheten för utrikes födda män uppgick till 16,3 procent och för inrikes födda män 5,5 procent (tabell 1.3).

Tabell1.3 Andel arbetslösa av arbetskraften bland inrikes och utrikes födda i åldern 15–74 år

Procent				
År	Inrikes födda män	Utrikes födda män	Inrikes födda kvinnor	Utrikes födda kvinnor
2006	5,9	13,2	6,3	13,0
2007	5,0	11,4	5,4	12,4
2008	5,0	11,3	5,5	12,8
2009	7,3	15,9	6,8	14,3
2010	7,4	15,8	6,9	16,6
2011	6,1	16,4	6,2	15,7
2012	6,5	16,7	6,2	15,0
2013	6,4	16,6	6,2	15,6
2014	6,4	16,2	5,8	15,9
2015	5,5	16,3	5,2	15,7

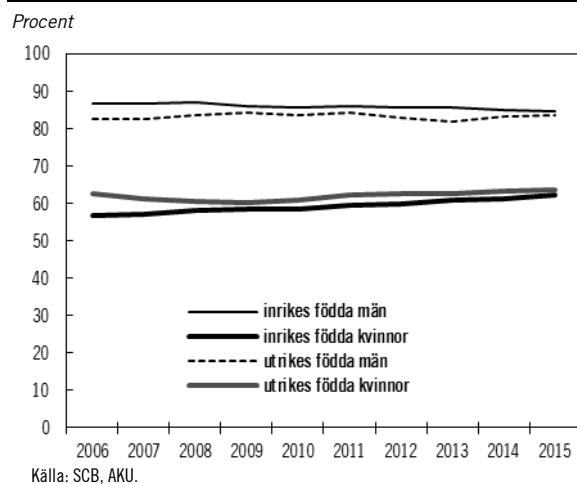
Källa: SCB, AKU årsmedeltal 2006–2015.

Heltid och tidsbegränsade anställningar

Av de som är sysselsatta arbetar män heltid i betydligt större utsträckning än kvinnor oavsett födelseland. Bland män arbetade 84 procent av de utrikes födda och 85 procent av inrikes födda heltid 2015. Motsvarande siffror för kvinnor var 64 procent bland utrikes födda och 62 procent bland inrikes födda.

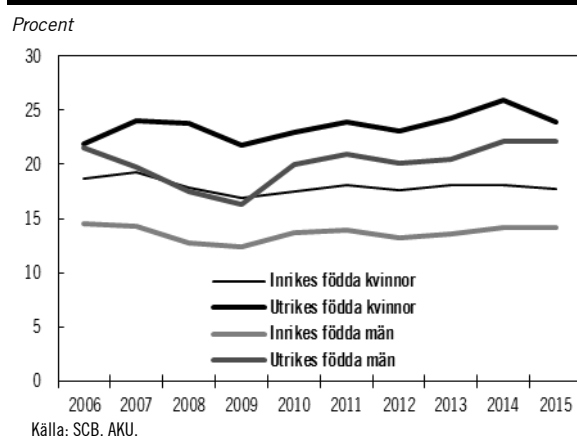
Skillnaden mellan män och kvinnor, såväl inrikes som utrikes födda, har dock minskat något över tid då andelen kvinnor som arbetar heltid har ökat sedan 2010 (se diagram 1.1).

Diagram 1.1 Andel heltidsarbetande av sysselsatta 15–74 år bland inrikes och utrikes födda, 2006–2015

Tidsbegränsade anställningar är vanligare bland utrikes födda än bland inrikes födda (se diagram 1.2). Bland utrikes födda har andelen med tidsbegränsade anställningar fluktuerat mellan 20 och 25 procent sedan 2010. Utvecklingen har varit mer stabil för inrikes födda och uppgår till 14 procent (män) och 18 procent (kvinnor).

Diagram 1.2 Andel tidsbegränsat anställda av samtliga anställda 15–74 år bland inrikes och utrikes födda, 2006–2015

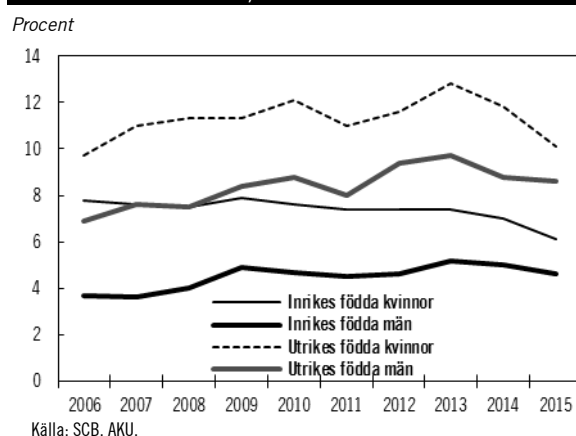
Undersysselsatta och ofrivillig deltid

I Arbetskraftsundersökningarna (AKU) räknas en person som undersysselsatt om hen kan och vill arbeta mer än vad som är fallet i den nuvarande arbetssituationen. I diagram 1.3 redovisas undersysselsatta bland deltidsarbetande.

Det är generellt sett vanligare att kvinnor arbetar ofrivillig deltid. Bland utrikes födda

kvinnor i sysselsättning är det 10 procent, eller drygt 40 000 personer, som skulle vilja arbeta mer. Motsvarande andel för utrikes födda män är 8,6 procent. De senaste åren har dock skillnaderna i andelen som arbetar ofrivillig deltid minskat mellan könen såväl för utrikes som inrikes födda.

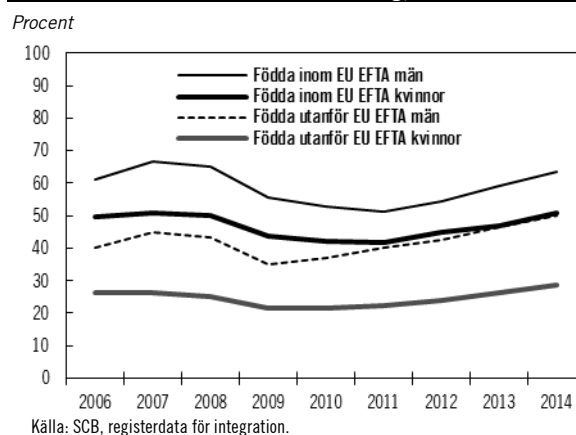
Diagram 1.3 Undersysselsatta 15–74 år som arbetar deltid som andel av det totala antalet sysselsatta, fördelat på inrikes och utrikes födda, 2006–2015

Sysselsättningen under den första tiden i Sverige

För att komplettera bilden redovisas även andelen sysselsatta bland dem som har vistats i landet i två till fyra år grupperat på födelseland vilket ger ett mått på hur väl etableringen fungerar under den första tiden i Sverige (se diagram 1.4). Dessa uppgifter är hämtade från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS). AKU och RAMS skiljer sig åt på ett flertal sätt, varför sysselsättningsnivåerna inte är jämförbara.

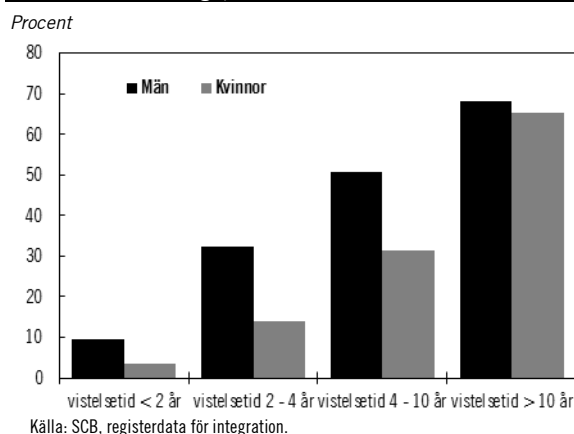
Diagram 1.4 Andel utrikes födda i åldern 20–64 år som förvärvsarbetar 2–4 år efter folkbokföring, 2006–2014

Män arbetar i högre utsträckning än kvinnor 2–4 år efter folkbokföring. Det gäller i synnerhet bland personer födda utanför EU/EFTA där hälften av männen var sysselsatta 2014 jämfört med 28 procent bland kvinnorna. Motsvarande andelar för män födda inom EU/EFTA uppgick till 63 procent och 51 procent bland kvinnor. Sedan finanskrisen runt 2009 har sysselsättningsgraden ökat för alla grupper, men har varit starkast bland män.

Sett till gruppen flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga är andelen förvärvsarbetande män med relativt kort vistelsetid i Sverige påtagligt högre än motsvarande andel för kvinnor. Könsskillnaderna minskar markant för personer som har varit mer än tio år i Sverige.

Diagram 1.5 Andel personer bland flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga 20–64 år som förvärvsarbetar efter antal år i Sverige, 2014

Andel högutbildade som har ett arbete som kräver eftergymnasial utbildning

Ur såväl den enskildes som ett samhällsekonomiskt perspektiv är det viktigt att människor kan omsätta sin utbildning och sina yrkeserfarenheter i ett arbete med rätt kvalifikationsnivå. Ett sätt att redovisa det är att mäta antalet förvärvsarbetande personer med eftergymnasial utbildning som har ett arbete med hög kvalifikationsnivå (yrkesområde 2-3 i svensk yrkesklassificering) och dividera det med alla förvärvsarbetande med eftergymnasial utbildning. Dessa andelar redovisas för inrikes och utrikes födda i tabell 1.4.

Tabell 1.4 Andel förvärvsarbetande 20–64 år med eftergymnasial utbildning som har arbete med hög kvalifikationsnivå bland inrikes och utrikes födda 2006–2014

Procent

År	Män		Kvinnor	
	Inrikes födda	Födda utanför EU/EFTA	Inrikes födda	Födda utanför EU/EFTA
2006	66,6	43,7	75,0	51,4
2007	66,5	42,7	74,7	51,2
2008	67,0	43,0	74,3	51,6
2009	67,8	44,8	74,5	52,5
2010	67,3	44,4	73,5	52,0
2011	67,3	44,3	73,5	52,3
2012	67,1	44,9	72,9	53,0
2013	66,9	45,2	72,5	53,2
2014	66,9	48,6	71,7	55,3

2006	66,6	43,7	75,0	51,4
2007	66,5	42,7	74,7	51,2
2008	67,0	43,0	74,3	51,6
2009	67,8	44,8	74,5	52,5
2010	67,3	44,4	73,5	52,0
2011	67,3	44,3	73,5	52,3
2012	67,1	44,9	72,9	53,0
2013	66,9	45,2	72,5	53,2
2014	66,9	48,6	71,7	55,3

Källa: SCB, särskild beställning.

Andelen högutbildade utrikes födda som arbetar inom ett yrke med hög kvalifikationsnivå är lägre än för motsvarande grupp inrikes födda. Det gäller särskilt utrikes födda män från länder utanför EU/EFTA, där andelen är 48,6 procent, vilket kan jämföras med 55,3 procent bland kvinnor.

Den markanta ökningen mellan 2013 och 2014 av andelen högutbildade personer födda utanför EU/EFTA som arbetar i högkvalificerade yrken beror delvis på övergången till ny yrkesklassificering (SSYK12) och bör därför bedömas med försiktighet. Sett över den senaste tioårsperioden rör det sig dock om en tydlig ökning av andelen högutbildade födda utanför EU/EFTA som arbetar i högkvalificerade yrken, samtidigt som det har skett en minskning bland inrikes födda kvinnor.

1.3 Utbildning

Utrikes födda elever i grundskolan

Utrikes födda elever har som grupp sämre utbildningsresultat än elever födda i Sverige. Resultaten i skolan är beroende bl.a. av föräldrarnas utbildningsbakgrund, elevens kön och elevens ålder vid invandringstillfället.

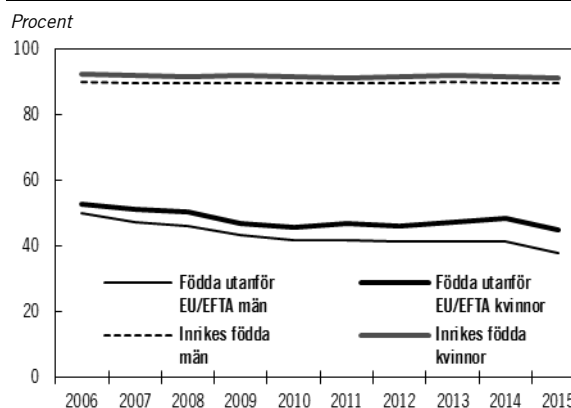
Utrikes födda elever som har invandrat efter ordinarie skolstartsålder har betydligt svårare att uppnå gymnasiebehörighet, både jämfört med inrikes födda och jämfört med övriga utrikes födda elever. I tabell 1.5 och diagram 1.6 redovisas uppgifter avseende andelen elever invandrade efter sju års ålder som har gymnasiebehörighet efter att ha avslutat årskurs nio. Andelen är betydligt lägre bland de som invandrar från länder utanför EU/EFTA än bland andra. För

elever födda utanför EU/EFTA som har folkbokförts efter sju års ålder var andelen med gymnasiebehörighet 41 procent år 2015 (flickor 45 procent och pojkar 38 procent), vilket är en minskning jämfört med 2014. Även för de övriga grupperna av utrikes födda har det skett en minskning jämfört med 2014. För inrikes födda elever är andelen med gymnasiebehörighet 90,2 procent år 2015 (flickor 91 procent och pojkar 89 procent). För elever som invandrat före sju års ålder från länder utanför EU/EFTA var andelen med gymnasiebehörighet 85 procent för flickor och 82 procent för pojkar år 2015.

2013	90,8	82,0	72,0	43,8
2014	90,4	79,8	74,2	44,5
2015	90,2	76,3	71,7	41,0

Källa: SCB, särskild beställning.

Diagram 1.6 Andel elever med gymnasiebehörighet efter årskurs 9 efter kön bland inrikes födda och födda utanför EU/EFTA som har folkbokförts efter sju års ålder

Källa: SCB, särskild beställning.

Tabell 1.5 Andel elever med gymnasiebehörighet efter årskurs 9 bland inrikes födda och utrikes födda som har folkbokförts efter sju års ålder 2006–2015

År	Inrikes födda	Födda inom Norden (exkl. Sverige)	Födda inom EU/EFTA (exkl. Norden)	Födda utanför EU/EFTA
2006	90,9	81,3	72,4	51,3
2007	90,7	82,4	70,5	49,0
2008	90,6	77,6	67,3	47,9
2009	90,7	82,2	66,9	45,1
2010	90,4	81,8	65,0	43,6
2011 ¹	90,2	83,1	68,9	44,0
2012	90,4	82,6	68,8	43,4

¹ Fr.o.m. 2011 behörighet till minst ett nationellt program. Från och med 2011 avses med behörighet att en person är behörig till minst ett nationellt program. Då behörighetskraven skärpts är uppgifterna för 2011 och framåt inte helt jämförbara med tidigare år.

Genomströmning i gymnasieskolan

Många elever som har invandrat till Sverige i nära anslutning till gymnasiestarten har svårt att slutföra sina studier. I tabell 1.6 redovisas studie-resultat inom fyra år för nybörjare i gymnasieskolan hösten 2011. Resultaten visas för elever med svensk bakgrund (elever som är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige) och elever med utländsk bakgrund (elever som är födda utomlands eller elever som är födda i Sverige vars båda föräldrar är födda utomlands). Resultaten visas även för nyinvandrade elever, liksom för det totala antalet elever när nyinvandrade har exkluderats. Med nyinvandrade elever avses, i enlighet Skolverkets definition, elever som kommit till Sverige tidigast 4 år före sin start i gymnasieskolan. Statistiken utgår från elever som är folkbokförda, asylsökande elever ingår inte.

Tabellen visar att av de nyinvandrade elever som påbörjade gymnasieskolan höstterminen 2011 är det drygt 18 procent som har en gymnasieexamen fyra år senare och drygt 4 procent som har ett studiebevis.² Motsvarande siffror för elever med svensk bakgrund är närmare 75 pro-

² Studiebevis utfärdas för elever som inte uppfyller kraven för gymnasieexamen. Studiebevisen som redovisas i tabell 1.6 gäller elever som slutfört ett fullständigt program (2 500 poäng) och blivit betygsatta (A–F) i sammanlagt 2 500 kurspoäng eller fler.

cent respektive 8 procent. Som framgår av tabell 1.6 är andelen med gymnasieexamen genomgående högre för kvinnor än för män.

Nyinvandrade elever med gymnasieexamen kan antingen ha påbörjat gymnasieskolan på ett introduktionsprogram och sedan fullföljt ett nationellt program, alternativt ha varit behöriga redan från grundskolan.

Skolverket har i en uppföljning visat att 54 procent av de nyinvandrade eleverna som var nybörjare på ett högskoleförberedande program 2012 hade en gymnasieexamen efter tre år. Motsvarande andel för yrkesprogram var 51 procent.

Tabell 1.6 Genomströmning inom fyra år för nybörjare år 1 inom gymnasieskolan den 15 oktober 2011

	Med gymnasieexamen			Med studiebevis		
	Tot.	Kv.	Män	Tot.	Kv.	Män
Elever med svensk bakgrund	74,6	78,2	71,2	8,0	6,3	9,6
Elever med utländsk bakgrund	49,0	53,9	44,6	11,7	10,5	12,7
Nyinvandrad vid gymnasiestart	18,4	21,3	16,4	4,4	3,5	4,9
Totalt exklusive nyinvandrade	72,0	75,6	68,5	8,9	7,3	10,5
Gymnasieskolan totalt	69,3	73,3	65,5	8,7	7,1	10,2

Källa: Skolverket

Behörighet till högskola

Av tabell 1.7 framgår hur stor andel av de som avslutat gymnasieskolan som också har behörighet till högskola. Man kan se samma mönster som för gymnasiebehörighet; kvinnor har bättre studieresultat än män. Andelen med högskolebehörighet har ökat något mellan 2014 och 2015 för kvinnor födda utanför EU/EFTA.

Tabell 1.7 Andel elever med behörighet till högskola efter avslutat gymnasium bland inrikes födda och födda utanför EU/EFTA 2006–2015

År	Inrikes födda män		Födda utanför EU/EFTA män		Inrikes födda kvinnor		Födda utanför EU/EFTA kvinnor	
2006	87,4	75,2	92,2	84,6				
2007	87,1	74,9	92,0	82,6				
2008	87,0	74,8	91,9	85,5				
2009	88,5	78,9	93,0	85,7				
2010	84,4	71,4	90,4	81,4				
2011	84,5	73,2	90,7	81,3				
2012	83,8	71,8	90,5	79,8				

2013	84,3	72,2	90,7	80,6
2014*	71,7	72,0	85,9	84,2
2015*	72,5	69,7	87,0	86,0

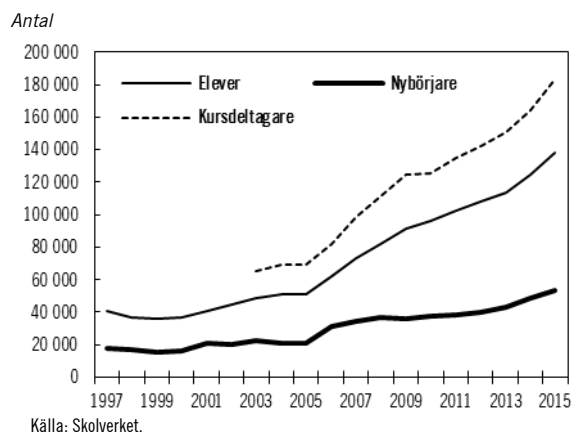
Anm.: * Gymnasiereformen 2011 (Gy 2011) har bland annat medfört att andelen behöriga till högskolan minskade kraftigt för personer som läst yrkesprogram år 2014 och senare.

Källa: SCB registerdata för integration.

Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Antalet elever i sfi fortsätter att öka och uppgick år 2015 till drygt 138 000 elever. Även antalet nybörjare (personer som fått sin första kursstart under året) ökar och uppgick år 2015 till drygt 53 000 personer. Varje elev studerar i genomsnitt 1,3 kurser om året, vilket innebär att antalet kursdeltagare uppgår till drygt 183 000. Det vanligaste födelselandet bland eleverna var Syrien. Föregående år har det vanligaste födelselandet varit Irak.

Diagram 1.7 Elever, nybörjare och kursdeltagare i sfi 1997–2015

Källa: Skolverket.

I tabell 1.8 redovisas studieresultat efter två år för elever som började sfi 2012 och 2013. Resultaten visar att drygt sex av tio har avslutat någon kurs med minst godkänt resultat två år senare. Det är en större andel kvinnor (68 procent) än män (59 procent) som får godkänt på någon kurs. Andelen som avbröt studierna var högre bland män än bland kvinnor. Det är drygt en av tio som antas fortsätta utbildningen. Se närmare beskrivning av sfi under utgiftsområde 16, avsnitt 5.

Tabell 1.8 Studieresultat efter två år för elever som påbörjat sin utbildning 2012 respektive 2013, prioriterade efter högsta godkända studievägs kurs

	Nybörjare 2012		Nybörjare 2013	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Samtliga elever (antal)	21 387	18 832	22 582	20 955
Andel (%) som slutfört någon kurs med godkänt	69	56	68	59

resultat efter två år				
Därav				
Kurs A	4	2	5	3
Kurs B	12	13	13	13
Kurs C	16	15	15	16
Kurs D	37	26	35	27
Andel (%) avbrott/ studieuppehåll	20	31	20	28
Andel (%) som fortsätter utbildningen	11	13	12	13

Källa: Skolverket.

Tabell 1.10 Andel med sömnbesvär respektive besvär med ängslan, oro och ångest 2014–2015, personer 16 år eller äldre

	Sömnbesvär		Ängslan, oro och ångest	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Utrikes födda	30,3	38,0	23,6	32,7
Inrikes födda	21,5	30,9	16,4	26,7

Källa: SCB, ULF/SILC.

1.4 Hälsa

Utrikes föddas allmänna hälsotillstånd

I undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC) år 2012–2013 och 2014–2015 studeras bland annat det allmänna hälsotillståndet. I tabell 1.9 nedan redovisas hur stor andel som uppger att de har ett bra hälsotillstånd för inrikes och utrikes födda män och kvinnor. Bland utrikes födda kvinnor uppger cirka 71 procent att de har ett bra hälsotillstånd. Detta kan jämföras med inrikes födda män där drygt 80 procent uppger att de har ett bra hälsotillstånd.

Tabell 1.9 Andel med bra hälsotillstånd 2012–2013 respektive 2014–2015, personer 16 år eller äldre

Procent

Bakgrund	2012–2013		2014–2015	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Utrikes födda	80,4	73,0	75,8	70,8
Inrikes födda	83,6	78,4	80,4	76,7

Källa: SCB, ULF/SILC.

Psykisk hälsa

Psykisk hälsa mäts med frågan om förekomsten av sömnbesvär eller besvär med ängslan, oro och ångest.

Att ha sömnbesvär eller besvär med ängslan, oro och ångest är vanligast bland utrikes födda kvinnor där 38 procent uppger att de har sömnbesvär och 33 procent uppger att de känner ängslan, oro och ångest.